

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Primo die Lunæ Quadragesimæ. Homilia Sexta. De extremo Iudicio. Cum venerit filius hominis in Maiestate sua, & omnes Angeli ei cum eo; &c. Matth. 25.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53012](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53012)

est filio charissimo caelestis Principis praedictum suum, licet pauperimum. Hec vobiscum accipite Angeli mei, deserte filio, & reliquias reportate utique precibiles quibus me recem. Nolite profire eius documenta, quibus

filii ebees, fortes hiee sine hollum vites pios tamen tabicimus & aspirante Dei gratia victoriam referimus celeberrimam, qua triumpho superne glorie perferemur. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIAE SEXTAE SEQUENTIS.

Propone nobis Evangelium, extremum iudicium. Praesentissimum est remedium, quo nostrorum peccatorum vicerunt infirmitates & ab iis nos praeruemus a quo circa articulus est fidei, quem Deus ab exordio mundi, voluit ceteris magis explicito manifestari. b. Tria secundum D. Chrysost. nos docet Christus circa illud, eaque maxime horrenda & expauescenda. a. Primum est: Suprema venturi Iudicis Maiestas d. Licet enim vocet seipsum filium hominis: hoc ipsum facit ad operis celsitudinem e. Secundum: verificatio & causa um omnium hominum exactissima discussio: ad hanc enim faciendam conuenit fieri iudicium vniuersale f. in quo omnes compareant g & palam manifestetur quidquid singuli fecerint, dixerint & intemis cordis sui recessibus cogitauerint, h. Tertium, sententia diuinitua, omni postposita appellatione, qua hoc iudicium terminabitur i. bonis pericuenda k. malis autem summi horrois, confusiois & poene pertremenda l. quorum seuerissimus carnifex ac tortor erit inferni ignis inexinguibilis m.

a §. 1.
b §. 2.
c §. 3.
d §. 4.
e §. 5.
f §. 6.
g §. 7.
h §. 8.
i §. 9.
k §. 10.
l §. 11.
m §. 12.

- §. 1. Sanat animae infirmitates extremi iudicij consideratio, sicut aqua iordani lepram Naaman.
- §. 2. Est hic articulus ab exordio mundi magis explicito propositus: quo Christus suam suae imposuit praedicationem, quem & singulariter precepit praedicari.
- §. 3. Tria principaliter in iudicio sunt attendenda: quae Christus in Evangelio notat.
- §. 4. Cum venerit. Primum attende iudicis Maiestatem: etenim nulle erunt vires, quae coram illa possint subsistere.
- §. 5. Si b. atq. mi. tremiscant Angeli, quid aget peccator? In nihilum redacetur, & trucidabitur, inquit Iudas.
- §. 6. Filios hominis. In illa ipsa humanitate in qua Dominus est iudicatus, venet iudicaturus, in suspensus honorem & peccatorum confusioem.

- §. 7. Filius hominis. Vocatur filius hominis: ex hoc enim testes contra peccatorem producet; quos quidam Sancti timeant.
- §. 8. Congregabuntur ante eum. Secundum: Attende causarum discussionem: qua seundo purgabit. Quod Sapiens bene exposuit.
- §. 9. Congregabuntur ante eum. Deus omnes congregabit, & malos bonorum conuictet virtutibus; sicut dixerunt Henoch, Moyses & David.
- §. 10. Congregabuntur. Ad uniuersalem satisfactionem omnia bona; omnia mala ille reuelabuntur, quod summum inferet horrorem peccatoribus.

§. 11. Om-

§. 11. Omnes gentes. Venudabit anima sua
luce Dominus etiam abstrusissima, & mini-
mas cordium cogitationes, in maximam
malorum, nec non demoniorum penam.

§. 12. Omnes gentes. Etiam Sanctorum
peccata reuelabuntur, in eorum tamen glo-
riam, ac triumphum.

§. 13. Segregabit oves &c. Mandatum suum
accipiet, omnes resurgent, diuidet illos Do-
minus, iustus erit, hæc diuisio malis, bonis
autem letis sicut.

§. 14. Venite benedicti. Letificabit Do-
minus iustos, dando eis Regnum: illud enim

omnium primum creauit.
§. 15. Ite maledicti. Prosterneat malos illi
verbis quibus eos pater æternus damnandos
ad iudicabit.

§. 15. In ignem æternum: Dei particularis
carnis, est ignis æternus, omnesque suas
contra malos vires exercet creatura.

§. 17. In ignem æternum. Habet hic ignis
particulares proprietates, illo igne descriptas,
quo Deus puniunt Ægyptios.

§. 18. Ibunt in supplicium: Desperatam
incurabilem eius credit salutem D. Basilii,
quem prædicta non mouent, Maueant vos.

HOMILIA VI. DE EXTREMO IUDICIO

Primo die Lunæ Quadragesimæ.

Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo, &c.
Matthæi. 25.

Hodiernum Christi euangelium,
inter cætera ampliores potest
nostris fructus inferre animabus
Distinuit est à Spiritu S. nihil
adeo prodesse anime saluti, præ-
ter timorem Dei. Libro Ecclie-
siastici pendens nouem, que ab omnibus
communi calculo bona cententur, ait, & ego
idem fero iudicium: sed & aliud addam, quod
fit decimum tale plenus buccis, & voce præ-
conia iudicabys nouem, alius longe esse præstan-
tius, ac maioris momenti. Notum in suspicabi-
lia cordi magnificanti, & decimum illam in lingua
hominibus. Ad hoc nouem enumerat bona, ut
italia ab omnibus habita, quibus homo quic-
dies suos, vitæque transigat: alios habere mo-
riferos, sic inimicis, triumphum referre, mulie-
rem sapacem prudentemque seligere, immuncim
se gaudere qui nulli, nihilino aut abiectionim
securare reuatur: verum fidelismque amicum in-
uenire, &c. Bona sunt hæc omnia testatur Spi-
ritus Sanctus, attamen proponam vobis aliud
ceteris omnibus simul iunctis, multo fructuo-

sius. Et quid hoc Domine mi? sed Timor Dei
super omnia se superposuit. Est velut Magister
Phonascus, qui cantorum omnium voces regit,
moderatur & dirigit, ne discant, ne aberrant
Ita timor Dei anime infidens, omnes continet
potentias bene ordinatas, ita ut suam qualibet
seruet proportionem & puncta in virtutum
moderamine. Beatus homo, cui datum est habere
timorem Dei, qui tenet eum, cui assimilabitur.
Timor Dei adeo diues est & præcellens, ut Spi-
ritus S. quali nihil in toto reperiat mundo dig-
num, quod ei; qui illum habet, possit æquipara-
ri. Qui tenet eum, cui assimilabitur, appellat eum
beatum: Beatus homo. Sicut enim beato nihil
deest, omnia possidet, quia Beatus, est status
omnium bonorum aggregatione perfectus, ita illi,
qui vere timei Deum, nulla deest virtus. Sic
declat D. Basil. id quod David asserit: Timeo
Dominum, omnes sancti eius, quoniam non est timor. D. Basil.
pia timentibus eum. Qui fieri potest ut nullum Hom. 9. in
deest Deum timentibus bonum? D. Paulus no-
bis illos deplangit, mille bonorum defectibus, & 70.
necessitatibus opprellos: Egentes, angustissimi, affli-
cti.

Hi. Ne intellexeris, inquit. Psalmographum lo-
 qui, de huius mundi bonis perituris. Hæc enim
 absolute non sunt bona, sed de bonis virtutum,
 quæ pleno gutture, talia numerantur. Horum
 ne unum quidem in veritate Deum timenti
 deest. Et ob eandem rationem, eos David ca-
 nonizat beatos. *Beatus vir qui timet Dominum,*
in mandatis eius cupit nimis. unum mihi demon-
stres, in quo vere refidet Dei timor, & cum tibi
beatum probauero qui in observandis Dei man-
datis nullibi deest, quin potius omnia servare
desiderat, idque vivis, si in hoc nimietas dari
possit, hoc autem dixit Sapiens. Qui timet Deum
nihil negligit. Insuper ob hoc ait D. Basil. Ho. 9.
cit. & ponderat D. Chrysost. illum a Deo Da-
vid requirebat. verbis celestis quædam philoso-
phia adornatis. Confige timore tuo carnis meas.
 Triplex pondus, quod vehementer ad ima de-
 primit: si caute illud volueris stabilire, & vt
 tuius domus sustineat molem: confige illud for-
 tissimo maximoque clavo, quo enim tempore
 ille permanserit, loco suo consistet immobile.
 Grausilla caro nostra, ad ima deprimit, &
 nos ad abyssos vsque inclinat, vt multoties con-
 queritur Divus Paulus. Quo detinebitur forti
 clavo timor Dei, qui eam transligat, & Di-
 vinitatis legis tabulis affixam detineat immobitem.
 Ideo in peccata pronus dilaberis, eo quod hic
 tibi desit clavis, qui te sursum detineat: Hoc
 indicavit Rex & Propheta, vt notat Divus Au-
 gustinus, *Dixit iniquus, vt delinquat in seme-*
ris suis. Non est timor Dei ante oculos eius.
 Divus Chrysostomus illum comparat armato
 militi, qui domus tuæ vigili obstruat portas qui
 quemlibet detegat latronem, ea accedentem
 intentione vt subintrans opes tuas diripiat.
 Est hic timor, serpens ille Moyse, qui Magorum
 serpentes devoravit. O quos serpentes in carne
 tua contra potentiam, imperium patientiam
 vnius verbi iniurios, elemosynam mundi con-
 temptum, & alia similia, omnia hæc devorat. ti-
 mor Dei, sicut patet in Martyribus. Et hoc in
 Epistola legitur: *Replebit eum spiritus timoris Domini.*
 Exponit hoc Divus Bernardus de Christo
 secundum corpus suum mysticam, quod sanctos
 replebit spiritus timoris Domini, proficient
 Christi membra, augebatur in eis timor Domi-
 ni, donec ea omnino repleat: vt oculi, manus, os
 timore Dei repleatur: qualis erat Iob, qui ait:
Verba omnia opera mea. Vt vero hic in anima
 timor producat, nihil vubis, efficacius nihil,
 quam ex remi iudicii representatio. vbi nobis
 omnibus certa præstituta est dies, vbi a te exi-

genda erit ratio, & solvenda, toto spectante
 mundo, omnium tuarum dissolutionum & va-
 nitatum, ac eorum omnium, quæ egisti, vsque
 ad minimum verbum quod protulisti, & mini-
 mam cogitationem, quam mente revolulisti, in-
 nova seclera mea, inquit Divus Augustinus, Pa-
 tebunt, non solum actuum, sed etiam cogitationum,
 simulque lectionum.
 Proferretur sententia, posthabita omni ap-
 pellatione, igitur æterni cum diabolis, aut gloriæ
 sempiternæ cum Deo. Cælum aut infernus, id-
 que in æternum. O æternitas, o æternitas hoc
 viros Dei horrore, timore & curis replet inex-
 tricabilibus. En tibi S. Iob de quo ipse Deus,
 Homo simplex, & rectus, & recedens a malo & adhuc
 retinens innocentiam. Homo adeo iusti tenax,
 vt de seipso hoc verum referat testimonium.
 In omni vita mea, non me reprehendit cor meum.
 Quem tamen tanto conspicies timore percul-
 sum, ut sibi tolerabilius censet inferni detine-
 ri, tempore extremi iudicii, quam in eo compa-
 rere sic instanter rogat Deum. *Quis mihi hoc tri-*
buat, vt in inferno protegas me, donec pertranseat
tempus, tempusque sibi persuadebat ac time-
bat, iam iam super se irruere iudicii diem: Sem-
per quasi tumentes super me factus timor Domini.
 pondus a te ferre non potui, superasti hæc meta-
 phoram a fluctibus maris, in cælum vsque sub-
 laratis, quas navis cernit in se irruentes. Davidi
 ossa contremuerunt, quæ adeo collidebantur,
 vt dixeris non solum luxari: quinimo & con-
 stringi in iudicii consideratione. Non est sanctitas
 in carne mea a facie tua, non est in ossibus
 meis. Hæret hic D. Aug. confusus, ne quis quid
 agat, seu quo se veritat, & insipia mittit in cæ-
 lum: *Vt misero mihi, quod facerem tunc Dominus*
Deus meus, cum eam venelabum iniquitatem me-
am, & aduersum me terra consurgeret, ecce tunc ve-
ludare poteris, sed demisso capite pra confusione,
coram te habo trepidus, & confusus D. Ber. areo in
corde contabescit, & se infelitem proclamat. Vt in mi-
mihi misero, cum veniri dies illa, & a partu fuerit
 libri in quibus omnes mei actus, & cogitationes,
 Domino presente, recitabuntur. Tunc demisso capite
 pra confusione mala conscientia in iudicio coram
 Domino habo trepidus, & anxius, tum ductus de
 me a te homo & opera eius D. Hier. qui pra nimia
 poenitentia ita corpus suum attriuerat, vt vix
 ossibus haberet, & ex nimia percussione pectus
 gereret vulneribus apertum, vt ipse refert, sola
 imaginatione tubæ illius terribilis, & omnes nos
 ad iudicium citantis, *Vtne ad iudicium? nec do-*
 lum comedit incertius, nec somnum capis sui
 securus.

Tf. 113. 1.

Ecl 7 19
Hom. 53.
in Ioan. 3
Psa. 118.
220.

In Ps. 32.

Hom. 1. ad
pop. 1.

Isai. 11. 5.
Ser. 14 in
Cant.

Iob. 9. 28.

D. Aug.
In mat.
cap. 4. 10.

V.
Iudicii
meditatio
quam hoc
tribuit.
Iob. 27. 6.
Cap. 14.
13. 166.
Iob. 31. 23.

Ps. 77.
D. Aug.
cap. 29.

in medi-
tat. Tim.

D. Bern.
in medi-
tat. 107.

D.

secutus, at velut atronitus huc illicque se vertit perturbatus.

Lib. 26. 11. 1. Pet. 4. 11.

Quid tibi agendum, talis cum sis, qualem te propria damnat conscientia? Si columna cali contremiscent. Quid tu facies, vile stramen vento raptum? Si iustus vix saluabitur asserit, D. Petrus. Impius & peccator ubi parebunt? Nul- lum meo iudicio clarius dari potest huius veri- tatis argumetum, eo quod narrat D. Luc. in historia D. Pauli. Captiuus erat & accusatus D. Paulus Casareæ, & ad prouincie guberna- torem tractus Felixem nomine. Contra eum vehementius vrgebat summus Sacerdos, qui fu- riosa nequitia in Paulum rabidus ipsemet Hie- rosolymis Casaream aduenerat, aliis quoque comitatus sacerdotibus, doctissimis viuis, aduo- catis, non natum vera Terullio quodam orato- re, qui contra eum diceret. Caput hic contra Paulum accusationem instituit, instigans eum hominem pestiferum, Regnorum portu- ratorem, Sanctæ religionis, Templi que viola- torem. Cui omni mansuetudine respondet D. Paulus, se talem non esse, qualem arguebant, sed eo tantum, quod Refur ectionis quæstio- nem prædicasset, quam illi negabant, hanc in se moueri seditionem. Distulit illos tunc Præ- ses, & Diuum Paulum carceri mancipauit. Erat autem hic præses gentilis, infidelis, iniqui, auti cupidus, impudicus, lucri amicus, uxorem duxerat Drusillam mulierem nobilissimam filiam Regis Herodis Agrippæ, nepem Mar- ci Antoni & Cleopatrar, verumtamen inhonesta hæc & adultera, vique, quæ spreto marito huic Felici nupsit: ut scribit Cornelius Tacitus.

Lib. 3. 2. An. 24.

Ut vero hi experirentur, num aliquod pecu- niæ lucrum ex Diuo Paulo possent emungere, (Sperant quod pecunia ei daretur à Paulo.) Se- paratim colloqui cum Paulo voluerunt. Apo- stolus vero ne quam prædicandi omitteret oc- casionem, cepit illis prædicare: Disputatio- nem illo, de iustitia & castitate, & iudicio su- uo, tremis factus Felix. Hoc verbum (Disputan- te) idem est quod Prædicante, ut probat noster Cardinalis Hugo. Cepit ergo Apostolus præ- dicare de finali iudicio, qui eum talis esset, ut Paulo fidem non adhiberet, tamen expauit, & contremuit iudex coram reo, ipse qui hæc nec ete debebat, nec expectabat. Tremis factus Felix. Quid non in te o Christiane deberet operari, qui hæc credis, sed nec ego sum, qui hæc præ- dico, hæc annuntio, sed ipse Christus: quid non ageres prædicante Christo de futuro iudi- cio. Est autem, hoc Euangelium ex illis de

D. Avo.

quibus acutè Diuus Augustinus: Non egent in- terprote, sed auditore. Audiamus hoc omnes, & Ser. 205. in nobis spiritum timoris operetur, qui vitam de temp. nostram componat: Aperiat aures nostras Spi- ritus S. gratia, hanc vero per intercessionem cælestis thesaurariz Matie piè imploremus. Ans Mar. a.

§. 1. Sanat anima infirmitates extreni iudi- cii consideratio, sicut aque Iordanis lepram Naaman.

Lect D. Chryostomus ob præclara ingenii sui copera & libros doctissimos, meruerit illud nomen Chryostomus, quod est os aureum, quem ob hoc Diuus Gregorius Nyssen- us illo honorat nomine: Diuum oratorem, & Theophilactus, Magnum luminare mundi particulariter tamen hoc ei debetur ob tracta- tum quendam, cui titulus: De reparatione lapsi, ab eo conscriptum. Illum composuit ex oc- casione Monachi Theodori sibi optime noti, qui in quendam lapsus erat defectum, cuius reparationis desiderio restuans hic Sanctus Doctor, ei librum dedicauit, in quo planè di- uina, & admiranda proponit documenta, ad peccatoris penitentiam, media adducit, qui- bus, quantumlibet grauis quis sit peccator, sibi possit auxiliari: Multis igitur & variis in me- dium adductis, vltimo tandem loco, ut quid efficacius, suadet extreni iudicii consideratio- nem: aduerte autem illam debet esse vitam, & talem qualem decet. Ita ut supponat pri- mo, remedium conuertendo peccatori effica- cissimum, esse iudicii vniuersalis consideratio- nem. Et secundo, ut illa sit viva, impigra; & tum censeat impossibile hæc saluari medicina ho- minem ab omnibus peccatorum infirmitatibus non conualescere.

4 Lib. de testimo. contra Inde de ducto: Exinit' sangis & aqua. b In illud Luc. 18. Vendo omnia.

Orat. 2. in 2. ad The.

Ad hoc expulit hæc verba Spiritus S. Me- morare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Quibus addit: Fieri non potest, ut anima, qua timet de reddendis rationibus ad delicta non sit tor- da. Motus enim vigens in cogitatione, in ea nihil dimittit mundanum. Nam si qua de ea verba sunt eam ita dicitur, & comprimunt, ratio & cogita- tio, qua perpetuo habitat in animo, an non magis purgat animam, quam quibus ignis? Norunt omnes admirabilem illam curationem, quam peregit Eliseus in Principe Syriæ Naaman. Totus is erat lepra conspersus, spectrum immunditiæ, carni- bus exesus, neruis contractus, pluribus peccatoris foetens profluuiis, quæ corporis partibus.

Eccel. 7. 40

Nullam in regno suo tanto parebat malo remedium: erat enim regio infidelium, ubi pseudodii colebantur, quorum potentia ad talis morbi speciem curandam impotens habebatur. Accedat ad Deum Israel ubi vera viget fides eiusque cognitio: ubi sanctus eius refidet. Propheta Elisaeus. Hic illi praescribit in remedium, ut lauetur septies in aquis Iordanis; Vade & laua te septies. Risum indicauit Princeps Naaman hoc remedium. Quia enim maiori virtute vigent aquae Iordanis, quam caeterorum fluminum? Et ad quid superstitiosa illa septies lotio repetita? An vna aut altera non sufficiat? Nihilominus ad seruorum & comitum suorum instantiam, se lauit septies in Iordane, quo & integram sanitatem consecutus est.

4. Reg. 5. 10.

Isa. 7. 6.

D. Hier. In c. 47. Ezech. Tom. 4. Ho. 16. Ezech.

D. Chrys. Orat. 2. cit. ad finem.

Ecc. 11. 8.

Et restituta est caro eius, sicut caro pueri parvuli. O Iordanis aquae, quam estis efficaces, & quam sunt stupendi effectus tui! vobis referatur dare desperatis morbis sanitatem, & infirmitates curare incurabiles. O peccator, quam te cerno Naaman peccatorum lepra vndequaquam maculatum! A planta pedis usque ad verticem. Caput vauitatum turris est, oculi autem pleni adulteriis, manus plena sanguine, pedes ad malum currunt, lingua sepulchrum patens, de quo praeter detractionum & lasciuiarum sortorem egreditur nihil, cor tuum plenum omni dolo. Remedium quaeris? quaeris conualescere? vade ad aquas Iordanis, in illis laua te septies. Notat Diuus Hieron. quod Iordanis significet, iudicium, & flumina Iordanis idem est ac flumina iudicij: Hic necesse est te immergi, his aquarum balneis lanari, non semel, aut bis, sed septies; vult dicere, interprete D. Gregorio, cunctis diebus, qui per septem hebdomadarum dies reuoluuntur: singulis diebus memento iudicij extremi, in quo tibi comparandum, iudicis intende Maiestatem, qui te est iudicaturus: rigorosam rationem a te exigendam meditare, audi durissimam sine appellatione sententiam, tum temporis evanescendam, oculos fixos in consumentis ignis, cui peccatores addicentur, uenitatem. Propterea rogo (inquit D. Chrysostomus) a iudice acceptos infantes, ne quae fabula assus faciamus, sed ab invicem aetate discamus, quod sit iudicium, quod sit supplicium, insigne cornu animis. Hic metus si iudices egerit, magna bona facit.

Quam sapienter hoc dixit Spiritus S. per os praedicatoris illius facundissimi Salomonis. Si multo annis vixerit homo, & in his omnibus letatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & die-

rum multorum, qui cum venerint, vniuersis arguentur praesentia. Licet vixeris multis annorum centurijs: & his omnibus potius fueris, quae desiderare in hac vita potuisses, nullus praeteruolet dies, quae non memineris tenebrosi temporis, illiusque veridici diei, quo Vanitatis arguentur praesentia. Paraphrasis Chaldaica nominatum legit, de tempore & die iudicij: & diuina quadam proprietate describit illud sapientis Praedicator illis duobus epithetis tenebrosum, & veridicum; vocatur tempus tenebrosum, primo; eo quod de illo Christus dixit, Sol contenebrabitur, & luna non dabit lumen suum. Mac. 24. & stelle cadent de caelo. & praedixerat Isai: Sol & luna obtenebrati sunt: & stelle retraxerunt splendorem suum. Secundo: ut indicetur quam triste sit futurum tempus illud, quam horrendum & ab omni hilaritate alienum, quam curis implicitum mortalibus: confusione & pudore plenum ut nec videat, nec agnoscat peccator, quo sibi succurrat remedio in rebus huius desperatis.

Ob quam rationem communiter eum vocat S. Scriptura, Diem caliginis & tenebrarum. Dies Dominica, tenebra: & non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis, & occurrat ei visus, & ingrediatur domum, & imitatur manus sua super parietem, & mordeat eum coleber. In quamcumque se partem vertet peccator, animae naufragium patietur: veluti si quis ex hac parte fugerit leonem, ex altera ei visus occurreret ferocissimus, & si volens se illo liberare, parietem ascenderet, inde serpens proflitet venenosus, qui dentibus manum eius configeret. Vocatur denique dies veridicus seu reuelationis, quia in illo mundi nobis vanitas manifestabitur. In luce meridiana clarius parebit, quam inanes fuerint, o Circe, diuitiae tuae quibus ira fidebas: quam vana, o Domina tua vultus elegancia, de qua tam erga Gabeira, heu, o dignitatum helleo; quam stulta vestra honore praetensio: hic vocis illas emittes querulas, vanitatis tuae testes, quae ipse audiuit Salomon: Quid nobis profuit superbia, aut amittitur inebrietas quia contulit nobis? transferunt omnia a tanquam vana. Illo igitur die, & variatur arguentur praesentia. Hic meliora doceberis: quis fuerit mundus, cui seruisti; deliciae, quas a deo tibi procurasti; caro, quam tam oppare coluisti. Hic cognosces, quis sit ille pauper, qui a te in Christi nomine poposcit elemosynam, quod adeo tibi molestum accidebat, & quanti valeat panis frustum Dei elargitum a more,

more; cuius tam parua tibi fuit cura, o si te diebus singulis hoc lauteo balneo, quam fagus, quam vegetus, quam mundus euaderes.

Indicat Sapiens, quod si hoc egeris, licet sis yiquequaque luxui deditus, tibi dare possit licentiam agendi quolibet, vide & addit: *Latere ergo iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit certum in diebus iuuentutis tuae, & ambulo in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & scito quod pro omnibus his te adducet Deus in iudicium.* Soleo autem hoc declarare. phrasi illa loquendi D. Augusti. qua significat, quanti valeat amor Dei: tanti valet, inquit, ut si Deum diligas, & ab eius amore non te retrahas, tibi liceat quolibet agere: *Amo Deum. & scio quid quilibet: q. d. fieri non potest, si Dei conferues amorem, ut in Dei offensam agas aliquid; ita ait Spiritus S. impossibilis est, moraliter loquendo, te habere viam extremi iudicii considerationem, si ut oportet, amentis tuae oculos versetur dies ille, & nihilominus peccare te graueret.* Quoties aliquid præ manibus habueris peragendum; scito quod pro eo adducet te Deus in iudicium. Quis in hi periuadeat, frona te posse laxare appetitui inhonesto, eique peccata concedere, ad talis ædes peruolare, si consideres, quod pro his sit te Deus condemnaturus, omnibus creaturis restibus oculatis, æternis gehennæ incendiis addicturus, & quod pro his momentaneis voluptatibus, vltimis ac defolatoriis flammis sis perpetuum exendus? Au dixerit fieri posse, ut illas proditorias technas quas in amici tui struis inasiamiam, pectore tuo foueres sycophanta, si mente reuolueres, has omnes & earum iustam retributionem, in forum & totius mundi conspectum prodituras? qua ratione in tam injurioso vltro progredi poteris contra te, si hoc tibi persuasibile, cunctas hic opes permansuras, propter illas contra te sententiam illam inauipicantem fore decondendam *Ita maleuolus in ignem æternum.*

Hæc se consideratione præmunuit Iob, in annem securitatem, ne quid adferret animæ suæ detrimentum. Præclara sane verba; *Sed quod Redemptor meus vixit, & in nouissimo die de terra surreturus sum etc.* Et in carno mea vixit Deus, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Res non est imaginaria, nec mea illa opinio, sed vero verior. *Sed. Quod Redemptor meus, sit futurus iudex meus, &*

in illo nouissimo die. ego ipse & non pro me alius coram illo sistendus sum, in totius mundi conspectu, & his illis oculis cum visurus, qui exactam a me rationem exiget omnium quæ cogito, quæ loquor, quæ molior. Dixeris sumphise metaphoram ex eo quod homini contingit, qui curatam ingreditur, plenam satellitibus, & veretur, ne in plateis singulis, & quolibet post angulos eum prestolentur, qui subito aggrediantur, vnus ex hac, alter ex altera parte, manus injiciant violentas, captiuum rapiant, carceri mancipent inauditum & inclementer. Comparat sibi securitatis tesseram, quam pectori affigit pendulam, vt habeat illam ad manum, & quo tempore satellites ei manus tentare injicere, & captiuum deducere, conspectum illam ei demonstrat, quæ etiam robustissimus apparitor impotens hæret, ne captiuum abducat in carcerem. Nouerat Iob mundum hunc abundare apparitoribus, qui animas rapiant, & carceribus innectant peccatorum; hos autem vocat Diuus Petrus: *Desideria, quæ militat aduersus animam; & graphice depinxit Diuus Paulus qui illos vidit, quæ sibi ratione insistarentur, hic & illic, vt captiuum abducerent: Vnde autem altam legem in membris meis, vt tugnantem legi mentis mea, & captiuam me in lege peccati & mortis.* Hic inhonesta quedam cogitatio, illic bilis motus inordinatus, ex illa parte ambitionis titillatio, ex altera desideria carnalia, lenocinia voluptatum. Quid hæc esse opinaris? Apparitores sunt vt te captiuum rapiant & mortis injiciant ergastulo, id est, peccato. Ad hoc autem adducebat Iob in securam tesseram extremi iudicii memoriam quam ita ad manum habebat, ac si eam in sinu gestaret, vt eam quacumque occasione subito produceret in sui defensionem. Insuper hoc ipsam Davidem in recta virtutum via conseruabat; vt sine timore, quo eum mundana hæc possent impedire, maiori securitate illam in trepidus percurreret: finalis enim iudicii consideratio, optima est & convenientissima ad timorem expellendum rerum temporalium ipsa veritate telle: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Inquirunt Doctores, cur Angelus voluerit occidere Moysen? Dicunt quidam, eo quod secum uxorem ac filios adduxerat. Ita sentiunt D. Aug. Euseb. Theod. Sed ipse Theodoret: assignat hanc præcipuam rationem nimirum, vt illi timorem Pharaonis adimeret, sed hæc causa non fuit, sicut nec illa fuit quod non circumcidit filios,

III. Similitudo.

Rom. 7. 23.

VI.

Matth 10. 28. Exod. 17. 13. Theop.

filios suos. Probat autem hoc Theodoret. Primo: quia Sephora unicum tantum circumcidit filium. Secundo: quia in deserto non circumcidit Moyses Israelitas &c. quæ fuit ergo causa? Aliquid ergo aliud sibi Angelus volens, gladium nudatum ostendit: nam quia magnus Moyses Pharaonem formidabat, ac seipsum vero formidationem hanc declarauerat, modo dicens: quia sum ego, ut vadam ad Pharaonem Regem Egypti & modo mitte alium, quem missurus es, & rursus, tenuis voce ardaque lingua ego sum. Ideo res supplicium illi Angelus comminatur, timore timorem expellens, itaque maiori minorem, perinde ac si per nudatum gladium diceret, Pharaonem times? magis me time, qui nemine cernente plagam tibi facile inferre possum. Ut rerum caducarum timor expellatur, efficac assereitur remedium vniuersalis considerationis iudicii: quia nihil harum est, quod Dauidem à recta possit iustitiæ semita detorquere, si continentiam habeat iudicii meditationem. Et hoc ipsum Dauid indicauit, ut notat D. Chryl. verba quædam expendens: Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo, & iustitias eius non repuli à me & ero immaculatus cum eo, & obseruabo me ab iniquitate mea.

Congruè declarat Diuus Basilii consilium illud Spiritus sancti per os prophetæ Isaia datum prædicatoribus: ne sint iniqui, sicut vero immaculati: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum. Qua ratione fiet istud? Querite iudicium. Lauamini, mundi estote, ut præfati sumus de Naaman, in balneis Iordanis, iuxta præscriptum Elset: Lauare se prout in Iordane, & mundaberis: Auferte malum cogitationum vestrarum &c. Cogitationes velutias componite: Ad id vero faciendum: Querite iudicium. Loquitur (teste D. Basil.) sumpta metio iudicii raphora, ex patre, cui filius adoleuit insolentior est eens, incompotus, moribus dissolutus, hæc pædagogus indefessa eius est sollicitudo, ut illi compareret pædagogum virum senem, grauem qui nunquam de latere suo dimittat adolescentem, & timore subiectum contineat bene compositum, modestum, & quantumlibet sit dissolutus, solo huius senis aspectu perterritus introuertat. O quam peruersas patitur inclinationes filius ille vester appetitus? quam incompotus? quære in illud illi grauem pædagogum, qui cum componat, dirigat, coarctet. Quis erit ille? Querite iudicium. Addit D. Basil. ex Orig. Quod vobis pædagogus sit: Dum grauius distractionibus occupatis, si te coram illo statuas pædagogo; quam citò eris compositus, Quam mortificatus?

imitatus est D. Anbrosius. In illud: Status seruo eloquium tuum &c. hunc conceptum, D. Anbrosius, qui censet Dauidem hunc à Deo timorem expolere his verbis: Status seruo eloquium tuum in timore tuo, Vbi notat deductam metaphoram à columna, quæ, ut lectura & firma consistat, non concidat, necessarium omnes iudicant, ut super basim fortem collocetur: similiter, ut quis in virtute & mandatorum Dei obseruantia constans perseveret, necesse est timoris Dei innitatur fundamento. Addit insuper præclara hæc verba: Accipite de verbo Dei lectum in Canticu. Crux eius columna marmorea fundata super bases aureas, significans scilicet columnas esse Apostolos, qui fundati sunt in timore sancto. Hoc ipsum docuit Dauid, teste D. Basil. illos, qui salutem suam desiderant: Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos. Finiamus igitur, eo, quod Dauid nos, admonet: scilicet, id quod hominem reddit iustum, & in lege Domini perseverantem, est perpetua iudicii meditatio: Os iusti medietur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Hinc sequitur quod Lex Dei eius in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus eius: Et id quod hominem peruertit, præcipitem agit, oculos excoecat, de peccato in peccatum agit, est, iudicii non recordari: Non est Deus in conspectu eius. In Hebræo verbum habetur Hêlêlim, quod significat Deum, secundum quod iudex est. Nunquam homo iudicii recordatur, nec se coram tremendo illo ad stare tribunali meminit, nec strictissime illius se reddendæ rationis, nec sententiæ illius pertimescendæ, quam contra eum sine vlla est appellatione proloquutus. Quid hinc sequitur? Inquinata sunt via illius in omnitem-pore.

§. 2. Est hic articulus ab exordio mundi magis explicitè propositus: quo Christus finem suæ imposuit prædicationi, quem & singulariter præcepit prædicari.

Confirmat hanc doctrinam D. Chryl. Et si diligenter inspicias totam S. Scripturam, nihil inuenies sapius repositum, nec viuacius propositum, quam hunc articulum in quem finem expendit multa & præclara S. Scripturæ de eo loca. Insuper si rem penitus introspicias, occurret tibi, quod licet Deus primæmus illis & antiquis annis nihil aliud ab hominibus exegerit, quam implicitam, & consulam

Crat. 2
in 2. ad
Thess.
D. Ch.
Psal. 17.
23.
In c. 1.
Isa. 1.
16.

D. Anbr.
Tom. 4.
Psal. 17.
Psal. 17.
Ej. 3. 21.

fidem grauiſſimorum ſiſei noſtræ articuloꝝ, ſcilicet SS. Trinitatis, Incarnationis Verbi Dei, futuræ Redemptionis, mortis ſuæ, quam paſſurus erat, triumphantis Reſurrectionis, glorioſe Aſcenſionis, Sacramentorum tantæ efficaciz, gratiæ Spiritus S. ſacri Euangelij, & eorum omnium, quæ ad nouam ſuam legem pertinet; omnes tamen obligauit, in omnibus auiſ, temporibus, omnes nationes, vt hic iudicij articulus crederetur explicite, ac diſtinctè, & proprio nomine prædicaretur, proponeretur, publicaretur, & crederetur. Deinde & in huius fide explicita, voluit includi fidem implicitam cæterorum, quia, prout dicemus, hoc Apoſtolus inuicem noſſiſſima hæc ſua propoſitione: *Crederet enim oportet accendendum ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.*

Hibr. 11.

Quia vero fides indiget concionatore, vt inquit Apoſtolus, voluit vt à mundi incunabulis hic articulus prædicaretur, explicite, clarè, apertè, nullis laruis, metaphoris, figuris obſcuro. Quocirca prima conſeio, habita in mundo ad peccatorum conuerſionem, tetigit hæc materiam & qui primum effuſus eſt ſanguis, ac primum martyrium quod in Eccleſia celebratur in confirmationem fidei, in teſtimonium adducitur huius veritatis. Ita docet auctor Paraphraſis Hieroſolymitane qui in eo quod narrat in Pentateucho, magnam habet auctoritatem, vbi hiſtoriam ſcribit iuſti Abel, in hunc modum. Ira exardeſcit Cain, dum videt Deum manifeſtiſſis ſignis de cælo acceptum habere fratris ſui ſacrificium, ſuum verò dedignantem reſpice: eduxit eum die quodam foras in agrum: vt ſacer narrat textus: *Dixit ei: Egreſſiamur foras* Cœpit hic de Deo grauius conqueri, eum iniuſtitiæ, & acceptiſſionis perſonarum acculare: cum videam, inquit, quod acceptet, & gratum habeat ſacrificium tuum, meum vero illi diſplicet, illi naufcet, ſed nec me tu melior, nec tua ſacrificia, meis pinguiora.

I. Abel ſuadet fratrem Cain in iudicij ſiſdem.

Ne ſic loquaris, frater mi, reſponder Abel. Abſit vt ſit Deus iniuſtus, aut perſonarum acceptor, quinimo tanta viger in eo iuſtitia, vt ad integerrimam iuſtitiz ſuæ ſatiſfactionem, diem ſtatuert vniuerſalis iudicij, in ſui exonerationem, in quo rationem exiger, eorum omnium, quæ homines egerint, dixerint, cogitarint, & iuſtiſſima mercede bonis rependet æternam gloriam, malos vero ignibus puniet ſempiternis. Quamobrem, mi frater chariſſime, contende illi ſeruire diligenter, vt in illo die, beata tibi ſors obueniat, ſtomachum mouit Cain ratio

Hieron. Epist. de Laniis. Tom. 1.

hæc, quaſi iam eum vt damnatum iudicaret: lapidem arripit, in fratrem inſurgit, interrogat: Quod illud iudicium, & quæ hæc fabula: caput diſſindit, ſanguinem fundit innocenter, & vitam adimit iudicij primo prædicatori: Hic martyrum primipilus, hoc præcox martyrium in huius teſtimonium veritatis.

Prodit in publicum protopropheta, qui inter filios Adam numeratur ſextus, eius nepos Henoch, qui vt deprauatum vidit mundum, ad eius reparationem cœpit articulum hunc prædicare, voces edens ſtemoreas in omnibus plateis, foris, vijs, huius, congregationibus, iudicij proponit fidem, tam clare, tam diſtinctè, quaſi iam ſuper eos irrueret. *Prophetauit ſepiternus ab Adam Henoch, dicens: Ecce venit Dominus in Patria ſanctis militibus ſuis facere iudicium, contra omnes, hæc prædicare arguere omnes ſcriptos de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt. Mundo vero ſidem iuro ſuis ſceleribus in petus tuente, miſit Deus dicit prædicatorem Noè, cuius thema propoſitum, Iudæ. 5. declamatum, publicatum, hic erat fidei articulus: ob quam rationem à D. Petro honoratur: *Præco veritatis: Post hunc elegit Deus Abraham in populi ſui patrem familias, & credentium omnium caput, & ſtatim in initio, velut beneficiorum quibus eum decreuerat extollere, fundamentum, oſtendit illi, ſicut declarat D. Aug. hunc iudicij diem in ardentiffima illa fornace, cum quadam animalium & auium bipartitione tam ſtupenda, vt eam conſpiciens ita cœperit toto corpore præ nimio horrore contremiſcere, vt vix ſui composenſibus corrueret deſtitutus: ſic rem exponit Spiritus S. his verbis. *Sopor ir-***

8

II.

dicarunt pietatis eorum, quibus impiè egerunt. Mundo vero ſidem iuro ſuis ſceleribus in petus tuente, miſit Deus dicit prædicatorem Noè, cuius thema propoſitum, Iudæ. 5. declamatum, publicatum, hic erat fidei articulus: ob quam rationem à D. Petro honoratur: *Præco veritatis: Post hunc elegit Deus Abraham in populi ſui patrem familias, & credentium omnium caput, & ſtatim in initio, velut beneficiorum quibus eum decreuerat extollere, fundamentum, oſtendit illi, ſicut declarat D. Aug. hunc iudicij diem in ardentiffima illa fornace, cum quadam animalium & auium bipartitione tam ſtupenda, vt eam conſpiciens ita cœperit toto corpore præ nimio horrore contremiſcere, vt vix ſui composenſibus corrueret deſtitutus: ſic rem exponit Spiritus S. his verbis. *Sopor ir-**

Lib. 16. de ciuit. 5. 249

Ser. 15. 189

*ruit ſuper Abraham, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum. Hoc uomen Sopor legunt Septuag. Extas magna. Græco textu dicendum: Exitus: quaſi extra ſe rapetur. Hunc ſecutus eſt magnus ille Priocæps, at maior S. Iob, omnium Prouinciariarum Arabiz prædicator vniuerſalis, cui quocumque eſſet, cathedram & pulpitum erigebant: huius erat adhortatio ordinaria: *Seiote eſſe iudicium fugite à facie gladij. Ad diem Iob 19. 29. perditionis ſeruetur malus, & in diem ultionis & 20. 30. ducetur. Succeedit Moyses primus Dux populi Dei, cuius manibus lex prima tabulis inſcripta lapideis traditur populo prælegend; & id quod frequentius ac ſyncerius ore proferebat, & quæ concionibus ſuis impoſuit colophonem, cæteris ſolemnioꝝ, ad hoc cælum & terram inuocans auditores: fuit proteſtatio publica, non tantum veriffimum eſſe iudicij articulum, ſed iam eorum capitibus immo-**

41 hoc

hoc varijs loquendi formulis repetens: *Iuxta est dies perditionis: iudicabit Dominus populum suum; vindictam retribuet in hostes suos.* Adelt David Rex illustrissimus populi Dei: Qui hoc maxime cordi habuit, peccatoribus concionari: *Docebo*

Vener. 32. 35. Ps. 149. 6.

iniquos vias tuas. & hoc articulo Psalmos suos exorditur. *Non resurgent impij in iudicio.* Et eo ordine profequitur, intersecat, & concludit: vt vix Psalmum perlegas, qui de eo non faciat mentionem; & his imponit Epilogum. *Exultabunt Sancti in gloria, latrabuntur in cubilibus suis* &c. *Gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus,* &c.

III.
Item
Prophe-
ta.

Subintrat Prophetarum chorus, quorum coriphæus Isaïas, vt vidit sanctam Hierosolymorum ciuitatem, alteram Sodomam factam, in prima sua concione vbi auditores confluerant purpurati omnes, ciuitatis nobilitates, consiliarii, gubernatores in spiritalibus & temporalibus, post expositas eorum non ferendas nequicias, & Dei summam displicentiam, ac indignationem, hoc primum omnium tanquam prologum tantis reparandis malis conuenientissimum, proposuit, nimirum Dei iudicium: Hinc incipit curacionis suæ præscriptum:

Isai. 1. 17.

Quærite iudicium. Et vix vllum ex sexaginta sex eius propheta capitulis scriptum legitur, quod hunc non prædicet articulum, vel eius non meminerit. Subsequuntur cæteri omnes, eo ordine & modo quod licet omnes, non omnes tractent fidei articulos, nullos sit tamen eorum, qui de eo non clare, ac distinctè prophetizet, idque insolito quodam modo loquendi, minus, terroribus, anxietatibus, pressuris &c. Insuper & eorum postremus Malachias finem imponit prophetae suæ locutioni verbis his adeo formidandis, vt auni plurimi, breuissima ac paucissima forent horæ, vt quis verbotum energiam, & emphasim explicet singulorum:

Mal. 4. 1.

Eccce dies veniet super vos quasi caminus, & erunt omnes superbi. & insinmabunt eos: dies ueniens, dicit Dominus exercituum qua non derelinquet eum, & dicem & germani. Finio, tota S. Scriptura, hinc exorditur, hoc profequitur, hic finit. Eius prima verba sunt: *In principio creauit Deus caelum & terram.* Ex Hebræo habemus *Halom*: quod significat Deum vt iudicem: q. d. Iudex in principio creauit caelum & terram, vt infra dicemus. Vltimum verbum Apocalypsis sic habet. Postquam desierat Christus loqui cum D.

Mat. 1. 1.

Apoc. 22. Ioan. & eique suum prædixerat aduentum) *Eccce* *venit* *non* *est* *is* *tum* *quasi* *attonitus,* Euangelista cum

iunctis manibus præstolatur: dicens: *Veni Domine Iesu.* Denique rem notatu dignissimam docet D. Petrus, quod dum Christus Apostolis præcepit prædicare Euangelium in toto mundo, particularem mentionem fecerit, inter alia mysteria eius quod magis explicite deberent, hominibus annuntiare, nimirum hunc de iudicio articulum. Hoc illis verbis indicauit: *Man-*

Act. 10. 41.

ducauimus & uisimus eum illo, postquam resurrexisset à mortuis, & præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex uiuorum, & mortuorum. Quomodo dicit, ô Dei Apollote, quod vobis hunc præcepit articulum prædicare? An non vobis præcepit iam cælum ascensus, prædicare totum suum S. Euangelium? *Prædicare Euangelium.* Et si mysterium aliquod in particulari iussit prædicari, an non hoc baptismus fuerit vel penitentia. *Oportet in nomine eius prædicare baptismum & penitentiam?* Non abauo: verumtamen magis adhuc in particulari illud mysterium, vt siue in & terminum reliquorum, & quod cæteris efficacius possit peccatores ad penitentiam per-mouere: Præinde quotidiana erat hæc Apollolorum prædicatio: *Quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex uiuorum & mortuorum.*

IV.

Nec un-

Apollot.

cepit iam

cælum ascensus,

prædicare

totum suum

S. Euangelium?

Et si mysterium

aliquod in particulari

iussit prædicari,

an non hoc

baptismus fuerit

vel penitentia.

Oportet in nomine eius

prædicare baptismum

& penitentiam?

Non abauo:

verumtamen magis

adhuc in particulari illud

mysterium, vt siue in

& terminum reliquorum,

& quod cæteris

efficacius possit peccatores ad

penitentiam per-mouere:

Præinde quotidiana erat hæc

Apollolorum prædicatio:

Quia ipse est qui constitutus

est à Deo iudex uiuorum & mortuorum.

Hæc adeo erat Petro Apollolorum Principi familiaris, vt eam etiam epistolis suis ex proposito inserat, dum ait, vt inuigilent, quia ueniet dies Domini. vt sur, & præcedet ignis excensum, quidequid fuerit in mundo. D. Iacobus in epistola sua idem repetit: *Aduentus Domini appropinquauit &c. Ecce iudex ante oculos esset.* D. Iudas Thadæus Apollotus contenti hereticorum quorundam comprimere insolentiam, qui insurrexerant, & Prophetam Henoch expendit, qui ab ipsis mundi primordijs dixerat: *Eccce uenit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium.* Denique ipse Apollotus D. Paulus, hanc ordinatam materiam in suis concionibus proferebatur, & eam Thessalonicensibus tantæ prædicabat energia ac spiritus feruore, vt omnes velut attoniti obliuiscerent, vt nec loqui auderent, nec tractare negotia, nec ministri suis fungi muneribus, nec seminare agricolæ, nec terram colere, ita venturi iudicii timore respiciantur extatici, quasi iam illis tremenda instaret dies illa Domini: in tantum vt necesse fuerit Apollotum aliam illis scribere Epistolam, qua est secunda, in qua illos animaret ac declararet, non tam subito ac inexpectato diem Domini aduenturum. Et notat D. Chrysol. Quod Apollotus inter prædicandum aliquo-

tics

etis leniter & per transennam, hoc tangebat mysterium: quia quando illud ex professo explicabat, tantis auditorum horror, tremor ac metus invadebat, ut nec operari artifices, nec edificare cæmentarij, nec arua colere rustici, nec negotijs se dare mercatores præsumerent: omnes tremere. Hæc omnes, omnes ingemiscere: O prædicator ecclesiæ, o tuba Evangelica, o qui tuo gauderes spiritu: & quis nobis concesserit, ut nobis vel vicam saltem haberes concionem, quâ, in nos ipsos reverteremur, tantis vanitatis valediceremus, tot nequicias omitteremus, à mundi curis vel parum desisteremus, quibus tam graviter implicamur, & ei, quod tanti nobis referit, attendere solliciti. Est porro hoc adeo verum ut ipse Christus, nullum Evangelij sui mysterium ita clarè, distinctè, ac nervosè docuerit, prædicarit, & inculcavit, quam iudicij diem vniuersalis.

Nec hoc multum aut mitum, cum vna fuerit hæc causa particularis, ob quam à Patre æterno missus fuerit in mundum, nimirum, ut ipse proprio suo ore iudicij diem annuntiaret. Ad hoc intellegit Theodoretus dicit hæc verba Patris cælestis de filio suo iam incarnato. *Ego electus meus &c. dedi spiritum meum super eum, iudicium g'niibus præferet.* Quinimo & huius articuli prædicatione tuis finem dedit concionibus appropinquante suæ mortis hora, & ipso eam Patri offerente ingressus Ierusalem pompa illa triumphali die Palmarum, & in eorundem quadragesimæ suæ iam diuturnæ quàm strictæ, triennalis scilicet prædicationis habere voluit illam vltimam non vnius horæ, aut diei, sed triduanam concionem, Lunæ, Martis, Mercurij, quam nobis descripsit D. Mattheus à capitulo 21. vsque ad 25. In qua postquam egit de occasu & destructione futura malæ fortunæ illius ciuitatis & templi, transit, & de fine mundi ac iudicio extremo tractatum instituit, fusè declarat, signa huius prænuntia diei Anti-Christi aduentum, rationes quibus omnes obstringimur vigilare, adductis in medium tremendis illis & notissimis parabolis de decem virginibus, de talentis, & reseruat ut suæ concionis epitomen Evangelium hodiernum, in quo latissimè & tot circumstantiis, ac adeo in singulari nobis exponit, qualis sit futura iudicij dies vniuersalis, cuius hæc erit vltima resolutio. *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*, sic ut videatur eum prædicationem suam eo modo, quo nos nostram, concludere scilicet: Hic per gratiam, ibi

per gloriam: his totam suam finit concionem: quia hæc finita, narrante D. Mattheo, illico colloqui cepit cum discipulis de celebratione Paschatis, in quo mori proposuerat. *Et factum est, cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis. Scitis, quia post biduum Pascha fiet, &c.* Hæc Christi mens fuit, ut verba illa tanquam vltima cordibus nostris firmiter inhaerent: quia postrema verba parentum sapientum, & Prædicatorum, esse solent talia, ut communiter pro epologo ferrent doctissima quæque, grauissima, ac maximè necessaria.

Eadem fuit & Spiritus S. voluntas, ut attentius perpendere vltima verba, quibus David prophetias suas concludebat: *Hæc sunt verba II David nouissima* Ita & Tobias filium suum conuertebatur, ut postrema patris sui verba radicem visceribus eius figeret velut lapis omnium, quæ sibi forent per totam vitam agenda, fundamentalis: quia sibi persuadebat hæc fore eius ad filium suum vltima: *Audiisti mi, verba oris mei*

& ea in corde tuo, quasi fundamentum construo. Hæc est de iudicio concio, vult Christus in cor, de nostro, quasi fundamentum ac basis constructur, eorum omnium; quæ ab eo forent prædicanda. Idem ut opinor, voluit nobis dicere, quod excellentissimus ille prædicator, qui quitalis, hoc cognomine decoratur Ecclesiastes, id est prædicator. Hic concionem habuit in qua egit de omni re prædicabili, & hæc in illa attentionem commendaret ad ea, quæ prædicabat, atamen singulari quædam præcautione præmonuit auditores, ut omnes, nemine excepto, aures ad epilogum erigerent apertissimas, quo concionem suam subtilissimam finiret, proinde his eor verbis præmonet: *Finem loquendi omnes pariter audiamus.* Sapientiores Prædicatores in finem concionis reiiciunt instructionem salubriorem, quæ ut vltima audita memoriæ tenacius inhaereat, unde solent suos præuenire: Hoc ex hodierna concione vobis attripite, hoc memoria retinere, hoc domum reportate: Ita Ecclesiastes: *Finem loquendi, omnes pariter audiamus.* q. d. omnes æqualiter me audite, dilatatis auribus: habeo enim quod vobis dicam, maximè in salutem vestram, ex quo dependet totius vitæ vestræ fors aut bona aut mala: Diuersa dixi, quæ diuersas tangant personas instruxi & diuites & pauperes, nobiles & plebeios, modo sanos, modo infirmos, modo Ecclesiasticos nunc seculares, iustos & peccatores; modo audiamus pro conclusione id quod omnes tangit

tangit; vt nec meipsum velim exceptum: eo quod & me expediat saluti. *Omnes pariter audiamus.* Quid nobis gestis proferre, o prædicator celeberrimè, quod sic captes plebis attentionem? quid ita nobis conueniens, vt omnes nos ita præuenias illud vt audiamus? *Deum time, & mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo, & cuncta quæ sunt, adduces Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum siue malum illud sit.* Tangit omnes æqualiter hæc admonitio. In cæceteris interest discrimen; quod enim diuiti prædicatur, pauperem non tangit: nec id quod Ecclesiasticis, ad sæculares pertinet; quod prodest infirmis non conuenit sanis. Illud verò, omnibus æqualiter conuenit; omnes enim manifestari oportet ante iudicis tribunal, quinimo & nos ipsi, qui vobis hæc prædicamus; omnium sunt examinanda opera, cunctorum causæ iudicandæ: diuites & pauperes, Ecclesiastici & sæculares, Domini & subditi, nobiles ac plebei, prædicatores & auditores, *omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, & hoc est quod Christus ait: Congregabuntur ante eum, omnes gentes.* Si hoc ita sit: *siuem loquendi pariter omnes audiamus:* intelligamus concionis Christi compendium, vltima eius verba, quæ spectant ad omnes. *Cum venerit filius hominis.*

2. Cor. 5.
10.
Matt. 25.
30.

§. 3. Tria principaliter in iudicio sunt attendenda, quæ Christus in Euangelio notat.

12.

Verum fateor, infinita de finali iudicio esse ponderanda, quorum vel minimum sufficiat, ad nostras reprimendum vanitates, dissolutiones, ac lasciuias lætendum: atramentum tria particulariter expendit D. Chrysostr. quæ cæteris præcellunt, ac singulari quodam loquendi modo describit & nobis proponit Christus Saluator: hæc sunt Majestas, auctoritas, ac potestates suprema, quæ iudex & arbiter toti mundo apparebit; districtissima omnium causarum exactio; & diligentissima omnium rationum inquisitio; sententia vltima, ac diffinitiva, sine appellatione, quæ promptè ac scdulo executioni mandabitur, *In sternum.* Quamdiu Deus, Primus; Deus est. Adeo sunt hæc horrenda, & terrificas, vt sit impossibile homini mortali hæc considerare attentius; nec tamen in stuporem capi atonitum: licet mortalium sit robustissimus, licet, addo quid amplius, in se coniungas habeat vires omnium ducum, quos fama

L. vit. de
separat.
Injst.

I.
majestas.

ferre, celeberrimos, ipsorum leonum, & si placeat, omnium creaturarum. Ob quam causam S. Scriptura teste D. Chrysostr. eodem loco, dum saepe numero nobis obiicit iudicis aduentum, eiusque iudicium, ait: *cæli à facie eius desluent & consumentur, montes annihilabuntur, rupes & petra dissoluentur vt leuis vapor, mare exsiccabitur.* Ita nobis describit illum Propheta Michas: *Audite populi, & ecce Dominus egreditur de loco suo, & descendet & consumentur montes subtus eum, & valles scindentur, sicut cera à facie ignis, &c.* Et Nahum Propheta: *Emu. Nab. 1.2. lator Deus, & ueliscens Dominus: ueliscens Dominus, & habens furorom: ueliscens in hostes suos, & irascens ipso inimicis suis &c.* Dominus in tempestate, & turbine &c. *Lucy: panis mare, & exsiccans illud: infirmatus est Basan & Carmelus, &c.* Montes commotis: *puni ab eo, & colles de solati sunt, & contremuit terra à facie eius.* Audi Prophetam Isaiam. *Accelitate gentes & audite, &c.* Indignatio Domini super omnes gentes, &c. *Et tabesceat omnis militia caelorum, &c.* & omnia militia eorum defluat, sicut defluit solum de vinea, & de ficu, &c. si in ipsis rupibus, vt æs, obduratis, nulla vis inest tanta, quâ in ipsius iudicis queant subsistere præsentia, si cæli caelorum ex natura incorruptibiles, si stella vt cera liquefcaut, qui fieri poterit, vt homo corruptionis obiectum possit consistere, quin millies moriatur, si mori possit millies.

Ad rem valde congruè ponderat D. Chrysostr. Prophetæ Malachia: verba: *Ecce venit, &c.* Et quis poterat cogitare diem aduentus eius? *Aus quibus Malach. 3. 2. stabit ad videndum eum?* Nota, *Quis stabit, li. 2. David, cuius virtutum comparatione, leonum vires erant vt agniculorum, & eorum ossa, vt cuniculorum, vnius tantummodo Angeli conuultu, qui euaginatam manu vibrabat gladium, pedibus non sperneret subsistere, in veus eius sanguis ita congelarit & nimio frigore constringeretur, vt postmodum nec pelibus, nec ignibus, nec fomentis poterit recalescere.* *Quis stabit ad videndum eum?* Si Propheta Daniel conspecto Gabriels Archangeli vultu instar solis fulgentissimi, qui tamen cum venit solaturus, de seipso fateatur: *Non remansi in Dan: me fortitudo, sed & species mea immutata est in me & emarsui; nec habui quidquam virtutis,* (de quibus infra) *Quis stabit ad videndum eum?* Hoc credunt aliqui, iudicare voluisse nobilissimis his verbis Apostolum. *Statusum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium.* Hoc statuit Dei sapientia, vt peris cuncti moreantur, & possit.

1. 2. 3. 4. 5.

II. & postmodum iudicium indiceretur. An non potuit disponere, vt iudicium omnium hominum mortem præueniret, in quo peccatores morte corporis ac animæ puniret æterna, & in iustis finem accipiant carnis infirmitates? Sic expeditabat, vt primum omnes morerentur. *Statutum est hominibus.* Fortes, debiles, pusilli, ac magni, sani ac infirmi, animosi & meticulosi, omnes vitam hanc mortalem deponerent: quia nullus in hac caduca vita, viribus præualeret vt se in iudicio susteret, qui non prius defecisset, mortuus esset ac penitus consumptus; Proinde conueniebat, vt prius fragilis hæc nostra vita deficeret, quæ potest deficere, & in vitam resurgentem immortalem quam nec ipse gehennalis potest ignis consumere, aut in nihilum reducere, vt in illa possimus aditare iudicio, & consistere coram tanti iudicis maiestate, dare rationem eorum, quæ quisque egerit, audire tremendam illam sententiam: *Ite maledicti in ignem æternum.* Satis congruè huic doctrinæ exemplum legimus in Speculo Exemploctum distinctum 9 § 93 de quodam Religioso, cuius defunctus erat intimus amicus, de cuius animæ statu certum quid scire præoptabat. Apparet defunctus, illum Religiosus interrogat, quid rerum post mortem ageretur: respondit defunctus altissima ac tremenda voce, ter idem repetens: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit* q. d. vt ipse declarauit: Tria sunt maxime formidanda, & itupenda, quæ nullus hominum in hac vita mortali ferre valeat, nec ipse iustus, qualia sint, sibi ad fidem persuadere, quàm strictus, seuerus & horrendus sit iudex: quàm exactè rationem exigat, vt nec minimæ cogitationis atomum omitat: & quam intolerabiles, excruciantes, & obtupenda sint pœnæ, ad quas damnat peccatores. Obliguit Religiosus ille, & tu quoque emarcesceres, si hoc tibi contingeret, & ni fallor, illud hinc sequeretur, quod ab Abraham iusto requirebat diues Epulo, quod si talis tibi defunctus appareret, illudque prædicaret, indubiè strictam & veram ageres penitentiam. Arramen non iudicauit Abraham hoc esse necessarium, quod sufficeret, illis hoc per Prophetas & Prædicatores intimari. Et multo minus nobis hoc necessarium: cum nec illi soli, verum & ipse Christus verus Deus, qui venurus est iudex, ille ipse nobis hoc prædicet, & quæ futura sunt prædicat, tam distinctè tria illa, debitis circumstantiis explicat, tanto verborum pondere exaggerat, tam clarè sine parabolis, inuolueris, ac metaphoris: vt si apertas erigas ea aures, hæc sola ad

tui salutem sufficiant sempiternam. Eia igitur inspiciamus.

§. 4. Cum venerit. Primum, iudicis attenda maiestatem: etenim nulla erunt vires, quæ coram illa possint subsistere.

Primum, quod nobis Christus exponit maiestas est, autoritas ac præcellentia iudicis.

Cum venerit filius hominis in maiestate sua. Ex omnes Angeli eius cum eo. tunc sedebit super sedem maiestatis sue. Solent terreni Principes cum adducere apparatus, qui ei, quod præ manibus habent, conueniat. Ad venationem vellem in diuinitate leuioris materiæ: ad prælium armaturam, thoracem ferreum, galeam æream, pectorale æuenn, ad nuptias elegantem habitum; vt circumeant ciuitatem incogniti, pallium commune ac vulgare. Multo melius nouit hoc Deus: Voluit in mundum venire sed incognitus, vt nos laboribus, pœnis, doloribus, ieiuniis, vigiliis, flagris, spinis, clauis, eruce, &c. redimeret, habitum assumpsit ad hoc, vt ipse per os Davidis declarat: *Corpus aptasti mihi*, ita citat eum D. Paul. corpus mortale, passibile, doloribus subiectum, & ita ad hæc dispositum, vt domus propria & canalis eorum fuisse videatur. Ob hoc vocat eum Isaias, *virum dolorum*. Sicut enim consisterna locus est recipiendis aquis aptus, quo omnes magno confluunt impetu: ita licet nobis Christum considerate, velut profundum puteum tormentorum, dolorum, vulnerum, quo hæc omnia confluerunt, vbi conqueuerunt: hæc eius intentio vt ipse omnium solus solueret pœnas peccatorum: ad hoc autem habitum induit peccatoris. *In similitudinem carnis peccati.* Quem adeo ad viuum expressit, vt cum cruci esset affixus, illi ipsi, qui eum intimè nouerant eum viderentur ignorare, eò modo, quo dixit Isai. *Non est species ei, neque decor.* *Etc. desiderauimus eum: despectum & nouissimum virorum vnde nec reputauimus eum.* Qui tam genuinè sciuit assumere figuram à se tam alienam, & qui tam appositè ad id præparauit, quod erat ei tam peregrinum, & à sua natura tam distans: quàm graphice propriam poterit representare figuram, & quem non induet habitum adeo conuenientem, vt perficiat, quod ei tam est proprium: quæ Maiestate, qua gloria quo splendore prodibit: *Cum venerit filius hominis in maiestate sua.*

Quando in nostra venit humilitate & vilitate, tum appositè se illa vestiuit, licet ille tam et

III. Exem. plum. 9 § 93 de quodam Religioso, cuius defunctus erat intimus amicus, de cuius animæ statu certum quid scire præoptabat. Apparet defunctus, illum Religiosus interrogat, quid rerum post mortem ageretur: respondit defunctus altissima ac tremenda voce, ter idem repetens: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit* q. d. vt ipse declarauit: Tria sunt maxime formidanda, & itupenda, quæ nullus hominum in hac vita mortali ferre valeat, nec ipse iustus, qualia sint, sibi ad fidem persuadere, quàm strictus, seuerus & horrendus sit iudex: quàm exactè rationem exigat, vt nec minimæ cogitationis atomum omitat: & quam intolerabiles, excruciantes, & obtupenda sint pœnæ, ad quas damnat peccatores. Obliguit Religiosus ille, & tu quoque emarcesceres, si hoc tibi contingeret, & ni fallor, illud hinc sequeretur, quod ab Abraham iusto requirebat diues Epulo, quod si talis tibi defunctus appareret, illudque prædicaret, indubiè strictam & veram ageres penitentiam. Arramen non iudicauit Abraham hoc esse necessarium, quod sufficeret, illis hoc per Prophetas & Prædicatores intimari. Et multo minus nobis hoc necessarium: cum nec illi soli, verum & ipse Christus verus Deus, qui venurus est iudex, ille ipse nobis hoc prædicet, & quæ futura sunt prædicat, tam distinctè tria illa, debitis circumstantiis explicat, tanto verborum pondere exaggerat, tam clarè sine parabolis, inuolueris, ac metaphoris: vt si apertas erigas ea aures, hæc sola ad

14
I. Maiestas iudicis explicatur similitudine
Hebr. 70
Esa. 53
Rom. 8
Isa. 53
I. 3
alienu

alienus esset amictus : qualis veniet, quando veniet in maiestate sua ? nihil magis, nihil distinctius dici potest. Magna est terreni Regis Maiestas, ut sapius potentissimi, ac sapientissimi quique in eorum conspectu perturbentur : porro in rei veritate sicut eorum regnum est fictitium, sic & eorum fictitia maiestas, diuinæ maiestatis ac regni intuitu : cuius respectu omnis maiestas Regum, Monarcharum, insuper & Angelorum omnium, ipsis minimis atomis seu vilissimis pulvisculis est inferior : ipse, qui, ut pateretur voluit esse solus, quasi qui se sine oppositione vendit, & quando suam inchoat passionem, proelatur : quod & Angelos in sui defensionem habet paratissimos, eorum tamen nullum secum voluit.

Mat. 23. 13.

An putas : quia non possum rogare Patrem meum, Et exhibebit tibi mox plusquam duodecim legiones Angelorum. Quam allocutus veniet, quando se Regem omnium Hierarcharum ostentabit ? Omnes Angeli eius cum eo. Omnes nullo excepto cum illo venient. O quam splendens exercitus, quam potens exercitus, quam robustæ legiones ! Vnus eorum miles, nocte una interfecit centum octoginta quinque millia militum de castris Regis Sennacherib, nec ob tantam stragem vel minimum defatigatus, facilitate tanta, quanta tu posses mouere vel oculos : quid tunc efficiant, quorum numerum nec summus valeat comprehendere Arithmeticus ? Numquid est numerus militum eius ? Communiter illos Spiritus S. constringit dicendo : Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Et David : Decem millibus multiplex millia. Quo residebit throno ? Sedebit super thronum maiestatis sue. Thronus erit sua dignus maiestate : hoc iudicat dum repetit. Cum veneris in maiestate tua, sedebis super thronum maiestatis sue ; quia cuncta tantæ conuenient maiestati : quis ille erit thronus ? Tale illud solum est tam magnificum & augustum, (inquit D. Gregor. Nyssen. in orat. sup. illud. Quod uni ex mini.) Quod in se capiat illum cuius nullus locus capax est. Proinde mihi persuadeo : fore magis augustum, ipsis cælis, ac sideribus simul iunctis ; & maioris splendoris, quam cætera omnia, quæ Deus creauit : cum futurum sit solum, splendidissima sua dignum maiestate. Quale erit hoc solum !

Eob 25. 3.

Dan. 7.

Ps. 67. 18.

15. Lib. de re par. lapsi sui.

Sacra Scriptura figuram non inuenit, qua clarius hoc explicet, ut notat D. Chrysofost. quam sæpe sapius repetendo, quod coram eo, sol obtenebrabitur, nigrescet ut carbo, luna non dabit lumen suum, nec multum, nec parum, stellæ ita obscurabuntur, quasi de caelo decidissent, turba-

bitur mare, montes subsilient, petre colliquescent. Ipsi cæli stupebunt attoniti, nec suos temperabunt motus. Tabesceat omnis militia calorum. Quid tum infelix peccator ? Illic licebit videre tantæ maiestatis Dominum quem toties es aspernatus : Illic agnosces, quis sit ille, quem tam grauius, solutis habentis offendisti. In huius rei declarationem exponit D. Chrysofost. quædam loca S. Scripturæ, & nominatim id quod superius iudicauimus, de Daniele Propheta ; cui Deus quasi prima delineamenta voluit huius ostendere maiestatis, inter noctis umbras, In visione nocturna. Vidit figuram quandam perimaginifici throni conformis maiestati eius, qui in eo considerabat, eiusque apparatui & comitatu. Et cum non nisi umbra esset, dium, ac prima delineamenta quædam, idque per noctem, ac Daniel ille esset, qualis erat, ad prodigiosas natas visiones, illico tamen inhorruerunt ei capitis capilli, (spasmo corripitur quid cogitet ignorans ita mentis inops turbatur, ut ipse dicat.

Horruit spiritus meus ; ego Daniel territus sum. Dan. 7. in iis, Et visiones capitis mei conuulsauerunt me. Expendunt omnes, id quod narrat, & paulo superius tetigimus, ad cuius expositionem sic incipit : In diebus illis, ego Daniel. Volo ego Daniel tibi narrare quæ vidi : Emphaticum est, in exordio ponere. Ego Daniel. q. d. iam, quis sim, notum est. Ego Daniel ex familiaribus Dei amicis, notissimæ sanctitatis, virginialis puritatis integer, proinde à Deo electus, in suorum arcanorum expositionem, & eius ore plurimum commendatus. Audi igitur id, quod illi contigit. Dei misericordiam pro populo postulatorus, ne in vacuum preces funderet, strictis ieiuniis, lachrymosis gemitibus, se se preparauit : tribus hebdomadis continuis permansit ieiunans : numquam toto illo tempore suos detexit oculos : hæc enim efficax est oratio, ad Dei misericordiam impetrandam, cum ieiunium, lachrymæ, afflictiones corporis & animæ comitantur dans indefuenter.

Miseratus est eius Dominus, magnoque eum afficere voluit beneficio non tantum eo, quod rogabat, concedendo, insuper ei delegando ipsum Archangelum Gabrielem vel afflictum erigeret, hæc bona noua in eius solatium nuntiaret. O quæ gratia ! dum inter alios socios, & Dei seruos veriat, ecce apparet ei Gabriel Archangelus, & vit vestitus lineis & in signum fortitudinis, lucebat vultus eius, radios, ut fulgura emittens, oculi eius ut ardentes faces, corpus iustarum chrysoliti, lapidis splendidissimi, brachia & femora iustarum ænis candentis. Prosequitur ipse ; Vidi Dan. 10.

Lat. 10.

ego Daniel solus visionem; porro viri, qui erant motum non viderunt, sed terror nimius irruis super eos, & fugerunt in absconditum. Ita ut nullo loco tutos se posse consistere arbitarentur. Si ergo Archangelum non viderunt, unde sic terrentur: de quo fugeritis pusillanimes? quem timetis, ferui Dei: quid est hoc, quod vos agit in absconditum? ob metum inanem metuistis. Hæc est ratio quod licet ipsi non viderint, lucis tamen ipsius radium quemdam perceperunt. Congruè perpendit D. Gregor. hoc nobis à natura innatū, ut quælibet natura inferior contremiscat, si circa se naturam aliquam perferat superiorem; quomodo non trepidat Cereus, ad solius venatoris aciem, aut canum odorem, licet illos minimè videat? quomodo non obrigeat coram leone agniculus? quis metus non inuadit perdicem, ad solam vmbriam aquilæ? Hinc causa deducitur, curte aliquando tantus arripit tremor, quando nodu in cubiculo, tæte noctis tenebras, strepitum percipis, quem tibi non esse huius mundi trepidus imaginaris. Quis tibi timorem intulit? Apprehendis naturæ superioris præsentiam, siue animæ, quam te superiorem credis, vel diaboli, aut alterius, non huius mortalitatis: sic accidit focis Daniels, strepitum perceperunt, vel splendoris fulgorem, vel Archangelæ claritatem: hoc solo, terror nimius irruis super eos: habent signula verba suam energiam. Terror nimius, horror, itupor & spasmus irruit super eos; qui omnem eis animum, & vires eripuit, eos deiecit, prostravit, pluiquam si super eos altissimus mons irrueret, fuga sibi consulunt, tanta pedum celeritate, ut ne quidem abstrusis speluncis, se securos tutosque confidant: quisque etenim super se totum mundum esse rursurum formidabat. Tu vero Daniel in tali occasione, quis tibi animus? quæ vires? opinor, cum scires quid rei hoc esset, ut qui coelitus diuina accipere assuetus beneficia, quod totus animæ quior permaneris, à timore liber & tanto securior, quanto focis timidores: falleris; plus ego ceteris omnibus capui: Ego autem relium solus vidi v. sonem grandem hanc, & non remansit in me fortitudo, sed spes mea immutata est in me & emarcenti, nec vobis quidquam virtutum, & incedebam consternatus super faciem meam, & vultus meus adhaerebat terra. Quo ascendere potest alius terror quisquam, aut itupor: quid videris, o vir sanctissime, quod sic te detecit: sic consternaris, sic emarcescas, tubens linguecat color, vires deficiant? sicine staccetis sicine pusillanimes, dicam abripiris exanimis? Angelus est mihi in solatium missus, qui de caelo responsum

deferat expectatum, gratissimas ex parte Dei epistolas, quibus petitioni meæ per omnia indulgetur. Quid ergo hæc tibi propter illum? Vtique quia tanta Angelus apparuit maiestate, splendore tanto, & claritate lucidissima, ut vel vnici splendoris huius radius sufficeret cunctis metū meis incutere sodalibus. Si vnici Angeli splendor, & quæ veniebat maiestas, ad id tamen, ut cum solaretur, misericordiam promitteret, gratiam & desideratam ab ipso Daniele peccatorum remissionem, qui vtiq; ut cum Deo eiusque Angelis familiarius ageret, videbatur natus: quid erit: Cum videris filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo? Quid tam pauidum, (quærit D. Bern.) quid tam plenum anxietatis, & vobemissima sollicitudinis excogitari potest quam iudicandum ad stare illi terrifico tribunalis, & in certam ad huc expectare, sub tam districto iudice ad sententiam? Hanc supremi iudicis maiestatem eleganti carmine decantauit Tertull. Hæc curiosus videat lector: sic exorditur: Ipse sedens Dominus sublimi lumine clarus, &c.

Serm. 8. in Psal. Quo habitat sententiam? Hanc supremi iudicis maiestatem eleganti carmine decantauit Tertull. Hæc curiosus videat lector: sic exorditur: Ipse sedens Dominus sublimi lumine clarus, &c. Li. de iud. 67.

S. 5. si beatissimi tremiscant Angeli, qui aget peccator? In nihilum reductur & trisurabitur, inquit Isaias.

Ad hoc autem exponendum, nullum aptius, 17 opinatur D. Chrysol. argumentum, præter id quod nobis facit textus suggerit Repar. tantam fore iudicis maiestatem, ut ipsi Angeli, spiritus supremi & beatissimi contremiscant, ad hoc adducit quædam loca, ex Isaiâ Propheta, quorum præcipuus legitur; ubi ex sententia D. Epiphani, & D. Hieron. ad litteram agit de iudicio. Prodit Propheta; dictum promulgat, & D. Hieron. omnes citans in illum diem iudicij vniuersalis ait: Accedite gentes & audite, populi, attendite: au diat terra & planities eius; orbis, & omne germen eius: quia indignatio Domini super omnes gentes: Audite me populi, gentes, nationes, Prouincias, nobiles, plebes diuites, pauperes, Domini, subditi: ad omnes enim pertinet, quod dicturus sumus & hoc est: Iratus est Dominus, & omnes gentes eriat corâ suo tribunalis. At qualis veniet? Tanta maiestate, tanta gloria augullus, quod Tabesceat omnis militis salorū, & quoniam inebriatus est in calce gladius meus: Communi phrasi S. Scripturæ vocantur Angeli robustissimi Dei milites, equitatus celestis, exercitus potentissimi quos videns Iacob ait: Castra Dei sunt hæc. Et exinde vocatur Deus exercituum Dominus: Deus Sabaoth.

Totus

Totus hic cœlestis equitatus contremiscent, & marcescet, oblitescet, ita cunctis destituetur viribus, sicut corpus sine anima, quod corrumpit & corrumpitur. Totum hoc significatur illo verbo: *Tabescent, omnis cœlestis exercitus. Omnis militia Angelos, (ait D. Chrysostr.) ingens horror occupabit, neque solum, Angelos, sed & Archangelos, & thronos, & potestates cœlorum.*

Exposuit autem hunc horrorem D. Ioannes illa visione, in qua illi Deus imaginem quandam ostendit eius, quod in iudicio videbitur: *Vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra, & cœlum, & locus non est inuenitus eius.* Verba sunt hæc talia,

*Tract. de
iis qua
post cruce-
m reue-
landa
sunt pag.
92.*

ut magnum ille pater D. Ephrem ea referens, ad vnumquemque nostrum conuersus dicat: *Vidisti res adeo horrendas unquam? Cœlum & terra iunc fugere tentabunt, & quis poteris subsistere? nos peccatores quo profugiemus? Quod terra terreatur, tremiscat, commoueatur, fugiat, se abscondat, nec hoc multum contra eam enim venit supremus cœlorum iudex; potro cœlis, Angelis, Archangelis, Principatibus? Potestatibus quæ ratio tremendi? Num forte illud contra eos iudicium constituetur, num in illos supremus ille iudex iracundiæ suæ furores effundet? An illi non sunt, qui illi perpetuo assistunt eiusque diuinissimâ presertim præsentia? An illi non sunt qui nunquam eum offenderunt, nec in vno quidem atomo: quin potius eius semper mandatis obediunt, ut hoc nomine à Rege Pro-*

*Psal. 102.
20.*

pheta prænotentur: *Facientes verbum illius.* Consentio, ait D. Chrysostr. quod pro se non habent, quod formident, tanta tamen erit iudicis maiestas, eius facies ita exandescens, eius contra peccatores intuitus adeo terribilis ut illos ipsos, qui nec defectus alicuius atomo, seu fuliginis inquinantur, tremore concutiet exanimis. Frequens est, ait, Dominum contra seruum inobedientem & recalcitrantem irritari, qui arrepto flagello in eum insurgit, ut leo rugiens, vociferans, roboans, spumas enomens concitati animi, domum furibundus percussit. Videre tum licet ipsos eius filios contremiscere exterritos, pauidos ad matris sinum recurrentes: Vnde hic, charissimi filij timor? hæc vos non impetit patris ira, nec illa facies bile inflammata delicta veltia quæ nulla sunt, castigabit. Concedo, verumtamen ex terret, & horrore concutit, videre prospectum illum adeo terrificum, faciem, ut ignis, accensam, audire mugitus illos intolerabiles.

18 Si Rex proditorum ciuitatis cuiusdam seditione commotus contra illam progrediretur to-

to regem comitante regno, immensis copiis perditum, & equitum turmis: quando iam proximus ciuitati, audirentur tubæ, tympana, sistræ, tanta & tam horribilis exploderetur bombardarum, scloporum, ac aneorum grando tormentorum, quæ per valles insonarent, vadæ & muri conciderent, fortissimæ ciuitatis turres contremiscent, domus ac palatia immobiliter fundata subsilirent, denique viderent hi perfidi traditores, intrantem Regem, hastam manu vibrantem, præ nimio furore spumiferum, inclamantem, rugientem, comminantem se disfragis: nullus negabit, quia etiam maximè familiares, amici fidelissimi, filij charissimi Regis, metu conseruarentur, & vultum eius intuentes expauescerent, desicerent, latebras quærent. Hoc ipsum, ait subtiliter D. Chrysostr. continget, quando ille cœlorum Rex huius mundi eius seditiones, periuros & rebelles castigabit. Non video quo magis possit exaggerari maiestas, ac potestas, quàm Rex Assuerus die quodam regali sedens folio, se grauitè indignatum ostendit: quàm eo quod nobis refert Spiritus S. nimirum quod ipsa formosissima sponsa quam vita chathorem diligebat, Esther in eius prodicium conspectum, ut regis vidit commotam faciem, flammis oculis, nates ignem spirantes, augustissimo eum residentem throno, continuo palli deliquim, viribus imbellis, attonita corripset, nisi eam pedissequa, vlnis sustentasset horrore tabescentem.

Quàm ergo tremenda maiestas? quàm ipsa contuens qua se recreabat Assuerus, & super omnes regni sui principes, charissima, cuius lingua suorum votorum erat diffiniens mensura, deficiat, terreatur, concidat exanimis. Ipsamet faretur: cum enim eius tanto Rex amore feruere, ut eam vidit deficientem ac corruentem de folio suo festinus surrexit, eam vlnis excepit, & ablandiens inquiebat: *Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuerè: Non morieris, non enim pro te, sed pro omnibus hac lex constituta est, cur tibi non loqueris.*

Tali fauore ad se conuersa, respondit: *Vidi te Domine, quasi Angelum Dei, & conturbatum est cor meum, præ timore gloriae tuæ. Quæ similitudo maiestatis ad maiestatem, gloriae ad gloriam, throni ad thronum? Erat ille vermis; cum tamen eius maiestas esset velut imbecille somnium, tanta erat, ut metu mortali eam concussisset, quæ ceteris erat & vicinior, & familiarior. Hinc videbis quanta futura sit Dei iudicis maiestas, cum ueneris in maiestate sua. Hic throni sui ful-*

gor,

gor; *Sedebit super solum maiestatis sua.* Hic ille furor animi quo index apparebit: vt ipsi Ange- li addo supremi Seraphim timore concutiantur. Quod si illi, amioi Deo fidelissimi, domus eius incolæ, taliter expauescant: quid tu ages, om- nium infauissimè, tu rebelle mancipium, tu subdite scēditrage, in quem tota illa bilis, furor ille, tormentorum tonitrua disploentur, deuol- uentur, dirigentur? quò terratum fugies? quò tibi miser succurtes auxilio?

19 Hic illud erit, quod dilecto suo discipulo Ioanni Deus præmonstrauit: quando ei propo- sitis cunctis peccatorum sceleribus in sanctos commissis, & ipsos sanctos contra peccatores, Dei iustitiam audisset interpellantes, ostendit, id quod in iudicio esset facturus, & qua ratione se- cundum iustitiam iura esset puniturus peccatores, aens: *Eccc terramotus factus est magnus, & sol factus est niger tanquam sacculus cilicinus, & Luna tuta facta est sicut sanguis, & stella de celo cecide- runt super terram, &c. & caelum recessit, &c.* Valde conformiter ei quod Ioel fuerat præfa- tus: *A facie eius contremuit terra, moti sunt caeli, sol & luna obseuerati sunt, & stella retraxe- runt splendorem suum.* Quod si taliter appareant Sol, Luna, stellæ, & cæli, quid rerum tunc mo- liti sunt potentissimi nobiles, ditissimi merca- tores? Omnes consternati, viribus delituti quo fugerent incerti, montes inuocabant, rupes ob- tectabantur. *Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum & ab ira Agni: quon- iam venit dies magnus ira ipsorum & quis poterit stare? Quis poterit stare coram iudicis ira in- centi, & repleti furore ac tanta maiestate?*

Huic proposito conuenienter perpendit D. Chrysof. a verba quædam Isaïæ quæ prius illo perpenderat Origen. & D. Cyprian. & post- modum D. Ambros. & D. Gregor. e Hi omnes, tenent loqui Prophetam ad litteram de hoc my- sterio. Exorditur vociferans: *f Vultate, quia prope est dies Domini; quasi vastitas à Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet, & conseretur, torsio- nes & dolores obtinebunt quasi parturientis dole- bunt, vnusquisque ad proximum suum superbit, facies combusta vultus eorum. Stupenda verba, quorum vnusquodque plures requirit concio- nes. His dictis, alius intonat: *recodit dies Domini venit & crudelis, & indignationis plenus, & ira, & furoris, ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores conuertentes de ea.* O quæ verba, nota- tu dignissima! Aduerte, quod venit dies Domi- ni. Communis est phrasis S. Scripturæ vocare*

diem iudicij, diem Domini: hic frequens est modus D. Pauli, & Prophetæ Hieremias, & 1. Cor. 3. Isaïæ multis in locis: quia, vt dicemus, tempus præsens, veltrum est, eo quòd in illo agatis, quæ vobis lubet & Deus tacer, attamen in die illo, 1. 14. & ager ipse quod voluerit. Et qualis erit? *Crude.* Tremenda verba, quibus similia dici non possunt alia, quæ explicationem non patiuntur, quia cum sit crudelitas adeo à piissimis Dei vi- scribis aliena, dicatur tamen dies illa in qua veniet iudicaturus, *Crudelis.* Ibi videbis, quid erit, quando vna mutabitur qualitas in alteram, & ex patre misericordiarum, ac Deo totius con- solationis conuertetur, in crudelem inimicum, & iudicem omnibus seueriorem. Quando Iob perpendit quòd ille, qui tot eum beneficiis ac- cumulauerat, iam mutatus, manus suas in eum extenderet tot calamitatibus graues, tot dolori- bus onerosas, blanda & amica voce querebatur, *Mucatus mihi in crudelam,* Eo modo, quo ante semih, præbebat clementissimum, iam eum experior crudelem & immisericordem. Ecce qualis appareat suo amico, quem reiecit in ster- quilinum, erat autem hæc crudelitas, non vera, sed iocosa, & amicitia lusus, vt postmodum in eum misericordiam suam effunderet abundan- tius: quæ erit illa crudelitas (loquamur in no- stro modo demptis imperfectiõibus) quæ pro- cedet contra suos inimicos in supplicium sempiternum: *Crudelis* Et quia quædam inuenias ani- malia, quæ, licet crudelia, suam tamen, nisi pro- uocata, non exercent crudelitatem, addit: *In- dignationis plenus & ira & furoris,* ac si diceret plenus indignationis non qualiscumque sed fu- ribunda. Furor propriè est, quando homo ita stomachatur, vt præ nimia ira quasi extra se ra- piatur, & velut furiosus, quælibet agit, ita vi- ctus cholera, vt nec preces audiat, nec admittat consilium, si ei loquaris, non te audit, si suppli- ces, magis exardescit, & accenditur furiosius. Hoc propriè est furor in homine. Præscinde igitur omnes illas imperfectiõnes, quas furor ha- bet, & producit in homine, hoc retine, quod est procedere contra inimicum omnibus viribus, tota fortitudine, sine pietate vlla, nullas admit- tendo exultationes; quid tum fiet?

Huic bene quadrat, quod ait: *Ad peccatores conuertendos: quod idem erit, quod ait idem Propheta, sumptâ metaphora petra; quæ cadit super lagenam figuli: Et comminuetur, sicut con- teritur lagena figuli contritione perualida, & non inuenietur de fragmentis eius: resista in qua por- tetur igniculus de incendio, aut hauriatur pars una*

aqua de fontem : q.d. Non remanebit in peccatore quidquam quod suos non patiatur dolores, anima, corpus, intellectus, voluntas, memoria, visus, &c. Ob quam rationem eodem loco annexit, quod eos in nihilum rediget : describit venientem iudicem. *Ardens furor eius, & gravis ad porzandum, labia eius repleta sunt indignatione.* & *lingua eius quasi ignis dehorans.* &c. ad perdenas gentes in nihilum. Trahit similitudinem hominis, qui prodit ita cholericus, ut illi labia collidantur, & labra mordeat & ait, quod *In nihilum rediget, non quod hominum natura in nihilum redigetur, sed quod respectu consolationis, illos in nihilum rediget : nihil erit, quod non adferat dolorem, tormentum, cruciatum, pavorem, ignes, aeternam maledictionem.* O quis furor, quæ indignatio, quæ bilis tanta? Tunc adimplebitur, id, quod prædixit Habacuc : *In fremitu conculeabis terram, & in furore obstupescies gentes.* In Hebræo legimus : *In furore irasurabis gentes,* quibus verbis alludete videtur Propheta, tremendo illi supplicio, quo multavit David Ammonitas, qui cum non tolerando affecerant dedecore : & licet ad modicum dissimulaverit, at tandem omnis eius mansuetudo ac benignitas conversa est in gravissimam indignationem : coadunavit copiosissimum exercitum, qui inexpectato irruit super eos, ac devictos, in cumulum redactos, sicut operarius fasciculos in area conglomerat, tribulis ferris, novaculis obarmatis contrivit, quibus eorum ossa & carnes comminuit in vnam omnes massam ut lateres compregit. *Et traxit eos in typo laterum.* Bone Deus, num tale quid fieri potuit? Numquam Rex Pharao, Antiochus, Herodes, Phalaris, Nero, Busris, nec alij, quos mundus ut crudelitatis portentum est detestatus, quid simile praticarunt, imo ne quidem eis venit in mentem. Cum & ipse Deus tam ab omni humanitate proflus censuerit alienum triturrare inimicos, ut illud staret, quasi caput suæ indignationis contra Damascum, protectatus se nullatenus vellet tantam remittere crudelitatem. *Eo quod triturraverunt in plaustris ferris Galaad ;* Credo, quod indubiè Deus hoc ita permisit, ut David vis alioquin mitissimus, & misericordie speculum, tam horrendo, insolito, & nunquam audito supplicio plesteret inimicos, ut nobis, quasi sub huius supplicij prototypo delinearet, id quod iudex acturus est, quando *Ad conterendas gentes in iudicium properabit ;* quod hoc idem faciet prædicente Isaiâ : *Triturrabitur Moab sub eo* O quam gravis tribulus, quam peracurum carpentum est

Habac. 3.

22.

Isa. 13.

Isa. 27. 10.

ipse Deus, ac iudicis Maiestas, *Rex tremenda maiestatis.* O quam eum exhortuit Iob? *Quasi Iob 31. stantes super me fluctus, timui Deum, & pondus 21. eius ferre non potui,* circa quæ verba subtiliter moralizat D. Gregor. ad quæ lectorem remitto. *L. 21. m. legisse non pigebit.*

§. 6. Filius hominis. In illa ipsa humanitate, in qua Dominus est iudicatus, venit iudicaturus, in suis ipsius honorem, & peccatorum confusionem.

Replicabis : si res sic se habet, quod Dominus istis verbis nobis velit representare, maiestatem & auctoritatem, quæ iudex est venturus die tam horrifico ; ut per hoc in nobis excitet timorem tam salutarem, ad quid se describit sub nomine maxime suæ humilitatis & abiectionis, & quo, nunc nobis ingerit de sua benignitate fiduciam, quod sit *Filius hominis?* Omnes novimus magnum illum Dominum, vocari nominibus tantæ celsitudinis ac maiestatis : ut illa tantum modo pronuntiando, horrore contentat etiam fortissimos. Petiit nomine Sampsonis pater eius nomen, cui respondit : *Cur quæruis nomen meum quod est mirabile?* Et Isaiâ Propheta hoc quærebat, ut nomen suum declararet, quod eo solo inimici eius turbarentur. *Utrum sit nomen tuum inimicis tuis, à facie tua gentes turbantur.* Aptè dixit hoc Hierem. *Magnus es tu & magnum nomen tuum in fortibus. ne, quis non timabit te & Rex gentium?* Et iterum : *Fortissime magne & potent. Dominus exercituum vocem est tibi, magnus confitio, & incam. 19. prehensibilis cogitatu.* Redundat S. Scriptura Dei nominibus, augustis, tremendis, gloriolis & tantæ potestatis, ut vel ad eorum sonitum, fortissime corruant turres, & cretissimi collabamur muri, licet Iericonthini, vel Babylonij : Ob quam causam in illo cantico de divinis triumphis : eos sanctissima Anna & Moyfes, potentissimo Dei nomini adscripserunt : *Omnipotenti nomen eius.*

Potro nomen illud *Filius hominis*, summa est humilitatis & abiectionis sic ut etiam Deus humiliare volens Prophetam Ezechielem vocet eum *Filius hominis*, ut advertit D. Gregor. & in Ezech. ad ostendendam nostram abiectionem : nos eo quoque nomine appellat Psalmographus : *Quid est homo, quod memores eius, aut Filius hominis, quoniam visitas eum?* Dum Dominus moritur & pro nobis patitur : cum sit actus humilitatis, & in

& in bonum nostrum & de quo vite nostræ de-
pendeat fiducia ac consolatio, se hoc nomine
compellet: *Filius hominis. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur.* Et ite-
rum: *Filius quidem hominis vadit.* Modo ve-
ro, dum suam ostendat maiestatem, suæ ius-
titie rigorem, iram, indignationem, quis
dixerit hoc ei nomen aptè convenire? Dicitur
Augustinus responderet, quod hoc vocetur nomi-
ne quando agitur de iudicio: vt intelligamus
quia actus ille iudicij competit Christo, &
non Patri, nec Spiritui Sancto; Proinde in sua
veniet humanitate visibilis: hoc enim vt aduertit
Tertullianus a Diuus Leo Papa b indicantur
Apostolis Angeli ipso Ascensionis die: *Hic ve-
nit, quemadmodum vidistis eum euntem in ca-
elum.* Et hoc Christus dixit: *Pater non iudicat
non 5.22 quemquam, sed omne iudicium dedit filio.* Et
alio in loco: *Dedit ei potestatem iudicium face-
re: quia filius hominis est.* Et hoc erat plus æ-
quo, vt cum in forma humana fuerit præ-
sentatus & in tribunali iudicatus, vbi & con-
demnatus, in eadem ipsa forma, iudex foret,
& adimpleretque illud amici de Iob: *Causa tua: quasi impij iudicata est, causam iudi-
ciumque recipiet. Ipse sano* (inquit Diuus Au-
gustinus) *Qui iniuste iudicatus est, iudicabit
eorum terra in aequitate, & populos in iusti-
tia.*
Hoc (ni fallor) tetigit Christus, quando pro-
ductus in iudicium, coram summo Sacerdote,
cuiusque toto concilio ac tribunali, quibusdam
peruersis, stultisque respondens interrogationi-
bus, illis ait: *Verumtamen dico vobis, quia amo-
do vidistis filium hominis venientem in nubibus
caeli, cum potestate magna, q. d. Modo adito in
forma rei, vos vero estis iudices: breui veniet
tempus, quo ego in hac eadem forma hominis
veniam, factus arbiter, cum potestate magna &
maiestate. Ero ego iudex, vos autem rei. Aliam
suppedito rationem; filius hominis, nomen est
misericordiae, & in quo comprehenduntur om-
nes, quas nobis præstitit Deus, misericordiae, &
illas designamus, quando in earum gratiarum
actione dicentes: *Es homo factus est, et tui pro-
terrimur in terram, quasi contellantes, nullas
his soluendis vires sufficere, imo ne quidem tan-
tis beneficiis capiendis.*
Quid, ergo in die iudicij se illo summæ
misericordiae nomine iudex præsentabit? Tu
dicis; cum ad iustorum consolationem, tum ad
terrorum confusionem que peccatorum.
Primum (dicit Augustinus) ad bonorum*

consolationem, qui his bene vsi sunt beneficiis: 30
quam rationem prosequitur Diuus Bernardus *Serm. 73.*
expedens illa sponsæ verba: *Reuertere, similis in Cant.*
esto dilecte mi caprea hinnuloque cervorum: quæ 2.17.
ratio illi maior gaudendi qui iam excipere de-
bet in criminali causa sententiam, in qua de eius Dicitur
vita disputatur, quam audire, quod germanus filius ho-
suis primogenitus iudex sic sessurus, quem scit, minis ad
quod se vt pupillam oculi diligit, qui perpetuus bonorum
suis fuerit aduocatus, procurator & ad expensas consolati-
onem suppeditauerit, in partem contrariam in-
tionem. *Quis Psal. 27.*
venturus est iudicare, (rogat D. Augustin.) Nisi in præse-
qui voluit iudicari propter te? Ne timeas accusa- D. A. G.
tozem, de quo ipse dixit. Princeps huius mundi Tom. 3.
missus est foras. Ne timeas malum aduocatum: ille
enim tibi modo aduersus est, qui tunc iudex fue-
turus est. O vere patrem misericordiarum, (excla- D. B. B.
mat Diuus Bernard.) vult per hominem, homines
iudicari, quo in tanta crepitatione, & perturba-
tionem malorum, electi præfati fluctuant natura su-
mitudo. Hac consideratione (ait D. Augustin.)
non se tantum sancti consolantur, sed & exoptant
in iudicis tam beneuoli aduentum, teste Apo-
stolo Diligunt aduentum eius Et singulis diebus 2. Tim. 4.
cum instanter petunt dicentes: Adueniat regnum &
iam: vt ipse perpendit. Matt. 6.
Secundum, ad confusionem terroremque ma-
lorum. Peracutè dicit Diuus Hieronymus: ni *D. H. I. R.*
hil adeo bile mouet, & zelum excitat iusti-
tiae, quam misericordia, amor & præstita bene-
ficia. Proinde hanc allegat propositionem. *A-*
mor læsus, in furorem vertitur. Tanto maiori
Ad con-
fusione
malorū
Psal. 54
in eum beneficia contulisti. Hæc Danitis fuit
ratio; quod in te inimicus arma moueat; ma-
lum est: at transeat: cum eum sua instiget ini-
micicia, ob aliquid, quod sibi in te displicuit,
eumque grauius offendit. Quod te persequatur
ac tecum non conueniat, qui de manibus tuis
nulla recepit beneficia, vt gratus sit, a malo est:
at transeat: cum eum non obstrinxeris, vt tibi
complaceat, tibi seruiat, te patiat: verumtamen
quod ille tibi sit traditor, ille de perdenda vita
tua rationes instituat, honoris tui quærat, detri-
mentum, ille, inquam, cui quicquid habes, contu-
liti, quem mille beneficiis præuenisti: hoc te ti-
gride reddit ferociorem. hoc animum tuum in-
cendit vt leonis, in summo gradu insuper &
eum, si iudicio polleat, maximo opere confundit
perduellem. Hinc ortum habuit indignatio illa
acerbissima Nabuchodonosor Regis Babilonis,
contra

contra Regem Sedechiam, & terribile suppli-
cium, quò eius cunctis ingratorum damnauit in-
g. aitudinem. Eum ad dignitatem regalem nul-
lo iure nitentem promouerat, Regem in Hie-
rusalem coronauerat, Iechoniam filium Ioa-
chin, regem legitimum quem secum captiuum
abduxerat in Babyloniam, seipso priuauerat:
Tanto honore deuinctus Sedechias, plurima
præstitit iuramenta, promissa, & serui fidelissimi
ac perpetui protestationes. Cum his debuisset

IV.

Loquetur obligationibus satisfacere, è contra in eum per-
iudex no- fidus infurrexit, contumelias cum affecit, nega-
biscum uit vestigalia, ob quam rationem, immisit in
iudicium. cum Nabuchodonosor exercitum suum, obsedit
4. Reg. 25. eum, deuicit, captiuus coram adducitur: & ait
6. facer textus: *Leuentus est cum eo iudicium.* Ver-
ba, quæ bis repetit Propheta Hieremias, quibus
indicat: quod ad eius condemnationem cum
prius ad tribunal suum reum traxerit, cui in
hunc modum: *Adesto fœdisfrage, proditor, an
quæ ego pro te fecerim ignoras? Adiuui te, opi-
culatus sum, promouite, honorauit te, cum nul-
lo tu niteteris iure, nec diuitiis, nec fortitudine,
nec gradu aliquo gauderis, eorum quæ tibi hæ-
manus meæ largitæ sunt abundanter, & mea con-
cessit voluntas gratuita.*

Mille mihi verba dedisti, tot promissa iura-
sti, quòd mihi fidelis adhereres, tributis &
uestigialibus mihi corresponderes. Hæc mille
sacratissimis confirmasti iuramentis: Tot tan-
tisquæ mihi deuinctus, beneficiis, titulis, ho-
noribus: mihi factus es: traditor, ingratus,
fœdisfrage, periturus, sacrilegus, exlex, insul-
sus, inhumanus. Hæc enim tantis debita bene-
ficiis: compensatio? quanto grauius, quanto
que clarius ei à se præstita obiecit beneficia,
tanto contra perituum iustitiæ futurisque a-
ciem acuebat intentus, patebatque cunctis,
quantilibet poenam, tanto secleri esse inferio-
rem: acerbius autem multo fuit dolor, quem
in hoc sensit Sedechias, quàm ille licet graui-
simus & quem ei infligebant, compedes, ma-
nicæ, carceres, quibus perituri reus constringe-
batur. Proinde hæc cæteris terribilior commi-
natio, quæ eum Deus per Hieremiam Prophe-
tam non semel irgebat, vna erat, quòd coram
Rege Nabuchodonosor traheretur perfidus, eius
oculis præsentandus: suæ rebellionis arguendus.

Rier. 32.
34.

*Comprehensione capieris, & in manu eius traderis,
& oculi tui ventos Regis Babylonis videbunt, & os
tuum in dextera eius loquetur.* Facie ad faciem Re-
gem videbis Babylonis, ille te tuæ confundet
perfidia, eius tu flammæum vultum videbis, &

in tui perditionem concitatum, tot beneficiis tibi
præstitis irritatum. Quinimo & ipse Deus,
vt Davidis culpam exaggeret, & quàm condi-
gna sit eius secleribus poena demonstrat, dele-
gans ei Nathan Prophetam, hoc præcepit, vt
primò catalogum recenseret, oculisque eius ex-
poneret, beneficia & misericordias ei, à se præ-
stitas, ne minimum quidem omittens: quòd vi-
res ei ad discerpandos leones, ac prælocandos
vros tribuisset: eum de post seccantes sustulisset
de gregibus ouium, quadriformem petalum mu-
tasset in regiam coronam, & pellicium in pur-
puram ac bracteas, summam in totius mundi
conspectu, dedisset maiestatem, diuitiis auxilium
amplissimis, honoribus, titulis, gradibus, ac re-
gno sublimasset perillustri, post quæ optime
concludit: *Quare ergo contempsisti verbum Do-
mini.* An hæc beneficia tali digna recambio?

Quare ergo, &c.

Hinc lucem accipit verbum Diui Iacobi: *Mi-
sericordia superexaltat iudicium.* Hæc multorum
congrua declaratio: q. d. quòd misericordia ita-
tuat & habeat tribunal, suum altiori loco quàm
iustitia, vnde & de iustitiæ licet ad misericor-
diæ appellare tribunal, tamquam ad superius.
Et hoc agimus quotidie, dum nos iustitiæ cer-
nimus damnandos, ad misericordiam recuri-
mus, eiusque tribunal inelamamus: *Ad amicum
ergo cum fiducia, (hortatur D Paulus.) Ad thro-
num gratia: vt misericordiam consequamur.* Ver-
um & alia datur explicatio: quòd illud verbum:
Superexaltat, idem sit quòd dicimus, *claritas pa-
teat,* sicut in picturis: vis pateat albedo: appo-
ne ei nigredinem: nihil est quòd sic Dei iusti-
tiam proferat, quàm misericordia. Non acela ad
eorem limatur, & oleo exacuit vt ipsas dissi-
dat acies: oleum inter liquores suauissimum,
ad vulnera curanda aptissimum, exacuit nouen-
las & machæras, eas ita fortes reddit, vt omnia
discendant & vulnera infligant incurabilia: ven-
næ Deus in iudicium, adducet iustitiæ pla-
dium limatum, exacutum, qui carnes, ossa,
corpus animam, spiritum dissinat medium: O
machæra extimenda!

Vocat Dominus Ezechielem: Propheta pro-
di in medium, tristes emitte gemitus, eiulatus
ede terrificos, toto corpore, cunctis membris
contremisce, & amaras profunde lachrymas. *Et
sicut filii hominis ingemiscet in contritione lumborum,
& in amaritudinibus, ingemiscet coram eis. Quan-
do accedent rationem eius quæ fuerit, responde-
bis: Pro audita; Verbi, quòd illis habeas di-
cendum.*

Quod

Quod est hoc verbum adeo tremendum, quod
talem operatur effectum? quid potest verbum
illud proferte, quod audisti, quod te adeo per-
terreat, deiciat, affligat, & talia eliciat suspi-
ria? *Gladus, gladius exactus est, & limatus.* Ecce
verbum tremendum, quod audivi. Scitote,
Deum paratum habere gladium, & hinc qui-
dem exactum, limatum, splendidum, adeo
acuminatum, ut quavis penetrat. O diuine iu-
stitiæ gladium. & quem non timore percutes,
quem non deicies, adeo limatus, splendidus a-
deo? Et quò exactur? *Oleo misericordiæ:*
hoc superexcaltabit iudicium, *Cum venerit Filius*
hominis. Ibi se ostentabit hominem. Et simul
(vt prosequitur *Diuus Augustinus*) delectum fa-
ciat omnium beneficiorum. Me recognosce, me
intuere maledicti. Ego, re suscitauit de puluere
ego tibi hanc concessi vitam: propter te descen-
di de caelis, assumpsi hunc vilem humanitatis
sacum: huic me alligavi, me in hoc contraxi,
ieiunavi, sudavi, laboravi. Has inspicie manus,
quibus tot parauim mirabilia, propter te clavis
confixas durissimis, pedes hos labore nimio in
tui salutem fatigatos clavis transfossas: Caput
hoc spinis coronatum. Corpus hoc flagellis la-
cerum, doloribus oppletum, à planta pedis vs-
que ad verticem, in tuarum culpatum remissio-
nem. Pro te meum effudi sanguinem, vitam
meam, corpus meum, animam meam, cibavi
te carne mea; potavi te sanguine meo, cruci sum
affixus, dilatatis brachijs te expectavi longani-
mis, inclinato capite pacis tibi osculum obtuli
pacificus. Quid propter te agere potui, quod non
egerim? vel quam poenam reculavi, quam in-
gratiam tui non petulerim?
Quid in gratiarum actionem, proditor, aliud
fecilli: quam blasphemare nomen meum, meos
opprimere pauperes, hostijs mei sequi vexilla,
me deuo contrillate, crucifigere; quantum est
in te, nouis affligere tormentis, doloribus exul-
cerare: dum fraena tuis laxas desiderijs, tuis vo-
luptatibus, excessibus tuis, sanguinem meum
proterens, promissa mea parumpens, minas
meas reiiciens: velut effrenus equus, milleis
flagitijs, eruminibus innumeris: terre, lapis of-
fensionis, caelo petra scandali. Ex hoc te vocauit,
et uicem meam obtuli, benedictionem, paradisi-
sum: vocauit, vt meas diuitias, meam posside-
res gloriam: & audire me noluit, sed tum, qui
te ad poenas prouocabat sempiternas. Vt uerò
hoc Christus ad uiuum repræsentet, apparet
nostra uelutit uis, hanc manu; manibus ac
pedibus transixit. Hoc enim illud est: *Adobis*

sum omnis oculus, & qui eum perpererunt.
Congruit proposito nostro annotatio D. Ambrosii
ex illa enim educimus sensum illorum verbo-
rum; quæ Christus per os Davidis Regis pro-
tulit: *Ego autem sum uermis & non homo.* Quo-
modo dicit hæc, & Domine! an non ore pleno
confitemur? *Et homo factus est?* Hic autem se
dicit filium hominis. *Cum uenerit filius hominis.*
Hæc mens eius est; in dubio hoc uerum est
quod homo sit, & propter hominem homo fa-
ctus sit, ut eum de Satanæ eriperet seruitute, ut
eius solueret debita peccatorum, ut eum de
mortalis faucibus liberaret, ut ei uitam daret sempiternam.
At tempus ueniet, quod illud esse hominis
deseret, non quantum ad naturam, sed quantum
ad benignitatem, misericordiam, clementiam
(quæ omnia nomen hoc comprehendit) & in uerum
mutabitur, qui uiscera comedit, qui corda corrodit.
Memineris (inquit D. Ambrosius) illius histo-
riae de manna, ad quam in præfatis uerbis opi-
nor David alludere; quod euentus misericordiæ
sux, signum populo illi ingratisimo, Deus dare
potuisset, quam manna de caelo, in nubibus
nulla hominum operâ coctum, solis Angelorum
manibus compactum; cibis erat concessus & factus
ad uitam illorum, conseruationem, peregrinationis
alimentum, quod facile lime in terram possent
peringere promissionis. Atramen multos eorum
uidimus rebelles, qui nec illud receperunt, nec eo
usi sunt, eo modo, & tempore, quo illis Deus
præscripterat. Contigit, vt illud ipsum manna,
eis in corrodentes uermes uerteterit. O *Diuinum*
manna, filius Dei, manna caelestis de caelo
descendens, compactum nulla hominum operâ,
in nube caelestis purissimum Reginae caeli
uisceribus: *Ego sum panis uiuus qui de caelo
descendi.* O quale manna, nobis concessum in
alimentum, salutem, robur, uitam æternam,
terre promissionis ingressum: *Qui manducat hunc
panem, uiuus in æternum.* Manna suauissimum,
clementissimum, manducatissimum, factus
homo propter nos omnium humilimus: *Filius
hominis.* Illis autem, qui illo frui ingrati
recusarunt, hominis ex termentiam, & uermis
assumet corrosionem qui uiscera exeat; hoc enim
inter alia, illos acriter affliget, videre, quâ
potuerint facilitate uiscera corda frui adeo copiosa,
& nec tantum illa uiderent, sed insuper & eam
contempserint, & conculcarint: hie erit
(asserit D. Ambrosius) ille uermis, de quo
Hais: *Uermis eorum non morietur.*
Hoc filijs Israel subtiliter prophetatum est in

Serm. 67.
de temp.
V.
Espro-
brat in-
dex pec-
catore
sua bene-
ficia.

24
in illud
21.
Ego
sum
uermis
21.
7.
VI.
Alle-
gorie
de mā-
na,
21.
Ioan. 6
41.
Ioan. 6
59.
AMB.
To. 2.
Isa. 65.
24

veteri testamento, manna enim illis contra di-
vina precepta tractantibus, vermes effecti sunt,
id est, contumacia ultores & in tices; quæ simi-
litudo Christum indicent Dominum &c.

§. 7. Filius hominis. Vocatur filius homi-
nis: ex hoc enim testes contra peccato-
rem producet, quos quidam Sancti timue-
runt.

25 **E**X hoc opinor, illam explicari posse visio-
nem D. Ioannis a. (quam D. August. cen-
suit difficillimam) quæ figuram videt iudi-
cii, iudicem Maiestate summa residentem, &
totum mundum coram eo adstantem: *Magnos
magnos, & pusillos, & vti iudicarentur, inquit:
Aperi sunt libri, & alius liber apertus est, qui est
vita.* Et superius declarauerat D. Ioannes, quod
liber ille vitæ, liber esset vitæ agni: *Liber vitæ
agni, qui occisus est.* Omnium aperti sunt li-
bri, id est, vita & conscientia omnium, &
liber vitæ agni apertus est. Quis vero est hic,
nisi liber vitæ Christi? Grande arcanum. Si-
cut enim aperientur nostræ vitæ maximi libri,
vt nullum sit opus, verbum nullum, nulla co-
gitatio, quæ non omnibus pateat, ita etiam vi-
tæ Christi volumen aperietur: hic enim con-
spicietur, & clarè legetur, omne id, quod pro-
pter te fecit. Ibi legetur eius Incarnatio, nati-
uitas præ frigore tremensis, eius labores, si-
tis, fames, persecutiones, curæ, lachrymæ,
eius vitæ triginta tres anni, omnes transacti in
tui remedium, eius passio, cum omnibus, quæ in
gratiam tui pati non recusauit. Propitius sit mi-
hi Deus, ad quid hoc? Vt aperiatur libri, in
quibus scripta sunt acta litigantium, & iu-
dicandorum: dignum & iustum est; At quid
hic opus est libro vitæ agni? Hoc iam prædi-
ximus: quod ea quæ huic inscripta sunt libro,
nimirum misericordiarum eius opera, exaltabunt
iustitiam, eamque ita exaquent, vt se tibi op-
ponat, velut limatus gladius, qui scindat, nec
inueniat, quod sibi valeat resistere. Grauius sunt
tua scelera, furta tua, lasciuia tua, tua blas-
phemia, Dei contemptus; porro proposita, &
beneficiis opposita, quæ Dei largissima tibi
manus concessit; Hæc illa adeo superexalta-
bunt, tantam prouocabunt indignationem eius,
qui ea contulit, & cui tamen tu in malè repen-
sum est, insuper despectui sit ipse habitus, vt
futurum sit spectaculum longè terribilissimum,
quò fiet, id quod ait idem Ioannes, montes &

I.
Liber vi-
tæ Chri-
sti lege-
tur in iu-
dicio.

colles à peccatoribus inclamandos: *Mentes tra-
ditæ super nos; &c. ab ira Agni.* Hoc, quod sit Ioan. 6.
agnus mansuetus, plenus misericordia, quod is-
pallius non aperuerit os suum propter te, quod
se tibi in sacrificium dederit, in Sacramentum,
pretium & redemptionem obtuleris, quod ni-
hil habeat, quod tibi non fuerit elargitus, hoc,
inquam, flammæ suæ indignationis excitabit,
vt oleum, ligno sicco aridoque superfusum.
Idem prædixit Iob: *A facie eius cruciabor* 201. 6.
populi, omnes vultus redigentur in illam. Stu-
peo loquendi formulam. Quam benignus, com-
mes, amicus fuit Absalom. Iob, quò non ze-
lo eius apud patrem Dauid procurauit oculum
reconciliationis? sicut & in rei veritate, eum
in patris gratiam restituit. Attamen hoc ipsum,
Iob contra ipsum monuit crudelitatem, quando
infelix ille huic benignitati ingratus patrisque
fuit obedientiæ excusso iugo, inter quem & ip-
sum foedus composuerat, instructas acies pro-
duxit in campum perduellis. Hoc eam glori-
amque dedit Iob, qui pacis auctor fuerat, &
restitutor: vt in eum velut indomitus leo con-
surrexerit, neglectoque Dauidis præcepto, pier-
tatem omnem exiens, tribus lanceis transfoderit
è quercu suspensum interemerit æternum peri-
turus. *Quis nos patri nostro reconciliauit, ni-
si Christus? & sui corporis vitæque dispendio.*
Revelati sumus Deo per mortem filii eius. Ni-
hil minus illam contemnis gratiam, contra
ipsum Deum vexillum atrollis perduellis Ab-
lon, post talem misericordiam bellis ingratior:
Ille ipse erit, qui supplicium tuum prosequetur,
qui te tribus confodiet lanceis: qui his terribi-
libus damnabit verbis: *Ita malestis in ignem æ-
ternum &c.*

Hinc reor S. Iob processisse angustias, dum
conqueritur: *Resertus mirabiliter me crucias,* 26
Insultas testes tuos contra me, & multiplicas 107
iram tuam aduersum me, & pœna militant in me.
Aduertit Caictan. in Hebræo legi: *Resertus,*
& mirabilis eris in me. q. d. Nostro loquendi
modo. Cælum ascendisti, o Redemptor, dixit
Telles Dei, sunt
reuerfio, quàm mihi timenda! quàm graues mi-
hi infert cruciatus, in quam extremas, me non
conicit angustias? *Mirabiliter me crucias.* Vide
hæc procedunt, & quid tuas exaquit querelas, o
vir Dei? *Insultas testes tuos contra me.* Id est,
renouas testes tuos, quibus reaccenditur, & ac-
tius efferefecit tua indignatio, heu quàm iustè
omnes hos deuolendos super me video crucia-
tus: & heu quàm optimo iure super me con-
uertit

ment vniversi Dei testes, quibus nobis suum re-
fatus est amorem, misericordia, & beneficia
fuerunt, quibus non praudent immeritos. O
quàm euidenter testatus est Pater amorem suum
dans nobis suum vnguentum: Sic Deum dilexit
mundum, ut filium suum vnguentum daret.

1. Ioh. 3. 16.

Quæ testimonia tam manifesta dedit sui a-
moris Dei filius, tot innumeris testibus, quot
fuerunt illa, quæ in tui salutem & egit, & per-
pessus est? Notum est omnibus ea omnem nu-
merum superare, quæ fames? quæ sitis? quæ
defatigatio? quæ persecutiones? quæ calumniae?
qui carceres? quæ sputa? quæ alapa? quæ verbera?
quæ spinæ? qui clavi? quæ crux? quæ mors?
quæ opprobria tanta hæc, vt, sicut notat D. Hiero-
co quod humano intellectui impossibile sit ea in
numerum, etiam nostræ Arithmetice, redigere,
Dauid ea diuino remisit intellectui, qui, vti-
que infinitus, cæli stellas numerat, & arena ma-
ris nouit multitudinem. *Tu scis improprium me-
um, & confusionem meam, & reuerentiam me-
am.* O quam irrefragabiles, securique testes?

1. Ioh. 15. 17.

Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vs
vnguentum suum ponit quis pro amicis suis. Qualibet
istius sanguinis effusa guttula, voces mittit al-
tiores, ipso Abelis sanguine, dicens ecce quomo-
do amabat te. *Vulnera hæc* (teste L. Bern. in per-
fona Christi) loquuntur pro me: quia diligo te.
Patent mihi viscera per vulnera (inquit D. Aug.)
per foramina corporis, patent mihi arcana cordis.
Intrauit enim temporis testes illos, in sen-
tentiam contra te, renouabantur, reuiscunt.

D. Br. 5.

Manu. c.

11.

D. Aug.

Exciderunt illi tuæ memoriæ, & eos iam ta-
cère arbitrais. O quàm ad viuum illos repro-
ducat, quàm recentes exponit iustis manus per-
foratas, pedes transixos, latus hians, caput co-
tonatum, corpus flagellis cæsum, euulso capil-
los, linguam felle potatam, ex illis accrescet fu-
tor eius, tumescet contra te iudicis indignatio,
vociferabitur, teste Propheta Isaia ex eius ore:

1. Ioh. 4.

11.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

D. Aug.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

*Sicut paritarius loquar, dissipabo & absorbebo si-
mil.* Hæc vna est inter alias, ratio, inquit D.
Thom. cur Christus in suo corpore immortalis
post resurrectionem seruauerit sua vulnera pas-
sionis præclariora: ad hoc producit D. Aug. *Sicut
enim demonstrat & Testis non erudit, nisi tan-
geret, & videret: ita inimici vulnera demonstra-
turum est sua, vt convincens eos, veritas dicat: Ec-
ce hominem, quem crucifixistis, videtis vulnera,
quæ infixistis, agnoscentis latens, quod pupis sitis,
quosiam per vos, & propter vos apertum est, nec
tamen intrare voluistis. Tu ipse, quàm tua sic
iusta, videbis, condemnatio, tu fateberis: Iustus*

es, Domine, & rectum iudicium tuum. Tu ipse Ps. 118.
furiosus in te pœnas prouocabis, vt te reum ex-
crucient: Ignem inextinguibilem, vt te consum-
mat: demones, vt te in orbem decedant tot
criminibus obnoxium: *Pœna militum in me.*
Hic peccatorum tuorum grauitatem agnosces,
illuc quis ille Dominus, quem offendisti, illic
tuam nequitiam, ingratitude tuam, petri-
nariam tuam, tuas stultitias cognosces, nul-
lum esse, quod non mereare, supplicium, ac pœ-
nas omnes, quinimò & ipsius inferni cruciatus
tuis esse peccatis inferiores.

27

Sæpè perpendi illud adeo notum de D. Pau-
lo, quod Christus cum inexpectato rapuit in
iudicium ad animæ eius salutem. Persequeba-
tur hic in discipulis suis Christum ira flagrans,
infans buccis, vt narrat D. Luc. *Spirans mina-
rum & cædis.* In ipso obæcationis & insanie
feruore, Christus ei luce cælesti apparet cir-
cumfusis, ex qua tanta profudit claritas, vt Saul-
lum circumdaret, vt mihi persuadere finile
quid fuisse Transfigurationi, cum ex luce, quæ
de Christo promicabat, totus mons splendidus
redderetur. Elias quoque & Moyses essent cir-
cumamicti claritate. Talis autem fuit lux, quæ
eum tanto metu percussit, ac penetravit, vt in
terram pronus decideret, hanc vocem de cælis
percipiens *Saule, Saule quia me persequeris* Red-
de rationem Saule, cur me persequeris? Respon-
det ille: *Quis es Domine?* At: *Ego sum Iesus Na-
zarenus, quem tu persequeris.* Inquirent D.
Chryl. a & D. Gregor. b Cur Christus interro-
ganti Saùlo, *Quis es Domine?* Non responde-
rit, se nomine Iupremæ Mariæ declarans
quis esset, sicut Manue, talequid interroganti,
respondit e: *Quid queris nomen meum, quod est
mirabile?* vel vt Moyli d: *Ego sum, qui sum.* Vel
ad minus dixisset: *Ego sum vnguentus Patris,
ego verbum ante secula, ego principium & finis*
(sed tantum) *Ego sum Iesus Nazarenus.* Ad quid,
vel tantum non responderit, id quod Pharisæis
querentibus. *Tu quies es?* respondit e) *Principium
qui & loquor vobis:* vel saltem, sicut discipulis
suis, quando ab eis recessit. *Ego sum vita, veri-
tas, & vita.* Voluit, vt ipse Saulus contra le-
ipsum ferret sententiam, & dum se Iesum dicit,
quod est Saluator, pariter diuina sua luce, e-
sus obiecit oculis quidquid egerat, vt huic vo-
mini satisfacere, vt eum redimeret, vt eum
saluaret alioquin periturum. Illic luce meri-
diana clarius ipsi ostendit suam Incarnatio-
nem: quomodo Deus cum esset, propter eum
factus esset homo, quomodo natus pauper,
affectus

Ador. 9.

a Ho. de

Conuerf.

Pauli.

b Lib. 13.

Moral. c.

111.

Cur

Christus

Saulo

dixit:

Ego sum

Iesus.

c Iud. 13.

18.

d Exod. 3.

14.

e Ioan. 8.

Ioan. 14.

6. 25.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

1. Ioh. 4.

afflictus vixisset, horrendis mortuus cruciatibus, pro eo sanguinem vitamque profuderit: quæ omnia hoc nomine intelligebantur: *Ego sum Iesus*. Viden hæc Saul? Intuere quem persequaris, quem tam graviter offendas? quid tanta meretur ingratitude? quæ poena tali condigna perdidit? tu ipse Saulis profer sententiam: esto in propria causa iudex. Qualis tum Saulus? *Tremens ac suspens dixit: Domine, quid me vis facere?*

Impendere tempus non licet his verbis expendendis: *Tremens ac suspens*; sed alia consideremus. *Quid me vis faceres* q. d. Deus, quidquid de me dispoferis, ut iustum approbo, non est quod contradicam. Omnes cruciatus, ad æquale supplicium, nulli sunt: omnia tormenta non sunt condigna, ad meorum criminum punitionem. Si Saulus in tantæ misericordiæ iudicio, talis hæserit, tam confusus, tamque conuictus: *Suspens ac tremens*: timore percussus, horruerint illi capilli, vox hæret faucibus, ossa collisa fuerint, contra seipsum tulerit sententiam: quid rerum tu ages, omnium sceleratissimè, in iustitiæ iudicio, quanto tibi dixerit: quid me es persecutus? De pulbere suscitavi te, corpus aptavi tibi, animam infudi, esse dedi & respiracionem: descendit de celo te in terra quæsiturus: *Ego sum Iesus*. Quid egi in tui redemptionem? quid passus, quid pertuli? Et quæ tua erga me gratitudo? Heu quam non confuuderis? quis mentis horror, quis stupor, quis spasmus, quos contra teipsum non provocabis ignes, quas non poenas, quæ non dæmonia suscitabis?

¶ 28 *Tunc damnabunt seipfos* (ait D. Ephrem) & opera, quæ fecerunt mala, tunc confitebuntur; a **DI**VS iudicium esse iustum, dicentes: *Audiebamus Ephrem* hæc, & a pravis nostris actionibus nolimus recedere. Fuit hic Doctor vitæ sanctitate præclarissimus & rus (de quo D. Hieronym. b.) *Ad tantam votum claritudinem, ut post lectionem scripturarum, publice in quibusdam Ecclesiis eius scripta recitentur*. Cuius vitam, utique meritis in *Catal.* genem scripsit D. Gregor. Nyssen, D. Basilij *Script.* Frater vterinus. Et inter alia de eo refert. *Nulla Eccles.* quippe dies, nulla vox, nulla diei, noctisque **D. GRE.** pars, nullamque brevisimum temporis momentum, in quo non vigiles ipsius oculi lacrimis conficerentur *persus* &c. Huius credo dedisse occasionem, quam ipsemet narrat, visionem; ex qua sic exhorruit, ut huius occasione tractatum edidit doctissimum, cui præfixit titulum, **S. EPH.** *De timore animi*. Dum die quodam, sic refert;

quies in angulo cubiculi sederet, considerationi mundi & omnium rerum vanitatis intentus ac suspensus, quam effrænes sequantur homines tantas mundi vanitates. His occupatus, oculos accollit, Christum videt luce perfusum cælesti, Divinæ Maiestatis throno residentem, qui sic illi: *Cur mihi ex toto non ferus corde, o Anima? cur tam negligens vitæ, in oratione tepidus, in pietatis operibus marcescens? cur te ad strictum meum non præparas iudicium: cur tot beneficiis, quibus te affecti, & officio non respondes? Ego anima, tui causa mortem optavi, ut te sponsam mihi conciliarem, ego homo propter te factus sum, ut vitam tuam a corruptione liberarem, ego salutem tuam cunctis operibus meis præparavi, ego caelestem chatham tuam præparavi, Angelisq; mandavi, ut tibi ministrarent, tu vero me caelestem sponsam, & ineffabilia dona, quæ tibi præparavi, perdidisti, me reliquisti, & inimicum tuum odio dignissimum contempnisti. Tanta Chæritas ei luce ostendit quæ esset Deus, quam iustum et ferre; quam sibi hominem deinceps, quam terribile malum, eum offendere, etiam in parvis rebus, ut hunc in viro illo effectum fuerit operatus, quem ipse describit: *Ego, fratres in illa hora, coram Domino constitutus, vehementer contremui, & expavi, præferim enim formidabilia illa verba Domini, maximamq; animi confusionem advertebam, unde desicci præ timore, atque confusione anima mea: cogitabamq; ubi me absconderem quod tantam ignominiam ferre nequirem: dicebamq; apud me: Venite monias, & me peccatorem, ac impium operite, & dimisso capite confusus, alta voce me ipsum deslere lamentabiliter cepi, dicens: Cur ex utero matris prodixi? &c. Examina, quælo, discernimen inter tuam, & D. Ephrem vitam, inter ipsius & tua sceleria differentiam. Si talis hæret ob lumen quoddam illi appariens, si adeo Sanctus hic pudore perfusus, hic, inquam, mundi contemptor, penitens, devotus, ob minima peccata, si hæc ei coram tanta Maiestate, tam enormia videbantur, & ob illa tanto pudore suffusus ingemuit: quis te, horrorinuat, quis pudor, quis timor, Milone veracior, restans libidine vindictæ, putris in luxuriam, insolens animo: cuius scelera multiplicata super capillos capitis tui, cuius nequitia ad summum omnium malorum verticem ascenderit, & contra te in cælum iudicem superentium contestantur?**

Huic visioni optimè convenit, id quod D. Hieron. de seipso testatur, quando subito arreptus & in iudicium coram tremendo Christi tribunali præsentatus obstupuit; cuius tanta erat

claritas

claritas ac splendor ex eo, cunctisque adstantibus dimanans, ut pronus in terra nec oculos quidem sursum tollere præsumeret, cœperunt eum igitur acculare, quod Ciceronianus esset, eo quod cum delectatione sensuali opera Ciceronis euolueret: hunc ei defectum tali modo obiecerunt, ut totus pudore suffusus, timoreque percussus, & ipsas gehennæ flammâs eligeret, ut se tantis eriperet angustiis. Idem dixero de eo quod de

& iam ante prædixerat Propheta Joel: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallim iosa* Joel 3. 2. *phat, & disceptabo cum eis ibi.* Articulus est nostræ fidei certissimus futurum vniuersale iudicium. Cum tam certus sit, nullibi reperis, Christum dicere, illud futurum, sed semper illud tanquam adeo omnibus perspicuum supponit, ut nullo modo veniat in questionem: proinde modo, quando de illo nominatim agit, non dicit, quod veniat ad iudicium, sed illud quasi supponens ait: *Cum venerit filius hominis.* Ad quid igitur iudicij huius dies? Fide notum est, quæ horâ quis moritur, eum illic ad illare diuino tribunali, iudicari, causam eius determinari in æternum, teste D. Paulo: *Statutum est hominibus semel mori, post hæc autem iudicium.* Ad quid secundum iudicium de iisdem causis; cum dicat Propheta Nâbum: *Non iudicat Dominus bis in idipsum:* Annuo: post mortem hominem continuo iudicari sententiâ diffinitiuâ, à qua nulla detur appellatio, præter: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Nihilominus necessarium est vniuersalis diæ iudicium; ut se in hoc Deus exoneret.

Multi mundi cursum attendentes, opinati sunt, nullam esse in Deo eius providentiam, curam, regimen. Verè si rem penitus inspiciamus: domus videtur fatuorum lunaticorum, nec inuenias, secundam externam verisimilitudinem gyrgathum, qui magis propriè sic possit appellari. Vnde Philosophorum aliquos audimus semper effulos in cachinnos, & irridentes, quæ considerabant, disparata & inordinata; alios ea deplorantes. Quinimò & ipse Habacuc Propheta censebat, homines ita viuere omnis regiminis superioris expertes, ut pisces maris: Vbi maior minorem deglurit: *Factus hominis quasi pisces maris.* Si horum intraueris ac videris, spinas, tribulos, sentes, pinguiorem occupare pattem, & violas, hyacinthos, cartophilion, aliosque flores odoratissimos in angulos retrudi zizanus suffocatos, quæ terræ pinguedinem exlugant: ais: Hic nullus est, qui hæc moderetur hortulanus. Si frutillum videas, vbi inuerso stant ordine taxilli: pedes in loco regis, equus, in loco reginæ, seis iudicium: non est qui hic iudat, qui taxillos, suo reponat loco. Vides hæc mundi tabulam: O quam incongruè collocati sunt taxilli? Videbis in throno regali Herodem, Ioannem verò fetido reclusum carcere. Imperantem Neironem, crucifixum Petrum: crudelem epulonem, diuitiis

D.M.T. 1111

Lib. vite sue. 40.

Luc. 21. 36.

Psal. 1.

Sap. 12. 12.

§. 8. Congregabuntur ante eum. Secundum: *Attende causarum discussionem: quæ se mundo purgabit. Quod Sapiens bene exposuit.*

29

Secundum nobis proponitur considerandum, nimirum, stricta illa discussio, & causarum omnium inquisitio: hic diffinitivè omnium filiorum Adam causæ terminabuntur. Ad hoc omnes, nullo deficiente, congregabuntur, & coram summo illo comparebunt tribunali. *Congregabuntur ante eum omnes gentes; Hieron. Bapt. de Lanuza, Tom. 1.*

Hebr. 9. 27

Eccles. 12.

Habac. 1.

11.

Mundus videtur domus esse factorum.

ad luxum sic affluentem, ut & canes essent de eius mensa saturi, & mendicum pium Lazarum, qui nec micis decidentibus possit saturari; Avarum usurarium, cuius instar spuma domus accrescit, ac solis clausa pauperibus, vitum vero misericordiae; pietatisque meritis praesulgentem calamitatibus oppressum, cuius corruiat domus, ut nec sustentaculum habeat, quo succiat collabentem. Caeteris praeminere, imperare caeteris, quos puto demergi reposedunt demerita, & oblivioni dari, eos in tunc reici angulos, qui honoratissimas & altissimas merentur cathedras: pessimos videas prosperitatis latentes; optimos miseris oppressos; illos Iouis in gremio, hos autem, omnibus avumnis vitam ducentes afflictissimam. Hoc Salomonem rapuit in stuporem, ob quod asserbat, mundum redundare vanitatibus; & quod solus iustitiam corum, qua in illo sunt, graviter premeret cor suum, ac spiritum merore consumeret. Vanitas & afflictio spiritus. Vidi sub sole in loco iustitiae iniquitatem. Vidi servos in equis. & Dominos ambulantes super terram, quasi servos. Videbat quasi superficialiter in omnibus casum & fortunam, nec quidquam secundum rectam diuigi, & procedere rationem. Vidi sub sole, nec voluimus esse cursum, nec sortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorem divitias, nec artificum gratiam, sed tempus, casumque in omnibus. Fuit opinio haec, non tantum inter eos qui publice, ut Iusti in mundo habebantur, velut Epicurei, qui ut sibi bonos indulgerent dies, docuerunt, praeter nasci & mori esse nihil, ut refert D. Clemens Alexand. quinimo & multi, qui inter sapientes numerantur, attrahunt, hunc a Deo mundum haudquaquam gubernari; & licet illic in caelo Maestatis suae haberet palatium, tamen ea quae infra lunam nubesque fiant negligere, & si tunc evertantur, inertantur suscipere deque; parum illi referre, de quo hoc proferebant iudicium: *Iob 22. 24. Circa cardines caeli perambulavit, nec nostram considerat.*

30. Aduertit autem D. Clemens, Inter eos, Aristotelem hanc opinionem mordicus defendere, quem ut philosophiae facile principem veneramus, qui, ait, insuper & quodam S. Scripturae testimonio illud confirmabat, (de quo idem dicit, multos Philosophos notitiam habuisse S. Scripturae) *Dominus in caelo misericordiam suam, & veritatem suam, usque ad nubes.* His annexit Theodoretus, quod Nicomachus Aristotelis filius, eandem cum patre sententiam tenuerit, ac do-

cuerit, quam praedicta confirmabat ratione. Quis non miretur, quam suspensus haerere hac opinione Cicero, de qua ipse fuse disputat dubitans, in persona Telamonis, num dii mundi gerant curam? Si enim eius haberent providentiam (ait) extra dubium est, rependerent bona boni, & malis mala. *Si dii boni, ne curaverunt, deberent bona bonis, mala malis inferre.* Hoc autem (inquit) non tantum non faciunt, quinimo contrarie oppositum: videmus enim iustos oppressos persecutionibus, laboribus fatigatos, malorum manibus cruciatos; malis vero omnia ex votis succedere, esse divites, sanos, quietos, honoratos. Huius inventu catalogum recenseret virorum tam antiquorum, quam sui temporis: qui licet iusti, specula virtutum, omnem tamen suam vitam tradiderunt in avumnis, & tandem infeliciter discesserunt. Duo illi Scipiones, toto mundo celeberrimi: in bello Hispanio miserè obierunt. Marcellus manibus Hannibalis perit, & Africanus, omnium ore laudatus, sub ruina domus suae interit. Anaxarchus Democritus in Iulianum Cyprii membratum diuiditur. Zeno sapientissimus acerbissimis doloribus occubuit. *Quid dicam (ait) de Socrate, cuius mori ille laebrymari soleo, & latenter legens.* Sic de multis idem probat. In contrarium, videmus scurras, nebulones, fortunatissimos, & quo impudentiores ruebant in crimina, eo vimebant locuste felicitati: Ad sunt, Phalaris, Apollodorus, iustorum oppressores, omnis virtutis inimici: ditissimi, sibi elbae gallinae, vita quietissimi: digito signatur Dionysius Siculo tyrannus, sacilegus etiam templorum prado, iporum laero, ac ludio Deorum: hinc omnia ita ex animi decreto succedebant, ut ipsemet miraretur: dum enim in Siciliam navigat, ita prospero vrebatur vento, ut quasi Leos irrideus, sociis diceret: *Videri amiti, quam bona à diis immortalibus navigatio sacrilegi detur?* Et hoc, inquit, ei gradum fecit, ad turpiores nequicias: cum videret, quod quo sceleratior viveret, eo evaderet felicitior. Hunc ne quidem aut fulgur, aut pestis abluat, nec cum domus ruina suffocavit, sed ex tate grauis in lectulo suo, pacatissimus obdormiuit: heredem filium inaltiuens eorum omnium, quae rapina fuerat depradatus. *In lectulo suo mortuus, potestatem quam ipse per seculum erat nactus, quasi iustam & legitimam, hereditatis loco, filio tradidit.* Insuper ob hoc & ipse Diogenes Cynicus, aiebat: dormit

Degs.

Eccles. 3.
Eccles. 10.
7.
III.
Philosophi Dei negarunt providentiam.
Eccles. 9.
21.

Lib. 1.
Sromat.

30.
Lib. 5.
Sromat.
Ps. 35.

Cicero
Lib. 3 de
natara
Dierum
ad Jn.

Deos: eo quod videret latronem Harpulum, quo nefandiores committeret rapinas, & iustum sanguine macularet manus, eo lætiori gauderet prosperitate. Quis talia considerans, credat huius mundi cura Deos detineri? Hæc verba sunt Ciceronis.

31 Porro ex hoc errore te liberat Apostolus, dum eam opinionem, vocat inanem fallaciam, Cal. 2. 8. & irrationabilem philosophiam: Videte ne quis v. s. decipiat, per philosophiam, & inanem fallaciam. Docet autem vera ac subsistens philosophia, quod Deus mundum creaverit, & creatum mundi ipsius non committat voluntati, sed ipse regiminis eius clauum teneat, omnibusque que in eo sunt supremus præsit gubernator; qui sapientissime cuncta disponat, vel faciundo, vel permittendo. Quia vero huiusmodi iudicio tam multa sunt incongruè, petueto ordine, rationi contraria, & ea non tantum diuino regimini, verum & sapientiori hominum discursui repugnancia, necesse est diem quandam signare in quo Deus seipsum exoneret, detque omnium rationem, nihil enim est, quantumlibet minimum, quod suam non habeat rationem. Hanc rationem subtiliter stabiluit Elin amicus Iob in illis multis altercationibus, quas ipse Iob proponit. Supponit hoc principium: quod Deus mundum moderetur. *Quem constituit alium super terram, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? Indubium est, quod Deus per se creauit caelum & terram, nullâ alia creatura in auxilium aut consilium cunctis adiecta dilponendis, sed ita vt disposuerat, voluit vt manerent; nec eius conuenit bonitati aut sapientia, eo cuncta ordine creare, & demum illa deserere: quia ad hoc, quid necesse tam magnificam exultare molem, suæ dignam congruamque potentia? quocirca aut sua auctoritate constituit quemquam debuisset, qui curam gereret huius immense Reipublicæ, qui Dei fuisset Vicarius, vel ipse in se huius regiminis curam onusque suscipere; Receptorem nullum nouimus, cui regimen hoc commendauerit: ipse ergo sibi hanc supremam mundi dispositionem tulerunt; quasi diceret (Interprete D. Gregorio:) Per se quidem mundum regit, qui per se condidit, hoc eger alienis adiutoris ad regendum, qui non negligit, quod creauit. Quod bene creauit, utique bene regit: qui quod pie condidit, impie non disponit. Et qui necdum facta creauit vt essent, quæ facta sunt, nunc non deserit. Regit Deus*

hunc mundum, & in eo aduertimus ex nostro sensu tot incongrua, tot stultas confusiones: optimos plagis exceptos, pessimos honoribus auctos: qui probroso in stipite exsiccandus fuerat, in throno resider, & cui talis conueniebat sedes, patibulo affigitur: qui carceri mancipandus, liber incedit, qui liber euadere debuerat, hic ergastulo concluditur. Num hæc igitur ita Deus facta dimittet: *Viri cordati audite me, Absit à Deo impietas, Job 34. 10. Et ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum vestiet ei.* Nullam Deo adscribitis iniustitiam, nec eius regimini defectum: audite solutionem meam *Viri cordati.* Quam si audieritis, hinc colligetis, de necessitate iustitiæ requiri diem, quò Deus suam probe animi integritatem, & toti mundo propalam faciat, detque rationem ob quam, eorum omnium que hic contingunt; offendat autem hæc facta, disposita, permilla, summa quadam sapientia, ac itreprehensibili æquitate: idem definiat omnium lites, cuique pro meritis supplicia decernat aut præmia. *Opus hominis reddet ei &c.*

Hoc idem sensu Salomon, factus tam sapiens ac cordatus, vt liber ille Ecclesiastes testatur. Oculos, inquit, in mendium conteci, & vidi cuncta inuerso gei ordine. *Vidi inquit in loco iudicij impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem.* Considerans tantam deordinationem: *Dixi in corde meo: Inustum est impium iudicabit Deus.* Hinc certam hanc elici conclusionem: fieri non potest, vt sic cuncta permaneat: horum debet Deus reddere rationem: dies præscribendus, quo illam in totius mundi corona reddat in sui exonerationem. Hanc rationem, ex sensu D. Basilij, vt firmam voluit Deus fundare primis ipsis Sacra Scriptura verbis. Intendit nobis edicere, quod qui mundum condidit, fuerit Deus: *In principio creauit Deus caelum & terram.* Ex Hebræo, vt prædiximus, legimus *Helaim*: Deus, Iudex q. d. In principio creauit Iudex caelum & terram, id est, vniuersam hanc maximam machinam. Dic (quæso te) historiographe sacratissime, vt quid Deum iudicem vocas? quid iudici cum creatione mundi? Creatio opus est omnipotentia, ac proinde conformiter dixisset: Creauit omnipotens. Ex diuino fuit hoc consilio: ait Dom. Bassius inter se connectere, mundi iudicium, quod in mundi fine celebrabitur, eiusdem creationis

V. quæ mundo dedit esse ac principium: ut intel-
 Iudicij ligamus, quod qui eum condidit, de manibus
 expecta- suis non dimittat, & tanta regat sapientia, ut ei
 tio sola- sinem imponat iudicium quodam uniuersali, in
 tur iustos quo de eius optimo constabit regimine, & satis-
 faciet super his, quæ in illo transacta sunt; à
 primo die creationis, usque ad vltimum quod ter-
 minabitur.

Hæc fuit ratio Salomonis, quia iustos sola-
 tur, quos mundas dicit afflictos, & calamito-
 sos. Postquam illis multa dixit præclara ad eor-
 um consolationem, qua ratione, scilicet,
 Deus illis sua gratia ac beneficiis succurrat,
 quam velox sit eorum in orationibus ac deside-
 riis exauditor, ut lucem infundat, qua illis suis
 in afflictionibus optuletur, & iam quasi nihil
 ultra foret dicendum; seruiens quodam spiritus
 cæstro, velut extra se captus, quo simul
 postmodum Christi Apostoli repleti sunt, ut
 ipsos ebrietatis, & multo plenos accusarent,
 sic ait: Multa dixi, verumiamen. *Adhuc con-
 ciliabor ut enarrem, vs furore enim repletus sum.*
 Adhuc mihi superest quod dicam, in maxi-
 mum vestrum emolumentum, consolationem,
 & instructionem. *Obaudite me diuini fructus,
 & quasi rosa plantata super riuus aquarum fru-
 ctificata. Iustos vocat fructus diuinos, admi-
 rabili mysterio, ut declaret, illos esse quos Deus
 requisit, quando mundi condidit hortum, si-
 cut ille, qui hortum plantat, id quod præten-
 dit, fructus sunt. Ita de iustis, loquitur Eccl-
 3. Esd. 6. 5. 55. Proinde illis collectis: peribit mundus, Obaudi-
 te me viri iusti, ait Salomon Non tædeat ser-
 uire Deo: patientes egite, solamini in Domi-
 no; gemineut diebus singulis vt rosa fragran-
 tissima: ac foimostissima bona vestra opera:
 perfecte tacete, & pro omnibus, quæ passi fue-
 ritis, Deo egite gratias, in paupertate, infir-
 mitate, persecutione, calamitate, rerum in-
 continentate, & calumniis. Benedicite Domi-
 num in operibus suis, date nomini eius magnifi-
 centiam & gloriam: opera Domini uniuersa bo-
 na valde: hæc noueritis, his firmam adhibete fi-
 dem.*

33 Quomodo ergo, Domine mi, aduertimus
 tantam deordinationem, tantam iniusticiam,
 tantas iniurias, nequicias tantas? qua ratione
 radicem figant monstra impietatis, & eruantur
 sanctissimi? qua ratione diuinit ad crudelissi-
 mos deuoluuntur, qui his æternum pereunt, &
 premittunt viros misericordiam rerum inopia? Ne
 credidens inquit hæc Deum ignorat, vs-

que ad ipsos atomos in aere volitantes, omnia
 oculis eius sunt presentia. *Opera omnis carnis Eccl. 38.
 coram illo, & non est quidquam absconditum ab
 oculis eius. A seculo, & vsque in seculum respici-
 cit, & nihil est mirabile in conspectu eius.* Præ-
 clara verba. Admiratio nascitur ex eo quod ef-
 fectum videas, cuius causam ignores. In con-
 spectu Dei nihil est mirabile eorum, quæ in
 mundo sunt, habent enim omnia in ipsum
 prouida sapientia rationem. Tu, qui horum
 ignoras rationem, admiraris. Non veto Deus,
 quod miretur habet: quia in conspectu eius,
 omnia habent causam, ex sua diuina sapientia
 dispositam aut agendo aut permittendo. Secun-
 dum hoc, non te molestes, interrogando, in-
 quirendo, rerum rationem; quia ad hoc præsti-
 tur Deus tempus, quo eas, dilucide, & eu-
 denter declarabit. *Non est dicere: Quid est hoc,
 aut quid est istud? Omnia enim in tempore suo
 quærentur. Quid frustra queris: Quare via
 impiorum prosperatur? Cur regnet Herodes, 20.
 cur Ioannes in carcere? Cur libidinoso sanitas,
 casto infirmitas? Cur iniusto regimen, iusto
 autem subiectio? Scito omnia habere ratio-
 nem suam cui reddenda statuitur illud iudicij
 tempus: modo vero, nullo modo de his in-
 quirendum. Nolite ante tempus iudicare, quoad
 vsque ueniat Dominus, qui & illuminabit al seon.
 dita tenebrarum, & manifestabit consilia iusti-
 um, & tunc laus erit unicuique à Deo. Deus bo-
 ne, & quod erit illud tempus, tam horrendum
 quis dies ille tam tremendus, quo Deus om-
 nitum reddet rationem? Omnia in tempore suo
 quærentur. Cur mortuus iuuenis, cuius vita tan-
 ti censetur momenti, & vsque in senectam &
 sentum superstes ille, qui non nisi, ut alius in-
 ferat damna, committatque iniusticias, vivere
 uidebatur? Vt quid ille submersus aquis, fami-
 lize suæ tam necessarius, ille vero eripitur, qui
 non nisi vt eam enertat, vitam agit? Cur vitis,
 Reipublicæ pestis, tumultuosus, moriatur au-
 tem pacificus, defensor? Cur opibus abundat,
 qui illis in aliorum abutitur detrimentum; ei
 vero deficiant, qui eas misericordiam impenderet
 operibus? Cur peruersus tener clauum tyran-
 nus, necesse vir piissimus ualet defendere, iustus
 ouis instar mansuetissimæ? Omnia in tempore
 suo quærentur.*

Hunc diem iudicij vocauit D. Petrus. *Temp-
 pus restitutionis omnium. D. Irenæus legit:
 Tempus dispositionis. Id est, omnia suo loco con-
 stituendi. Nunc male dispositus fructus auctus
 est ordo taxillorum; tunc quilibet suo restitue-
 tur.*

Eccl. 39. 19.

4. Esd. 6. 5. 55.

Eccl. 38.

33

Eccl. 39.

1. Cor. 45.

1. 4.

quæ ob eius legis obedientiam libens effuderat. Ecce qua ratione dies iudicij futurus sit dies re-
stitutiouis.

§.9. Congregabuntur ante eum &c. Deus omnes congregabit, & malos, bonorum con-
uincet virtutibus: sicut dixerunt Henoch,
Myses & David.

35 **A**D faciendam hanc inquisitionem, & causa-
rum discussionem, *Congregabuntur ante eum omnes gentes*; omnes, boni, mali, iusti, pec-
catores, magui, parui. Congruum est autem hoc,
ad bonam discussionem, quæ faciendâ est in corona-
torius mundi. Itâ iam ab exordio mundi præ-
dixerat Henoch, ita notante D. Iuda Apostolo.
Iuda v. *Prophetavit de his septimus ab Adam Henoch di-
cens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis,
14. facere iudicium contra omnes, & arguere omnes
impios, de omnibus operibus impietatis, quibus im-
p. egerunt. Arguere, idem est quod, convincere, vt
expouit D. Thom. eo modo, quo D. Paul. fidem
In c. 1. dicit: Argumentum. Quod significat, vt alij le-
ad Hebr. gunt. Conuictio: quia, ad credendum res superna-
& 2.2.7. turales, id quod intellectum conuincit, & ligat,
4. n. 1. non est ratio naturalis, sed fides. Veniet ad iudi-
Hebr. 11.1. cium in Sanctis millibus suis, arguere omnes im-
pios id est convincere &c. Possumus autem hoc de-
clarare, illa visione Moysi: Vidit hic Deum in
monte Pharan, qui secum duceret multa sancto-
rum millia, pariter in manu sua igneam legem:
Deut. 33. *Apparuit Dominus de monte Pharan. & cum eo
2. sanctorum millia: in dextera eius ignea lex, dilexit
populos. Omnes sancti in manu eius sunt.* Video
Prophetam Isaiam, qui hanc nobis explanet
visionem: dicatque montem Pharan esse locum iudi-
cicij: eo quod Pharan significet diuisionem: &
hæc in iudicio peragenda creditor, vt dicit Chri-
stus in Euangelio, *Separabit*: proinde vocatur ab
eo, mons diuisionis: *In monte diuisionum stabit
1. Dominus*: O quæ hic non sicut diuisiones? Ad
hoc iudicium & inquisitio. *In dextera eius ignea
lex*. Ignea vocatur: quia lex est amoris, resplen-
dens & clara, vt de ea sic præfatus David: *Præ-
ceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Hanc
ad iudicium trahet: est enim velut commenta-
rius quidam, ex quo sunt omnes iudicandi. Hoc
aut illud tibi præcepi, videamus qualiter obedie-
ris. Porro non tantum legem adducet, sed & sancto-
rum millia: quæ ob custoditam legem, sancti
fuerunt *Cum eo sanctorum millia, in sanctis mil-
libus suis.* Ad quid? *Arguere impios*; eorum re-*

plias refutare. Ad isto vindicta flagrans; *Ignea
lex.* Ego tibi præcepi: *Diligite inimicos vestros*
&c. Verum quomodo illos non tantum tu non
dilexisti, sed insuper & occidisti? *Replicabit ille*:
Domine, vit eram honorabilis vniuersæ plebi &
Reipublicæ, ne verò honori meo derogarem, ne
me pusillanimum arguerent; homo eram, & vt
sanguine bulliens, ira bileque succensus &c. *San-
ctorum millia.* Prodeat Ioseph: qui vt tu, toti
Ægypto venerabilis: suis plus tamen redemit
venditores. Adsit David: maiori te multo pol-
lens auctoritate, hic eius conseruauit vitam a quo
ad mortem querebatur. Tertius sit D. Stepha-
nus; homo titulis multis præclarus: hic pro la-
pidantibus oravit genitorem. Prodi scortate
impudicissime. *Ignea lex.* An non tibi mandauit,
carnem tuam mortifices, inhonestis abstineas o-
peribus? Domine, debilis eram & humanus. *San-
ctorum millia.* Adhuc Sancta Agnes virgo reueren-
tissima, duo iennis, quæ hos omnes affectus animo-
sa superauit. Vnus Paulus, infirmus, qui hanc
carnem castigans in spiritus redigebat feruore,
vt ouem mansuetissimam. Veni auri cupi-
dissime. *Ignea lex.* Negare num poteris meam
de dauda elemosyna præceptum, de misericor-
diæ visceribus pauperi exhibendis? Domine, ni-
miâ grauabat familia, ac prole numerosa, ne mihi
igitur desset, prouidus tunc meam. *Sanctorum mil-
lia.* Te conuincit Abraham tantâ diues familia,
vt ex vernaculis, ad trecentos numeraret, nihilomi-
nuius misericors inquirebat peregrinos &c. Ad-
esto ventris tui cultor, vini pernicies. *Ignea lex.*
Quid tibi sepius inculcavi quàm ieiunium, car-
nis macerationem, corpori castigationem? Do-
mine: eneruus eram *Sanctorum millia.* Viden D.
Franciscum, vix ossibus hæret: cuius tamen vitæ
decentus, continuum fuit ieiunium ad stuporem
strictissimum. Eius sit comes D. Dominicus qui
carnem suam singulis diebus tribus excipiebat
disciplinis vsque ad sanguinis effusionem.
Hoc cecinit David in laudem Sanctorum in 36
die gloriæ Christi & Sanctorum: *Excelsus in gloria
sancti in gloria.* Gloria nimirum iudicij de quo
D. Paul. *Veniet glorificari in sanctis suis.* In illo
die: *Gladius accipites in manibus eorum, ad sa-
ciendam vindictam in nationibus, increpationes in
populis, ad alligandos reges eorum in compedi-
bus.* Erunt eorum pia opera, vt gladij accipites, qui
vestras discabant excusationes, vt ne hilum su-
perfit, cui innitantur: erunt fortissimæ catenæ,
compedes ferrei, qui manus, pedesque constrin-
gant peccatorum, vt nec possint euadere, nec
tationes obtendere, nec quætere diuertula.

Ad alligandos reges eorum in compediibus &c. Hinc vitæ veltræ sumetur reprehensio, cuiusque condemnatio. Quid igitur, o proditor fortior esse debet, quam tu, virgo tenerima? debilis religiosus? An non tu, quod illi. cum & eodem gaudeas Deo, & tibi promissam habueris gratiam, & ad manum eadem Sacramenta. Hinc ex D. Augusti habemus expositionem eius visionis, de qua supra meminimus, ubi ait D. Ioann. coram throno coadunari mortuos omnes, ut iudicentur: ad eorum vero terminandas causas: *Libri aperti sunt &c. Et iudicati sunt mortui ex his, qui scripti erant in libris. Qui libri etunt hi: Sancti (respondet D. Augusti) in quorum cordibus, & moribus distinctius scripta videbitur Dei, ac mandatorum eius ignea lex, quam in illuminatissimis libris: quorum possint dicere singuli: Legem tuam in medio cordis mei. Ex illis constabit non minus potuisse te Dei leges observare. Homines fuerunt tui similes imbecilles, carne & ossibus compacti, qui ieiunia, qui sentiebant disciplinas. Eorum castitas tuam arguet lasciviam, eorum abstinentia tuos luxus, eorum recollectio tuam libertatem, eorum orationes tuas distractiones, eorum silentia tuam loquacitatem: & tot contra te erit militiæ videbis iudices, quot illic aderunt sancti, qui omnis nequitia expertes Deo seruiertunt. Va mihi (gemit D. Augusti. tot iudicibus inops adfabo, quot me in bono opere præcesserunt, tot arguentibus confundor, quot mihi præbuerunt bene vivendi exempla: tot commineant te sibi, quot me monuerunt profectus sermonibus, seque imitandos iustis dederunt actionibus.*

Ad rem nostram ponderat D. Gregor. verba illa Iob: *Insuper contra me testes tuos, & multiplicas iram tuam adversum me, & pena militent in me. Testes Dei, sunt sancti (Antipas testis meus fidelis: ait Deus) testes sunt, qui aperte probant, quod Dei possis legem observare, esse perfectus, si velis. Illos tunc restaurabit, quando eorum vitam in lucem proferet. Ex illis tantâ suffunderis verecundia, ut ipse tuam sis sententiam approbaturus, ignes aduocabis æternos, & penas contra te gehennales. His satis conformiter locutus est David Psalmo illo 49 quem exponit D. Augusti. qui quasi terribilis præcedem hunc proclamavit: proinde sic exorditur voce præcōia. Deus Deorum locutus est. q. d. Audite, quæ vobis significantur, quid vobis dicat Deus Deorum. Hoc Epitheto Deus Deorum supremam Dei demonstrat maiestatem. Hoc enim nomen est præcellentissimum, quo viri*

alicuius possit auctoritas declarari si illum Deum voces.

Nec cogitari quid altius potest: licet quis sit adeo vanus & stultus, ut Nabuchodonosor Rex Babylonis, de quo Propheta Daniel aut Pharaon Rex Ægypti, de quo Ezechiel, vel ipse Lucifer. Illa igitur proclamatio non est Dei, cuiuslibet sed supremi, Deus Deorum, cuius comparatione, nihil habet esse, aut virtutem, aut valorem, aut diuinitatem. Ille nimirum est Deus, cuius nomine David id toti mundo loquitur. Et quid annuntias? Ex Sion species decoris eius, Deus noster manifeste veniet. Notat hic David (ita eum interpretatur D. Athanasius D. Didymus D. Cyrillus.) duos aduentus: primus erit, quando apparebit in Sion, id est Hierusalem, pulcher, mansuetus, humilis, peccatores suâ imitans misericordia, gratiâ alliciens, & conuocans venditione. In hoc venit ita absconditus, ut nec eum poterint cognoscere in mundo, quin potius ignorarint. Nec reputauerunt eum. Non Deo talis videtur habitus conueniente, cum fuerit humilis, abiectus, passibilis. Verè in e. Deus absconditus. Ait idem Propheta postquam illum attentius considerauerat. secundus vero aduentus apertus erit, in maiestate diuina, & suprema celsitudine: Deus manifeste veniet. Et qualis veniet, veniet vociferans, rugiens, comminans, Deus roster & non silebit.

De primo aduentu prædixerat Isa. Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius fortis. Videntur autem talis non fuerit coram Anna & Caïpha Principibus Sacerdotum, ita ut necesse fuerit eum per Deum viuum adiurari, ut vel vnicum profertret verbum. Coram Herode ita obmutuit, ut eum instar stulti irriserit, & ut talem, veste carulida vestierit: quia: Non respondit ei ad vllum verbum. Coram Pilato, quasi elinguis stetit, ita ut miraretur vestes vehe-
menter. Porto in secundo aduentu, non tacebit: quid ergo? audi Isaiam. Tunc Dominus vociferabitur, & clamabit: Tacui, semper silui, patiens sui, ut parturienti loquar. Tu verò o Rex piissime, dic nobis, qualis veniet? Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Verba hæc pluribus redundant mysteriis, quam litteris: q. d. ait Hesichius veniet enim. In Casena tens fluuios igneos, ut eum vidit Daniel quod Fluvius igneus, rapidusque à facie eius egredietur. In primo aduentu coronatus apparuit misericordius, ut eas concederet, illis alios iouabat, tunc verò, in circuitu eius tempestas valida, veniet circumvallatus tempestatibus, horrendo, cond-

Dan 3. Ezech. 28.

In Casena Græca.

Isa. 53. 2.

Isa. 45. 15.

Isa. 42. 2.

Matt. 27.

Isa. 42. 13.

Psal. 49.

Dan. 7. 10.

truis, fulgetris terrificis, turbibus, ventis inuicem contrariis. *Aduocabis caelum deorsum, & terram discernere populum suum.* Venit, & vult discernere, & delinire omnium hominum causas: ad hoc autem, aduocabit caelum & terram, vt sint iusti sui iudicij testes oculati. Vocauit

olim Deus per Moysen (inquit D. Didymus & D. Chrysof. b) caelum & terram in testes, quando dedit legem suam: praemia obseruatoribus, & poenas decernens praevicatoribus. *Te-
Isaia: Vidistes in hoc die caelum & terram.* Sint illi quoque testes iustae condemnationis. Vel indicat, tam publicum fore illud iudicium, vt futurum sit in confessu caeli & terrae: formula, qua solemus declarare rei alicuius summam publicationem. Quid intendit? *Discernere populum suum.* Expedire rationum codicillos, ateam suam ventilare; dare vnicuique quod suum est. Ad hoc quid faciet? Primum: *Congregate illi sanctos eius, qui ordinauerunt testamentum eius super sacrificia.* Videtur colloqui Angelis, quibus praecipit. Segregate mihi ab vna parte sanctos; statuite illos seorsum: illos, inquam, quorum omnis actio fuit & vita, seipos mihi litere in sacrificium, testamentum & legem diuinam obseruantes. Ad quid hoc? Vt per sanctam illorum vitam aliorum peruersa condemnentur, qua sic euidenter condemnabuntur, vt ipsi caeli Dei iustitiam voce praeconis euulgent. *Et annuntiabunt caeli iustitiam eius.*

Quomodo respondebis epulo, te ieiunare non potuisse, cernens illic tot, tam debiles, qualem te singis, imo & debiliores, qui tam abstemij vixerunt? Quomodo replicabis effaminatae carnis non valui superare voluptates; ecce tibi tot puella quae tot praecleara de carne sua trophaea crexerunt? quid obiicies vltor iniuriae irreconciliabilis: honori tuo derogandum, si calumniatori patceres, beneuolus, Viden, tot ad supremos euectos honores: quibus nihil adeo curae fuit, quam benefacere, his, qui eos oderant, & preces fundere pro suis interfectores? Post haec verba, ponit David, nomen. *Solach*, de quo sancti Doctores multa dicunt, & communiter concludunt significare stentoreae vocis elevationem: & adhuc maioris considerationis: declarando, quod David quasi attonitus, & sursum elatus in contemplatione eorum, quae dixerat, haesitaret. Demum Psalmum concludit, ad peccatores conuersus, Dei sui que obitos, eis acclamans, vt in se reuertantur: *Intelligite haec, qui oblitiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat.*

§. 10. Congregabuntur. Ad vniuersalem satisfactionem, omnia bona, omnia mala illic reuelabuntur, quod summum inferet horrorem peccatoribus.

Insuper voluit Dominus his verbis: *Congregabuntur ante eum omnes gentes*, iudicare, quid sit futurum, vt integra, iusta, & perfecta causarum hominum fiat discussio, & omnibus numeris absolutam dei satisfactionem, in totius mundi concione, de diuina sua iustitia. Et est, quod sicut ipse lux est suprema, de qua D. Ioannes: *Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem, & idem. Deus lux est. & tenebrae in eo non sunt vllae.* Omnibus gentibus coram se adstantibus ex se clarissimam emittet lucem, qua omnium conscientiae, intima quaeque, abstrusissimi cordium sinus luce clarius patebunt: sicut haec terrena quoad exteriora patent, soli exposita, quia eo momento quo super haec sol suos diffundit radios, & splendidissimam suam emittit lucem, cuncta deteguntur, etiam minutissimatomini, & aeris vel minimi puluisculi. Ita vt secretissimum cordis intentum, occultissima mentis cogitatio, cunctis adeo dilucidè pateant, vt lux ipsa. Erit autem illud, inter cetera, maximum Dei omnipotentiae miraculum. Quis cordis nostri nouit secreta? Et ipsi Angelis imperata occultantur. Soli Dei infinita sapientiae referantur cognoscenda, cuius infinitae scientiae hoc sibi adscribit epithetum: *Ego Dominus scrutans corda, & probans renes.* Et nihilominus ista sua superna luce, exponet occultissima quaeque, patentiora iis quae luce meridiana manifestate deteguntur.

Refert Seraphicus Doctor D. Bonaventura in vita reuerendi Seraphini Patris sui D. Francisci quod dum Assisi esset extra Conuentum nocte quadam religiosus Recollectis, quibusdam orantibus, aliis dormientibus, Monasterium peruasit curru quidam igneus, cuius splendor erat eximius nimis, huc insidebat D. Franciscus in modum globi, vt sol, fulgentissimi; qui tales de se emittebat radios, quibus ad intima quaeque cordium penetrabat omnium Religiosorum, quos item ita splendor sua luce reddidit: vt singuli, quid alij cordibus gererent absconditum, distinctius intuerentur. *Ex virtute mirandi luminis, alterius alteri conscientia nuda fuit.* Ait Seraphicus Doctor. Voluit Deus hoc schemate D. Francisci declarare sanctitatem, & quae esset eius animae

animæ lux tanta, quod tota esset instar solis la-
cidissimi; tam splendet, ut eius lux revelaret
cordis abscondita religionum. Si hoc potuerit
lux illa, quæ de corpore sancti illius manabat
qui adhuc mortalem hanc vitam agebat, vij in-
durus faceo, multis anxius miseris, quid faciet
lux illa, quæ ab ipso iustitiz sole diffundetur, in
sua claritatis rota, in die maximæ suæ gloriæ
ac maiestatis?

19. Hoc idem capere licet ex lucē quadam, quam
20. Dominus communicavit D. Anselmo Episcopo,
21. sicut refert socius eius Edinerus. Cœpit vit
22. pius à primis vnguiculis studiis se dare S. Scri-
23. pturæ, & Prophetarum revoluens prædictiones
24. nocte quadam, sua reclusus in cellula, ipsâ hora
25. matutinalis officij: in hanc incidit consideratio-
26. nem, quæ fieri possit, ut Deus tam longè ante, res
27. tam variâs, ac singulares, Prophetis præostende-
28. rit, quæ multis ab illis distabant annorum cen-
29. sibus: Ecce inexpectatô: tantam oculis Deus
30. lucem infudit, ut cellâ clausâ, parietibus inclu-
31. sus, illis nullo modo impediētibz videret, ac
32. clarissimè cunctos detegeret religiosos, qui sese
33. ad horas matutinas disponebant: hunc vidit, ac
34. repro campana: sune pulsantem: alium vidit
35. crepitaculo monachos excitantem: sacrificiam
36. lampades emingentem, & altaris eandem ac-
37. cendentem: hunc cernit graviter se vellenti-
38. tem, ut chorum primus adeat: illum socor-
39. dem, somnolentum, remissum: omnes denique
40. qualiter quisque ad officium divinum propera-
41. ret; hunc qua ratione coram altari genu flecte-
42. ret, lachrymis totus infusus: alterum non tali
43. procumbentem devotione: omnia vero hæc si-
44. mul vidit, & quodque ita discretum, quasi illud
45. solum conspiceret, & omnia tam distinctè, qua-
46. si singula ad lucem cerneret meridiamam. Hunc
47. efficacem splendorem admittare; & licet illum
48. Deus dederit, ut D. Anselmo exponeret clara-
49. tem lucis, illius quâ suos illuminabat Prophe-
50. tas, symbolum tamen nota prodigiosum eius
51. splendoris, quem ipso iudicij die hominū o-
52. culis communicabit, ut in actu oculi videant,
53. quidquid est in omnibus, & eorum singulis cla-
54. rius; quam si ad ipsius solis splendorem expo-
55. neretur.

20. Hoc ipsum (sentit D. Augustin.) exposuit D.
21. Paulus præclarâ nostrorum oculorum meta-
22. phorâ. Ex p. offello tractat huius articuli verita-
23. tem, ac declarat, qualis futura sit resurrectio, &
24. quid rerum in die iudicij sit peragendū. Ecce my-
25. sterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed
26. non omnes immutabimur. In momento, in actu
27. Hieron. Epi. de Lanza, Tom. I.

oculi. Persuadebat sibi Apostolus (inquit D. Au-
gust.) quod ea quæ diciturus esset, magnam au-
ditoribus parent admirationem, & creditu dif-
ficultia viderentur, quinimo Philosophiæ axio-
matibus impossibilia, ob hoc illos prævenit, ac
supponit, id, quod illis diciturus est, nostris stul-
tis iudiciis non convenire, nec humanis rationi-
bus; bene quidem mysteriis celestibus, quæ
nostræ superant naturæ capacitatem.

Ecce mysterium vobis dico: quasi dicat: Quies-
cat cogitatio tua, o homo, quisquis es, præbe aurem
consequentibus verbis. Et corrige præsumptionem
cogitationis. Ecce, inquit, mysterium vobis dico (Et
quod illud?) Omnes resurgemus sed non omnes im-
mutabimur. In momento, in actu oculi in novissi-
ma tuba Omnes resurgemus; sed non omnes ad
meliozem vitam immutabimur, sed soli boni.
Hoc postmodum exponemus. Et qua ratione
fiet hoc? quid contingeret duo maxime miranda,
quibus Dei manifestabitur omnipotentia. Pri-
mum: resurrectio fiet in momento. Legit D. Au-
gust. ex Græco: In atomo: & convenienter elu-
cidat, quod atomus Græcè significet indivisibile,
& indivisibile temporis est instans, seu momen-
tum: Erig igitur resurrectio in momento. Et li-
cet, re declarat D. Thom. Collectio cinerum om-
nium hominum, per Angelos fiat in tempore: eo
quod localis interveniat motus, de vno ad alie-
rum eos locum adducendo (licet brevissimo, &
quasi imperceptibili) vno tamen animarum cum
corporibus quæ erit ipsa resurrectio, fiet in in-
stanti, quod cunctos Dominus resuscitabit; om-
nisque eo puncto temporis fiet, quo insonuerit
buccina: quæ à D. Paulo vocatur, Novissima tu-
ba, ut postmodum dicemus. Secundum: In actu
oculi. Voluerunt quidam (inquit D. August.) in-
telligere: hæc metaphorâ Apostolum dilucidare
id quod dixerat: In momento, quod fiet resurre-
ctio in momento tam brevi; sicut exponimus,
dum dicimus In actu oculi. Ita declarat D. Chry-
sost. In actu oculi, id est, quanto tempore claudetur
cilium. Hanc expositionem sequitur D. August.
ubi respondet quibusdam quæstionibus sibi à
Presbytero nomine Deo gratias propositis. Ex-
pendit vero, quod Apostolus voluerit hæc phrasi
explicare Dei omnipotentiam in duobus. Pri-
mum: in facilitate, quâ præcellum illud opus ef-
ficier, quæ maior erit illâ, quâ tu aut claudis aut
aperitis oculos, & sequitur lectionem eorum qui
legunt: In actu oculi. Ictus oculi est nictare (ut
aiunt) oculis, quod declaras summam facilitatem,
quâ Domino obeditur, ad vnum ictum levi mo-
mentum oculi. Secundum: in eo quod ea facili-
tate;

In bñe
locum
le. 3.
III.
Resur-
rectio
fiet in
ictu
oculi.
Ho. 42.
In 1. ad
Cor.
Ep. 49.
q. 1.

tate : quã recens defunctum resuscitabit : resuscitabit & à sex mille annis emortuum, sicut tu aperiendo oculos, ita vides ea, quæ tibi sunt proxima, ac ea quæ longè distant velut cælum.

D. AvG.
Ep. 49.
q. 1.
To. 2.

» *Vt enim radius oculi nostri non citius pervenit ad propinquiora, quam ad longinquiora, sed utraque intervalla, parili celeritate contingit, ita cum in actu oculi. Sicut Apostolus dicit. Et resurrectio mortuorum omnipotentia Dei, & ineffabili nutui sum facile est quaque recencia, quàm diuturno tempore dilapsa cadauera suscitare.*

In cap. 15. prima ad Cor. lect. 8.

» Subtilis sane declaratio, quam secutus est D. Thom. addit tamen, quod licet illud esse multum iudicet, aliquid tamen maius velle indicare Apostolum, scilicet, id quod supremi iudicis præcurreret sententiam, nimirum, omnibus omnium revelare corda, cogitationes & opera, ita ut in actu oculi quisque conspiciet omnium cordis intima, recessus, secreta, quidquid singulari egerint, cogitauerint, locuti, aut inquam fuerint imaginati; tam ille qui proximus est, quàm qui longinquus: tam eorum qui contemporanei fuerunt, quibuscumque vixit: quàm qui cum milenis annis præcesserunt, vel quos postmodum numquam vidit: & hoc significat illud, *in actu oculi*: Quia, sicut tu aperiens oculos ante claudos, lucente sole, in actu oculi cernis & quæ vicina, & quæ distantia, passerem circumvolantem & nubes altissimas, vsque ad ipsum cælum, & dum manum illam meis ego applico oculis, quã facilitate eam video, video & vos, & tabulam illam quæ est superius. Sic in die illa tremenda, continget. *Quid est istus oculi? Non quo palpebris claudimus oculum, v. l. aperimus; sed istum dicit oculi emissionem radiorum ad aliquid extendendum, mox enim ut contigerit aspectum, emissus radius in cælum pervenit, ubi solem, & lunam, & stellas, & sidera contuemur, tam immenso intervallo à terra separata. Optime dicere potuit Apostolus: Ecce mysterium. Omnia detegit, manifestabit omnia. Quadam vi divina, ait D. Bernard.) ut cuique sua opera, bona vel mala in memoria revocentur, & mentis intuitu, mirã celeritate cernantur, ut accuset, vel excuset conscientiam scientiam, atque ita simul & singulis & omnes intuentur. Hoc ipsum est quod ita ponderavit Ps. 89. 8. David *posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, faculum nostrum in illuminatione vultus tui.**

40

» Metaphoram sumit ab hemispherio nostro quod cunctorum oculis est ita patentissimum & illa omnia quæ in eo sunt, eo momento, quo sol ad nos reascendit, oritur, & lucis suæ radios circumquaque diffundit. Qualis est hic

mundus noctis immerfus tenebris? *Posuisti in. 1. 10. nebras, & facta est nox.* Ait Divus Chryl. 20. mus nec vides quid sit lapis, nec aurum, nec vitrum, nec crystallus. Ita cecinit Poeta Vir. super gil. *Es rebus nox abstulit atra colorem.*

» Potro *Ortus est sol;* quàm lucidè omnia illustrantur, deteguntur, & prout sunt, agnoscuntur? Id dixit Christianus Poeta D. Prudentius, & cantat ex eo Ecclesia.

*Caligo terra scinditur
 Percussa solis spiculis
 Rebusque iam color redit
 Vultu nitentis sideris.*

» Eadem idem declarat metaphora Propheta Malachias, prædicus fore Christi adventum instar Orientis solis mundo gratissimi. *Ecce dies venis succensa, quasi caminus &c. Et orietur vobis in timentibus nomen meum sol iustitiae. Operabitur Dominus (inquit D. Hieron.) in conscientiis & D. Hieron. hominum cordibus, quando veniet iudicaturus. In e. 1. id quod sol in rebus corporalibus, quando plenitudo manet exoritur, & lucis dispergit radios: tunc enim, *illuminabit abscondita tenebrarum.* & *Et manifestabit consilia cordium:* ut ait D. Paulus. Divina verba, quorum prima exponuntur à poetremis (inquit D. Augustin.) quid est *abscondita tenebrarum?* Secreta cordium: non sunt enim, nec intelligi possunt tenebræ obscurores, nec magis abscondita, in tantum, ut nec ipsi supremi Seraphini, eas clarè valeant intueri. Quas dixerit tenebras, consequentibus verbis ostendit, *illuminabit, inquit, abscondita tenebrarum. Quid est hoc? Audi quod sequitur, & manifestabit cogitationes cordium. Hoc est illuminare abscondita tenebrarum, manifestas facere cogitationes cordis. Quin & indubius credo, quod illa sit cælum, quã prædixit Zacharias mundum finitum.**

» Iam t. hic Propheta prophetiam suam vicino mundi fine, extremo iudicio, malorum supplicio, & bonorum præmio. *Et venit Dominus D. us meus, omnesque sancti cum eo.* Digni exemplat (a) D. Hieronym. & ait: quod etiam dixit D. Cyrill. *Manifeste de secundis Saluatoris dei iudicatur adveniens. Et quid tunc eueniet? Et D. Hieron. in die illa, non erit lux, sed frigus & gelu.* D. Cyrill. His metaphoris illius diei tertorem explicat peccatoribus imminentem. *Non erit lux;* id est, non erit consolatio, non erit gaudium, sed tanta contractio & stridor talis dentium, sicut domus frigus adeo riget intensum, ut omnia gelu contrahantur. Et quis ille erit dies? *Es eris dies*

ona, qua nota est Domino, non dies, neque nox, & in tempore vesperti erit lux. Quam aptè declarat diem iudicij? Erit dies vna, qua nota est Domino. *Mat. 13. no;* de quo ita Christus: De die illo vel hora nemo scit, neque Angeli caelorum. Cælorum in plurali, vt significet nullum eorum id scire: insuper addit: Neque filius hominis. De se loquitur (ait *1. p. 16.* D. August.) vt Ecclesia præceptore, eo quod ratione illius tantum dicitur id scire, quod eam docturus venit: & hoc solum erat: quod nos scire conueniebat: Ego Dominus Deus tuus, docens te multa. Huius diei scientia, nobis non erat utilis (ait D. Ambros.) Scire non proderat, sed de se proderat ignorare.

ad ad. Hic respondet D. August. rationibus D. Ily. Genian. chij Episcopi, Domine, si inter alia, qua commendasti, ac prædicari iussisti per Apostolos D. Avg. tuos, fuit iudicij dies. Cur ipsis non dixisti, quando futurus esset: quum ipsis de eo scientibus respondisti: Non est vestrum nisse tempora &c. Ratio est: quia Noluit Dominus prædicari, quod videtur non vultius sciri. Deo non feliciter succedit (nostro loquendi modo) nec quibusdam hominibus profuit, præsciri diem diluuij generalis, cuius nimis eos deterrere intendeat: dicens, quod nec illud immitteret, & post centum & viginti annos aquæ terram vniuersam inundarent. Ita intelligunt D. Chrysostom. a & D. Hieronym. b verba hæc qua Dominus ipse Noë præscripsit, in thema concionis habenda ad proclamandam diuinam iustitiam, qua toti mundo communiabatur. Erunt dies homines, centum viginti annorum. q. d. Noë: Dico illis, me illis concedere centum viginti annos ad agendam penitentiam. Hoc tanto tempore sic securi, credentes singulis diebus, quod adhuc multum illis ex præstituto tempore superesset, ita liberè in omnia scelera prolapsi sunt, adeoque eorum increuit malitia, vt quasi Deum coegerint, illis viginti annos, ex præstignato & concesso tempore rescindere, illosque rapere, tam perniciosâ sordidiâ desides, vt nemine tale quid vnquam cogitante deciderit super eos diluuium, quo miserè cuncti in æternum perierunt.

41. Manifestum est (ait D. Ambros.) quod si momentum, vel horam iudicij nosceremus, lusus esset remissior, & peccator securior. In sceleribus tuis pertinacior, multum sibi temporis persuadens superesse. Has rationes scripsit D. Gregor. cuidam Domine Gregoria pedistiquæ Imperatricis. Perpende, dulcissima filia: quia mater negligentia solet esse securitas. Habere ergo in hac

vita non debes securitatem, per quam negligens reddaris: scriptum est enim: Beatus vir, qui semper est pauidus. Et rursum scriptum est. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum trebore. Nunc cum ita sepe præmoneamur vt vigilemus, quia: Nescitis diem neque horam, ita vt nec diem vnum, nec horam vnam, nec momentum vel vnicum habeamus securum, ignavi viuimus, temerarij & præcipites in scelera quauis prolabimur, illa quarimus, illis detinemur, die vno, mense vno, anno vno, annis, confidentes, nobis adhuc superesse penitentia tempus: quid futurum, si certi securique sciremus, quid nobis adhuc restet impendendum? Ob hoc, sibi Deus huius diei notitiam suo in corde reseruauit, & nobis abscondit, in tantum, vt (sicut notat D. August.) licet Apostolis pectoris sui aperuerit secreta, quibus ait: Vos autem dicitis: nota sunt vobis. Illos tamen reprehenderit, & cum ipsis, omnes qui tempus huius diei discere præsumunt; quocirca hoc illis responsum dedit. Non est vestrum nisse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Hoc absconditum est, hoc suo reclusit pectore incognitum, hoc sibi soli reseruauit: de quo per Prophetam Isai. sic ait: Dies ultionis, in corde meo.

Disputat Diuus Augustinus contra quosdam sciolos, qui huius diei tempus præsumerent designare, & hoc verbo concludit: quod præterquam quod constet nullam creaturam hunc præscire iudicij diem, quod nobis maxime conducit illud esse vt sibi persuadeat vnusquisque, eundem esse iudicij & mortis sua diem. Ita vt bene dixerit Zacharias: Erit dies vna, qua nota est Domino. Præterea de die illo addit: Non erit dies, neque nox. Quid dicis, non fore diem; si iam nunc dicas: Et erit dies vna? Et insuper ad hoc, quasi dicat. Dixi, quod dies erit. Expono me: quia proprie non erit dies, neque nox: erit enim tam breue tempus, vt dies, aut nox dici non mereatur. Vel vult dicere: Dixi, quod erit dies vna: sic explicio: non erit omnibus dies, nec erit omnibus nox: bonis dies erit lætitiæ, malis vero nox horrois. Verumtamen, hoc erit omnibus commune occumbet dies hæc clarissima luce: Et in tempore vesperti, erit lux. Lux ineffabilis miraculosa, clara, cæteris omnibus, quas Deus creauit, splendidius prælucebit; quæ deteget, illuminabit, clarificabit illud ipsum, quod lux solis; addo, & naturæ Angelorum erat tenebrosum, nimirum intima cordis omnium secreta mortalium, quæ eius radiis

Mat. 25. 13.

Ep. 90. cit. Ioan. 1. 7.

Ad 1. 7.

Isa. 63. 4.

V. Non erit dies neque nox.

manifestabuntur vique ad mentium cogitationes, sicut ad solis radios, minutissimi atomi, quos invisibiles dixeris, reuelantur.

Hoc credo fuisse id quod Deus. D. Ioanni signavit. Vidit hic thronum precessum, & quod eo maius erat, ille est qui hoc in throno residet, *Es in conspectu sedis mare vitreum simile crystallo.* Maris nomen optime declarat cordis humani profunditatem: Quis penetrare potuit maris sinus, cavernas, abyssos, angulos, antra? Cui botis est tam longa, qua maris exploret altitudinem? Numquid ingressus es profunda maris, & in nouissimis abyssi deambulasti? Querit a Iob Dominus, ut rem humanis viribus superiorem. Quas non bestias concludit haec abyssus Oceani, magnas, medias, paruas, mille inter eas confusionibus intercurrentibus? Hoc mare magnum, & latiosum manibus, illic reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis. Et cum talia sint, tot, & tam magna haec animalia, cooperit omnia illa Pelagus; quod si interdum hic piscis quidam appareat, alibi se mari exeret alius, omnes simul capi posse, impossibile, eo quod tam profundè demergatur, ut ipsi lycibus dispareant.

Ecce quam graphicè hic cor hominis depingatur: quid in se concludit; quae viciae quae desideria? quae cogitationes? quae techilas? quae machinationes? quae ventorum turbines? quae intentiones? quos discursus? quae insidias quibus vnus alterum enerrat? Si ea velis comprehendere, respondebit tibi Deus, hoc vires tuas excedit; ipse solus est, qui hinc posse aut ait per vatem. *Erratum est cor omnium & inseruabile quis cognoscerit illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, qui do vnicuique &c.* Hoc totum mare stabit coram eo: *Congregabuntur quae enim omnes gentes.* Sed ad iustar crystalli, *Simile crystallo.* Si die splendida radiis solatibus opponas vas crystallinum, quale apparebit? quam pellucidè cernes quidquid in eo lateat? Tale erit & cor tuum. Hoc praclaris verbis dixit Apostolus: *Illuminabis abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Bone Deus: quid discursus, quae hoc in corde non praeteruolant consilia? quae vanitates? quae ambitiones? quae desideria? quae iudicia? quae cogitationes? quae inhonellae imaginationes? quae representationes iam turpes. Totum hoc luce ipatentius, omnium manifestabitur viciuntium oculis.

Opino Apostolum tangere terribiles illas minas quibus olim Deus metum grauissimum

incussit Idumaeis descendentibus ex Esau per Hierem. *Ego discooperui Esau, reuelavi abscondita eius, & celari non poterit.* Erat Esau infamis, traditor, versipellis, qui pectore suo proditorum contra fratrem suum Iacob molebatur indignas quas ille a nemine sciri posse autumabat. Vae tibi (inquit Deus) scito, quod veniet hora, qua in publicum proferam, quidquid fraudulenter molitus es, cogitasti, concepisti, & in abscondito peregisti. O bone Deus, & quis licet D. Francisci fulgeat meritis, non reformidet, si modo Deus in oculis omnium adlatum, reuelaret quidquid cogitauerit, imaginatus fuerit in cordis sui meditatio? Quomodo & D. Augullin de hoc conquerebatur. *Ecce eo D. Aue, ram tot millibus populorum nudabuntur omnes L. nudi, iniquitates meae. & agminibus Angelorum patere, cum venerit dies illa iudicij & aperit fuerit L. media, etiam cogitationum, simulque locutionum.* Hoc quoque petere vidit Diuum Bernardum. *Va misere D. Bero, cum venerit dies illa iudicij & aperit fuerit L. media, libri, in quibus omnes mei vici, & cogitationes. Domino praesente reuelabuntur. Tunc demisso capite pra confusionem mala conscientia in iudicio coram Domino stabo.* Vbi refert verticulos illos saepius repetitos.

Iudicium faciet gestorum quibusque suorum. Cuncti autem, cunctorum cunctis arcana patebunt. (Et addit) *Quod enim nunc confiteri et ubi peccata tuae omnibus manifestabitur.*

Terribile est videre praclarum Sanctum Ambrosium trementem, attonitum haec considerantem dum Psalmum primum elucidar, & haec prophetae verba expendit: *Non resurgenti impij in iudicio.* Attente considerat, quae diximus, & postquam enucleauit visionem illam Danielis, qua huius tremendi actus iudicialis quoddam vidit prototypon ait: *Iudicium ferat, & libri aperit sunt.* Quod ipse de conscientis & hominum cordibus interpretatur, quod scilicet, omnia aperientur, detegentur, & omnibus manifestabuntur, ut etiam leuissima & minutissima quaeque videantur cogitationes. Genustex, iunctis manibus, oculis diffluentibus pra lachrymis, & in caelum sublatis, totus contremiscens, ait: *Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine.* Quod si ab eo querat: de quo, Patet sancto formidas: qui cor coram Deo meritis praefolges, pietatis operibus, & heroicis actibus insignis? Si de peccatis anxius, ea vides leuissima, & licet essent grauiora, an non Deus misericors, qui pro nihilo saluos facit peccatores humiliatos? Tu dicis, inquit D. Ambrosius Verum

42
Hier. 17
9

1. Cor. 4

2. Cor. 4

43
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Verumtamen, quis non præ confusione contabescat, me modo considerans Episcopum, Prædicatorem, præceptorem vestrum, quem ut san-

Quid amplius? hoc ipsum Apostolum, vas electionis, adeo terrebatur, ut continuâ sollicitudine, & anxîa diligentia contenderet, nihil agere, quod Divinis oculis non sciret esse gratissimum. Contendimus hinc præsentis, hinc absentis placere illi. Quid, quæso te, ita sollicitum, anxiumque conturbat? Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, pro ut gessit. Arbitratur Divus Cyrillus Alexand. Apostolum tangere sacrificium Zelotypiæ à Deo in veteri lege institutum. Accidebat, ut de muliere, quæ omnium opinione habebatur, & pia & honestatis omnis exemplar, vellet maritus instituire quæstionem, num reuera talis esset: ad hoc adducitur ad tabernaculum, præscriptus datur ei portus, caput ei aperitur, quod si foret adulterij tea, statim in omnium conspectu peccatum eius in facie prodebat, sic ut omnes illud & viderent, & cognoscerent. Bone Deus, quæ non confuso mulieri, quæ sub titulo & pallio secreti, vixerat adultera, quando in publicam notitiam prodibat, eius peccatum, ipsa verò capite ac facie discooperita omnium oculis patebat irrideuda? quas non anxierates pateretur, cogitans se tam pudendo spectaculo, & puerorum illusioni exponendam? Hoc Apostolum tanto metu constringebat, hec enim eius anima Deo esset ita fidelis, ut ei dicere liceret: se numquam fidem suo sponso eurasse, fidem servavi, proinde ei is sperare præmium: Ideo reposita est mihi corona iustitiæ. Attamen hoc eum ad huiusmodi conservationem sollicitum impellebat, nimirum timor ille, quod premebatur, & perpetua consideratio, quod omnia quæ essent, in torjus mundi conuentu forent manifestanda: Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi.

Perpende (inquit Theodoret.) verbum hoc, Manifestari: Non dixit, Sisti, vel præsentari, sed, manifestari: quia non tantum præsentabimur, & eorum illo comparebimus, verum & manifestabimur, & detegemur in omnibus, & per omnia, sine fuce, sine velo, quasi facti essemus crystallus, quæ luce solis illustratur. Nunc quot Ecclesiastici incedunt superpellicis amicti mundissimis, in signum puritatis, quæ debet eorum anima præfulgere, qui tunc manifestabuntur &c.? Quot Religiosi induti habitu, qui mortificationem præferat, quæ vivere obstringuntur, qui tunc &c.? Quot viduæ suis velis reuerendis ornata &c.? Quot videmus, quales vates Regius depingit: Circumornata, ut similitudo templi? Quam excellentis venustaque apparet illa tabula, tali imagine decorata, ut hominum oculis sancta, & honore digna censeatur. O si eam intelligeres, ac detegeres, quot reperias araneas, salamandras, & vilia reptilia? Aptissima hoc metaphora Deus declaravit, de hoc agens die, dum ait per Psaltem Regium: Cum accipero tempus, &c. iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes, qui habitant in ea. Sumitur metaphora ex eo quod singulis diebus præ manibus habemus. Decidit nix in terram ad altitudinem palmæ, tota apparet nitidissima, pulchra, munda, & ipsum sordidissimum ac foetidissimum serquiliuum, videtur limpidissimum: nec vlla apparet differentia inter spinas, tribulos, rubos. Oritur mane sol lucidus, radios dispergit, quibus omnem illam terram liquefacit larvam, & discooperit omnia omnium oculis sic ut quilibet, quod sit, agnoscat. O mundum infelicem! quam multâ contereris nive, & quidquid est in te? Quam nive coniecta apparet vidua, suis nitidis tunicellis: quam mundus clericus suis superpellicis quæ nivis candorem exaugent. Quam candidus suo habitu religiosus? Orietur sol iustitiæ, nivem hanc liquefaciet & tota discooperietur terra, & quotquot in ea vivunt: Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Omnes omnium patebunt oculis, & tales quales sunt, agnoscentur.

Psal. 143. 12.

Ps. 74. 3.

VIII. Similitudo.

Ps. 11. 1.

Ps. 11. 1.

§. 12. Omnes gentes. Denudabit divina sua luce Dominus etiam abstrusissima, & minima cordium cogitationes, in maximam malorum, nec non demoniorum penam.

Conueniens est hoc (inquit Divus Paulus.) Manifestari oportet. Ad quid? Ut Dei pateat iustitia, & mundi gubernatio, & omnibus debita merces rependatur, nec vllam sit opus bonum etiam minimum suo privato premio, nec vlla etiam minima mala cogitatio sit, quæ non puniatur. *Penam* (ait Dominus per Isai.) *in pondere iudicium, & iustitiam in mensura.* Omnia sunt ponderanda, mensuranda omnia, non solum opera, sed & verba, nec tantum verba, sed & cogitationes. Quis non miretur, id quod Dominus præcepit Ezechielii, quo indicare voluit, quam stultè iudicet, quam subtilem (vt dicitur) cæxat telam (a) Hoc volo (inquit Deus) vt illis exponas, qua ratione quemlibet huius populi sim puniturus. Sume tibi nouaculam acutam, illa derade tibi cun-ctos capitis capillos, vt ne vnus vel medius super sit: dein iustam pone stateram in manu tua, & eos diligenter appende. Illos tripartitè diuide ita æqualiter, vt ne capillus, vel medius plus sit in vna quam in altera parte: horum vnam partem combures in medio ciuitatis: alteram gladio dissecabis: tertiam in ventum disperges, & nudato gladio illam insequeris. His clarè proposuit modum hunc populum calligandi, neminem iniusto cæcoque verberare percutiens, (b) sed summam iustitiæ & apertis oculis: alij enim ab ipsis Chaldaïs igne consumentur, alij gladiis trucidabuntur, alij summa vi capiti abripiantur, quibus ad singulos passus mortem minabuntur acerbissimam. Vt iudicet, quam iustum futurum sit illud iudicium, præcipit, vt stateram capiat adeo iustam, quæ capillos appendat. Deus immortalis! & quæ statera tam iusta, quam in alteram partem desecat capillus? Stateras inuenio rebus pretiosis appendendis, quia parum ex illis, valet pluris. Statera argenti, auri, gemmarum, anubaris: quis vero vidit vquam bilancem capillorum, eamque tam æquam vt capilli medium eam in alteram partem inclinet? Hic videbis, quale sit futurum iudicium. *Penam in pondere iudicium.* Domine, quæ (amabo te) erit ista statera? cum dicat de vobis propheta Isaias, quod in statera libras montes &

id est res magnas, quas impossibile est ab hominibus in statera librari. *Librauit in pondere montes Isai. 40. ter, & colles in statera.* Appendisti in statera 12. Baithazar Regem, cui dicitur à Daniele: *Ap. Dan. 5. 27. pensus es in statera, & inuentus es minus habens.* Sed vnum capillum, quod libras in pondere adulterium, furtum, homicidium &c. concedo; sed quod appendas vel minimam cogitationem? Appendo. Illic cuncta ponderabuntur, etiam cordis tui inuisibiles atomi. Ibi videbis tuorum peccatorum pondus, & nullum esse tam leue, quod non habeat suum pondus tam graue, cui sobuertendo totius naturæ creatæ vires non sufficant; *Estimas quod parui ponderet peritium vnum, vnum peruersum desiderium, breuis animi rancor, volatilis affectus, inanis cogitatio?* Ibi hoc videbunt omnes homines, etiam Angeli. Ibi pariter opera tua bona appendentur: *Cum accipero tempus ego iustitias iudicabo.* ait Sanctus rex David Ponderabitur illa ieiunij tui spica, & confessiones & communiones, & elemosynæ, & expendetur, quo pietatis spiritu, quo charitatis pondere, fxit autem Deus, ne illud nobis Ozeæ obicitatur. *Culmus stans non est in eo, germen non faciet farina.*

Hinc oriatur lætissima bonorum consolatio, & malorum horribilis confusio. Quam lætes sancti exultabunt, eo quod Dominus in iudicij foro propalabit eorum secreta ieiunia, vigiliis, disciplinis, & quidquid clauso ostio boni fecerint in abscondito: eorum elemosynas, tantâ cautela elargitas, vt quid fecerit dextera, sinistra nescierit. Ibi (inquit Origen.) adimplebitur Davidis vaticinium: *Educat quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum, tamquam meridiem. Veram iustitiam (ait) quam in ægypto in occulto, & reuelasti eam soli Deo, hanc ostendet Deus sicut lumen &c.* Illic educet illas tam stupendas Anachoritarum penitentiâs, soli cælo cognitâs, illic martyrum inuictam patientiam, quos tyranni irriserunt, excruciarunt, occiderunt, illic producet lachrymas in spelunca effusas peccatrici Magdalene, &c. Licet vobis, ô iusti, negligere vestra bona opera, quæ enim vos tradideritis obliuioni, vobis Dominus illa producet ad maiorem vestrum honorem & premium, toto circumstante mundo: proinde concinne dixit Apostolus: *Scis cui credidi, & certius sum: quia potens est depositum meum seruare in illum dices iustus iudex.* In hoc ipso Evangelio ait Christus, se iustus narraturum bona opera, quæ in sui obsequium præstitissent. *Esurius & destitutus mihi manducare, sitis & destitutus mihi*

Isa. 18. 17

(a) *Quam delgado bita.*

1117

(b) *Non dando palo deciego.*

tibi potum &c. quasi illorum omnium fuerint oblii, vnde illos introducit interrogantes: *Domine, quando te vidimus?* &c.

Mitantur omnes anxiam illam gentilium diligenciam, quā varia inquirebant media, quibus facinora sua præclatiora perpetua conferberent æternitati: de quibus Petrus Bellonius hæc tractans, sic ait: ea pergamenis durioribus inscribantur, vel laminis plumbeis, quæ cum ossibus suis mandabant sepeliri, ut quotiescumque illa eruerentur, & illa pariter detegerentur. Ne de talibus, ô Christiane, medijs sis sollicitus: confide, quidquid boni egeris, velut ipsa lux, in publicum profectetur. *Educat quasi lumen iustitiam tuam.* Eodem modo, hoc vel maxime malos cruciabit, debere coram omnibus aditare, & eorum secretissima scelera, luxurias commissas solis testibus patietibus, & lascivias cogitationes nemini manifestas; in totius mundi ecclesia manifestari: Hoc ipsum est, quo semper voluit illos Deus

territare, Per ista dicit eis. *Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum.* Horrēdas semper iudicavi has minas ex ore Hieremie. In illo tempore, ait Dominus, eicient ossa Regum Iuda, & ossa Principum eius, & ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa eorum, qui habitaverunt Ierusalem, de sepulchris suis, & expandent ea ad solem & lunam &c. non colligentur, & non sepelientur, in sterquilinum super faciem terra erunt. Phrasid est vulgaris, quā dicimus, ossa efodere, ut explicemus, præteritos defectus absconditos revelari. O quot sepulchra dealbata, à foris pulcherrima; ab intus vero pulvere & vermibus secatent: omnia hæc expandentur: ad solem & lunam, & in æternum, omnium oculis exponentur: conspicienda; & hoc inter alia horrenda, non minimum, quod tibi tua semper, alij que manifesta erunt peccata, semper videbis, semper alij videbunt crimina tua, & quam obnihil rem Dei tui eiusque regni feceris iacturam. Audi de hoc loquentem Angelum: *Evigilabunt alij in opprobrium, ut videant semper.* Quid est illud, quod videant semper peccata tua, quæ toti mundo patebunt. *Videant semper.* O quis terror! si nostrum cuiusquam (inquit D. Chryl.)

cium, ut vnicus homo interueniat, & is non in propria persona, sed Dei loco segregato, voce tam leni & taciturna ut te audiat nemo. Sic & ut illius peccati confessio in sempiternam eiusdem seruiat sepulturam, est autem Confessarius sicut Christus cum Samaritana, cuius confessionem ad os putei excipiebat solus: q. d. Reputa, tibi persuade, tua hunc in puteum demergi peccata, quæ fueris confessus: nihilominus mutas faciei colorem, supercilia contrahis, salivæ spu-taque emittis, & postquam ea fuisti confessus, velles non amplius tota vita tua videre Confessarium, nec ipse te videret, insuper & aliquoties talem quæris, quem nec tu cognoscis, nec ille te: qui cruciatus, quæ erunt angustia, quæ confusio in die illa tremenda, quando eueniet, quod Deus prædixit per prophetam Nahum. *Eccō ego c. 3. 5. ad te dicit Dominus exercituum, & reuelabo puerenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & horror in projectionem super te abominatōnes.* Sumitur meta-phora de muliere, quam in foro coram toto dii ob populo demudarent, quæ se omnibus partibus peccata nudam conspiceret. Hoc enim est, in facie tua, ibidem Quam verecundareris tu ô Domina, si hoc tibi reuelandebat contingere? Nudabo minatur Deus da. per Vatem Ezechielem. *Ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnia turpitudiniam tuam.* O quæ confusio, quis horror, & is talis, (sicut superius diximus ex D. Basilio.) *Gravius, quam tenebra, & ignis æternus, hic pudore, ut nunquam non ob oculos habeant scelerata vita vestigia.*

Nahum.

Eccō ego c. 3. 5.

ad te dicit Dominus exercituum, & reuelabo puerenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & horror in projectionem super te abominatōnes.

Sumitur meta-phora de muliere, quam in foro coram toto dii ob populo demudarent, quæ se omnibus partibus peccata nudam conspiceret.

Hoc enim est, in facie tua, ibidem Quam verecundareris tu ô Domina, si hoc tibi reuelandebat contingere?

Nudabo minatur Deus da.

per Vatem Ezechielem. Ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnia turpitudiniam tuam.

O quæ confusio, quis horror, & is talis, (sicut superius diximus ex D. Basilio.) Gravius, quam tenebra, & ignis æternus, hic pudore, ut nunquam non ob oculos habeant scelerata vita vestigia.

Et hoc ipsum declarare voluit D. Basilius ad ea verba David. *Ven te filij, audite me timorem Domini docebo vos.* Sunt hæc eius doctissima verba: *Cum te appetitus peccandi inuasisset, velim cogites horribile illud, intolerabile Christi tribunal, in quo præstabit iudex in alto, & excelsis throno: adhibebit autem omnis creatura, ad gloriosum illius, conspectum contremiscens.* Adducendi etiam nos sumus singulorum, quæ in vita gessimus, rationem reddaturi: *Mox illi, qui multa mala in vita perpetrarint, terribiles quidam & deformes assistent Angeli, igneos, vultus præferentes, atque ignem spirantes, ea re propostii, & voluntatis acerbantem ostendentes, noctu umbra similes propter marorem & odium in humanum genus. Ad hæc cogites profundum tenebrarum, inexplorabilem tenebrarum, ignem carentem splendore, vrendi quidem vim habentem, sed priuatum lumine Dei, vnum genus venentium mittens, ac carnē vorans inexplorabiliter idens, neque*

Et hoc ipsum declarare voluit D. Basilius ad ea verba David. Ven te filij, audite me timorem Domini docebo vos.

Sunt hæc eius doctissima verba: Cum te appetitus peccandi inuasisset, velim cogites horribile illud, intolerabile Christi tribunal, in quo præstabit iudex in alto, & excelsis throno: adhibebit autem omnis creatura, ad gloriosum illius, conspectum contremiscens.

Adducendi etiam nos sumus singulorum, quæ in vita gessimus, rationem reddaturi: Mox illi, qui multa mala in vita perpetrarint, terribiles quidam & deformes assistent Angeli, igneos, vultus præferentes, atque ignem spirantes, ea re propostii, & voluntatis acerbantem ostendentes, noctu umbra similes propter marorem & odium in humanum genus.

Ad hæc cogites profundum tenebrarum, inexplorabilem tenebrarum, ignem carentem splendore, vrendi quidem vim habentem, sed priuatum lumine Dei, vnum genus venentium mittens, ac carnē vorans inexplorabiliter idens, neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

neque

L. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

14. 47. 3.

corrosione ipsa infigens. Postremo quod suppliciorum omnium grauiissimum est, opprobrium illud, & confusio sempiterna. *Hac time, & hoc timore correptus, animam a peccatorum concupiscentia, tanquam franco quodam reprime. Hunc timorem se propheta docturum promisit, docere autem non simpliciter promisit, sed eos, qui eum audire voluerint.*

111. Hoc de ipsis peccatoribus praxidit David. *Pone eos ut clibanum ignis in tempore irae tuae, & deuorabit eos ignis.* Conuenienter expendit D. Gregor. hęc verba semel & iterum aduertens, duos hic a propheta signati ignes, qui comburent peccatores; exterior vobis, qui corpus aduret, de quo dicit: *Deuorabit eos ignis*; horridus ignis, de quo inquit amicus ille patientissimi Job, dum ait: *Deuorabit eum ignis, qui non succensitur.* Ignis qui non succenditur, iam enim ab ipso mundi primordio Deus illum succendit, quem creatur, in tormentum demoniorum, sicut nobis hodie exponit. *Ignis qui paratus est diabolo &c.* Internus vero alius, confusiois ignis, quod interius ira succenditur mali, vt sit actum anima, velut clibanus accensus: *Pone eos ut clibanum ignis.* Non ait, iniicies eos ignis clibano: *Sed pone eos ut clibanum ignis,* sic vt intra se flammam contineant non tolerandę confusiois, & verecundię, quę de peccatis suis verecundabuntur, quę in suis ipsis animis conspiciunt; hoc eos grauiissime conturbabit: *Dominus in ira sua conturbabit eos;* q. d. *Pudescit eos, confundet eos,* suprema illos & horribili replebit verecundia.

Hinc iudico posse responderi illi dubio, quod quibusdam videtur difficile: Prędicat D. Petrus, prodicit in confirmationem testimonium Ioelis propheta de hoc iudicij die, sic vaticantis: *Veniet dies Domini magnus & horribilis.* Ipse vero citans hunc locum, sic ait: *Veniet dies Domini magnus & manifestus.* In Græco legitur verbum, quod significat: *Clarus, illustris.* Videtur D. Petrus derogare Ioelis vaticinio dum vocem: *Horribilis* mutat in *manifestus*: minus enim est: *Dies manifestus,* quàm, *dies horribilis.*

Optimę citat D. Petrus hunc locum, dum vult exponere, id quod propheta intendit per hoc verbum: *Dies horribilis,* nimirum, quod erit dies ille clarus, & manifestus: hinc enim erit maximus diei illius horror peccatori, quod videat se male factum eotam Christo Domino, totiusque mundi congregatione manifestum, cuius omnibus illustres sint iniquitates, & quasi in meritis solis radijs exposuiz, Est autem hoc adco-

verum vt, licet diabolus tam sit omnis pudoris expers, vt illi nequidem vllum super sit verecundię vestigium: hanc tamen prę ceteris penam maximę reformidet: quod toti mundo detegenda sit eius & malitia, & superbia, & ingratiitudo. Ita loquitur D. Petrus quod, peccatores 2. Angelos: *In tartarum tradidit, cruciandos in iudicium referuari;* id est referuari in ipso iudicij die cruciandos. Idem confirmat D. Iudas: *Angelos vero, qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine referuauit.* An non eis Deus sententiam, iustumque supplicium dedit; eadem hora, quā pedecauerunt: An non eos congruā suę superbię & ingratiitudinē plexit pœna, quā & semper cruciabantur: Cruciabuntur, fateor; sed hoc in iudicio actum est particulari: illis solis illic cum solis assistentibus; at tamen illos manet dies iudicij vniuersalis, quod toti mundo huius particularis iudicij pateat recitudo, & omnibus constet demonis proueritas, superbia, & perfidum proditiōis celus: vt cuncti videant, quā rectē ad hoidem tali peccato, tale conueniat supplicium. Ob quam causam, (notante Theodoro) diem *horribilium* appellat: *Dies reuelationis iustis iudicij Rom. Dei.* Quā horā quis moritur, illico iudicat illum Deus, at iudicio particulari: verum tamen iudicium illud est detegendum, vt appareat iudicij huius iustitia, ad hoc quoque manifestabitur omnium oculis, eorum scelerum magnitudo.

De hoc sibi cauet Diabolus, hanc timet confusioem, hoc reformidat opprobrium, quod coram cunctis gentibus eius reuelabitur nequitia: hinc eius anxietas, quā optaret numquam mundum finire, nec vnquam diem iudicij aduenturum. Si id diabolo tam formidabile, quid hoc vobis erit, qui nec estis diaboli, nec tam perfidie frontis seu contumaces nec tam ab omni pudore auersi? Addo, quod inter alia diuina illa lux, tibi peccati tui representabit, omnimodam fœditatem. O quis mihi explicet, quanta illa sit, & quā abominanda! Illic hoc agnosces: hoc enim significat: *Reuelabo pudenda tua in facie tua.* Et illud: *Statuam contra faciem tuam.* Accedit pręnuntius Haras: *Confundentur ab idolis.* Nec non & illud quod formicarię prędixit: quę relicto legitimo suo sponso, insecuta fuerat insecuta voluptates & iinera non recta: *Propterea Ooliba, hac dicit Dominus Deus, Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de Extib. quibus satiata est anima tua, & congregabo eos aduersus tuos*

Ahor. 2.

Isa. 2. 21.

2. Pet. 2.

Iudas. 6.

46.

2. Pet. 2.

Isa. 2. 21.

Extib. 3.

Luc. 19. Circumdabant te inimici tui vallo, & conculcabant te undique.

Quam incuriosus Cain perdidit illo tam horrendo fraticidio, quasi nihil patrasset mali: Apparet illi Deus, ea proponit, quæ ex textu nominis: paulo post, ei factum suum detegit: Traditor scdisitags, quid fecisti? Ecce vox sanguinis fratris tui, clamat ad me. His fraticidæ lucem infundit, qua manifestat illi peccatum peccati que grauitatem: Confestim desperat Cain, & peruersè iudicat Dei misericordiam, licet infirmitatem, fraticidij sui grauitate superari; proinde ex æquo esse vt in eum totus insurgat mundus, nec quempiam videat, aut cernat creaturam vllam, quæ iustitiæ vindex, & carnifex non interficiat fraticidam. Vnde hoc? Quia in terna illa luce, oculis suis Deus tanti peccati ualiditatem, proliuimque demonstrat. Examinat Origen, quis tam subito Ananiam & Saphiram occiderit, sic vt ad uicium D. Petri uerbum corruerint mortui, quod eis ostendit mendaciam fraudem, quâ Deo imponere nitentur. Audiens Ananias hæc uerba, cecidit & expirauit. Opinatur autem hoc sic contigisse, quod ex uerbo D. Petri tam distinctè peccatum suum agnouerint, vt uidentes eius fraditatem, hoc ipso corruerint. Sicut probabile est posse quempiam lubitò emori, qui cum Rege suo traclasset fraudulenter, vt ei illuderet, dum se coram Rege clarè & itrefragabiliter fraudis conuictum considerat. Quid erit charissime, quando Deus cunctas tuas nequitas proferet ad lucem sic vt tu eorum uideas enormitatem: quando te interrogabit. Quid fecisti? Numquid non pluris fecisti, vitam degere inhonestam, quam aquæ poculum deglobere? An non familiaris tibi machinatio, insidina & periarium? Tanto tu pudore perfunderis, vt omnem ueniz spem abijcias, dicisque cum Caino, dignum & iustum est, vt contra me demones omnes, ignes, tormenta omnia tumultuentur. Torum hoc Deus descipit per manum scribæ Ezechielis his uerbis, quorum uel singula ponderationem exigunt singularem: Nunc senis super te, & immisitam suuorem meum in te, & iudicabo te iuxta uias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parceri oculus meus super te, & non miserebor, sed uias tuas ponam super te, & abominationes tuas in medio tui uiuifi.

§. 12. Omnes gentes. Etiam Sanctorum peccata reuelabuntur: in eorum tamen gloriam ac triumphum.

Quæres, num illic denudanda sint sanctorum peccata, de quibus egerunt penitentiam, & obtinuerunt remissionem? Quia si hoc futurum sit, an non etiam erit illis dies illa, dies confutionis? num D. Petri reuelabitur trina negatio? Adulterium & proditorium Dauidis homicidium? Vanitates Magdalene? D. Mathæi lucra iniusta? &c. Respondet ad hoc D. Gregor. dum hanc enodat difficultatem, & ait: Indubiè in totius mundi conuentu eorum peccata reuelabuntur, sed absit vt ad eorum confutionem, quinimo primum ad maiorem Dei gloriam; hæc equidem sancti, Dauide præcemente, decantabunt: Misericordias Domini in æternum cantabo. Incontinnè uerò, tota hominum audiente multitudine Dei possent extollete misericordiam, nisi ad oculum, eorum patrent calamitates & peccata, quibus inficiebantur; proinde lætabuntur, quod eorum propalam peccata exhibeantur: vt totus telluret orbis & collaudet Dei misericordias, ac eorum singuli cum Dauide choraliter concinait: Misericordia tua magna est super me, & eruisi animam meam ex inferno. Secundum: in eorum maiorem quoque honorem ac decorem: cuius sit illa ratio: quod non eorum peccata nudabuntur, quasi qui illa committant & ament, sed quasi qui illa destruant & exhorreant, per penitentiam, quam egerunt, & odium quo illa persequuntur. Nec apparebunt Sancti et deulcti, & subiecti peccatis, sed vt criminum uictores, demonisque triumphatores.

Superat bello Barbarus inimicus nobilem quendam, hunc detinet captiuum, tam uili abiecto que damnatum mu, vt alter filium prodigum, quem pote præfecit custodem. Res nobili maxime indecora, ignominiosa porro, si attentò suo dedecore & corporis afflicciónè non toleranda, sumat animos, in ipsum insurgat, hostem subijciat, pedibus suis prosternat, proterat eius ceruicem, caput distindat, uicam auferat: hæc eius summa est gloria, eaque tantò maior, quantò fortior inimicus, qui cum ante deuicera & miseris oppresserat. Nec hoc illi uertitur dedecori, fuisse uictum, illique subiectum, quin potius summo honori: eo quod in eum conflurgens, celebri illum trophæo

47

L. 4. Mor. c. 42.

Pf. 88.

Pf. 85. 13.

Na pro.

Hieron. Bapt. de Lanna, Tom 1.

prostravit, prostravit, interemit. Etiam inter parvulos, qui colluctantur, licet irideatur, qui prior succumbit, alterique cedit substratus: ac tamen nulla maior gloria, quam si vires resumat, alterum sibi subiciat, prostratumque detineat: tripudiat, exultat, quod de eo victor ab aliis commendetur, eorum quo ante arma proccerat, hanc suam sibi persuadet gloriam, hoc triumpho gloriatur. Perspecta erit omnibus, ad D. Petri honorem, eius formido, & si primum prostratus, & ad trinam compulsus negationem, postmodum tamen animosior contra illam insurrexit tanta charitatis inflatione, ut ei vitam abstulerit sicque de illis triumphum egerit, visus culpam abstergens lacrimis, & tepidas, timidamque negationes mille generosis, flammisque corrigens confessionibus: vnde his gloriosior, quam illa fuerat abiectionis. Videbimus Magdalenam lascivias, in magnam sui gloriam, quia animam suam, divinam oblectante gratia, sapone illuivit, & feruenti lacrimarum eluit lixivo; tam feliciter, ut ex infernali titione evaserit in Seraphinum.

48

I I. Similitudo.

Quinimo & apud nos, absit ut dolorem inferat meminisse laboris, doloris, infirmitatis, recuperata iam valetudine: summa siquidem delectatione & complacentia illa promulgamus. Obtentam iam victoriam, profligato inimico, trophæis erectis non erubescit Imperator, si pericula, cunctis pateant, si timores, si cordis anxietates, quibus in prealudio cetraminis trepidabat, sed nec hostium furor ardentissimus, quod ad modicum de eo triumpharant: è contra vero illa expendit narrat, evulgat, ut circumstantias victoriæ suæ gloriosas. Magnum interest discrimen inter serpentem vivum, venenosum, corrosorem, & alterum qui nec esse, nec vitam habeat, sed auro circumclusus, rubinis, diamantibus, hyacinthis chrysolitis &c. vermiculatus. Serpens vivus, horrorem incutit: illum appone peccatori, venenum infundet, viscera erodet: persuadee domicellæ, ut appendat illum pectorali: O Iesu, & quis terror? At serpens mortuus, qui nec vitam habeat, nisi in exteriori similitudine, & aureus est, pretiosis margaritis intertextus, quam dives est, quanta puellæ gloria? hic collo appenditur festiviis diebus, quando in publicum prodeundum, omnium oculis videndus exponitur. In peccatoribus, erunt serpentes, id est peccata, sed viventes morsu lethali, dentibus corrodentibus: eo quod in suo esse peccata in eorum vivunt cordibus & voluntate: quam adstant trepidum, quam confusi, quam dentibus

contemiscetes? Ponit eos ut clibanum ignis, in 17. 10. tempore vulsus sui. Ut supra diximus Ardore consumuntur, ut clibanus accensus, præ nimia veretundia, confusione, tumultu, quibus eorum intus anima cruciabitur.

In sanctis vero, quia pœnituerunt, iam per pœnitentiæ opera perdididerunt omne suum venenum, & vitam peccata: sunt autem vermiculata gemmis pretiosis, scilicet: contritione, ieiunijs, vigilijs, iam auro fulgent charitatis, iam dicitur Magdalenæ: *Remittuntur tibi peccata tua*, peccati vita, vivificæ charitatis: quia dilexit multum, iam aurea, vermiculata, pulcherrima resplendent. Horrendum Israelitis erat spectaculum videre Ægyptios, à quibus tam durè lucrant, tot annis oppressi acerbiori vita, quam sit eorum qui ad triremes sedent. Solatur illos Deus per Moysen iam Ægypto egredientes. *Euge, popule meus, hanc non tolerabitis amplius scæcem detestandam. Ægyptios, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in ætrnum.* Obicit D. Augustinus an hoc verum, cum eodem postmodum viderint in mari? *Viderunt Ægyptios mortuos super litus maris, & manum magnam, quam exoneraverat Dominus contra eos.* Respondet D. August. Hoc illis Deus dicere voluit: Abiectionem hanc plebeculam, quæ vos tam inhumanè excepit peregrinos, non videbitis amplius viventes & in eo statu, quod illam timeatis, & quod sit in vestram confusionem. Nequaquam: quinimo submersam aquis gaudetis, exultabitis, triumphos ducetis, ut Dei agnoscat vobis præstitum beneficium, eiusque omnipotentis brachij adoretis potentiam, qua tanto honore de hostium furore, insidiasque triumphastis. Hoc idem dicitur, de Sanctorum peccatis.

Subtilissimam vitur metaphoram D. Petr. Chrysologus tractans de pœnitentiâ, & verè pœnitentium afflictionibus, quæ declarat peccata iustorum toti notificata mundo, absit, ut illis infamiz deputentur, quinimo & supremæ gloriæ dabant argumentum. *Lacrima peccata baptizant.* O talium aquarum virtus præclarissima: tales lacrimæ ad delenda peccata vim habent faciem baptismatis à Christo pro hominibus instruit. Nascitur homo carnalibus parentibus, carnalis ira filius, abominabilis, horribilis, divinis oculis ingratus, Satanæ mancipium, exul cælo, quid remedi? Instruit Christus Sacramentum baptismi, tantam tribuit aquis virtutem, ut qui illis ablutus filius Adæ carnalis traditor, Dei oculis perisphema, Angelis exgrandus

erandus eum reddat spiritualem Dei filium per gratiam, conspectui Dei gratissimum, cunctis Angelorum sanctorumque hierarchiis amabilem. O qua vsquam tanta potentia, tam diuina, tam præcellens. Hoc ipsum igitur ait, D. Chrysológus modò suo operatur in peccatis lacrimarum penitentium. *Lacrima peccata baptizant.* Cum sint enim peccata adeo fetida, spurca, execranda, confusiois titulus, æternæ damnationis argumentum, iræ diuinæ irritatio, diabolo subiectionis occasio; abluta amaro vere poenitentia profusio, non propter illa, sed propter illam, vt illa baptizata, talem inducunt metamorphosin, vt iam sint pulcherrima, animam reddant Deo acceptam, omnibus Angelis, totique mundo dilectissimam: & ea, quæ titulus erant sufficiens horrois, confusiois, æternæque damnationis, modo sunt honoris, pulchritudinis, æternæque saluationis argumentum. Viden' quanti tibi referat vera poenitentia & pro peccatis tuis profusa lacrima: æternæ tibi parient triumphum gloriæ, laudisque celestissimam.

§. 13. Segregabit oues, &c. Mundus finem accipiet, omnes resurgent, diuidit illos Dominus: tristis erit hæc diuisio malis, bonis autem lætissima.

49 **S**uperest tertium & vltimum ex D. Chrysolomo uimium sententia illa rigorosa, tremenda, plena formidinis quam supremus proferet iudex, de qua nulli licitum appellare, cuius executio sit irrefragabilis, perpetua, sempiterna. Si, quæ diximus, horrorem incutiunt, vel maximè hoc tertium nos timore constriget, & adhuc plura circa hoc se offerunt dicenda, si illa multa, quibus in prædijs hæsimus, nos non cogent, hæc breuiter, & cum c. transcurrere. Finem mundus accipiet igne illo consumente omnia, cæcos, elementaque putrescente, ita D. Augustinus sed præclarè Diuus Petrus. *Cæli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent.* Notandum est hoc verbum, *(soluentur.)* Admirabilis planè vnió, & ligatura, qua inter se cæli conuertuntur, inuicem mouent, collidunt, & omnes hi terram circumcurrunt, quibus miser hic mundus conseruatur, & quicquid in eo continetur, animalia, plantæ, petreæ, montes. Tunc vi consumentis huius ignis vnió hæc dissoluetur, concentus, ordo, & si cui rupto fuit, quæ horologii mola constringit

tur, ex quo totum hoc artificium, ac concentus dependet, subito omnia hæc conuiescunt, ita huic infausito mundi continget horologio: dissoluta enim vnióne, & cælorum nexu, cuncta corruent acervatim, Illic deficient, eruenturque arbores, plantæ, montes, petreæ, turres fortes, ædificia, aurum, argentum, ornamenta, opera serica, plumaria, omnis pulchritudo: sicut castelli papiracij cometis ignariis instructè ornatus, quando illi ignis admouetur: quales Eheu, tunc erunt mundi ter infelices, illi, inquam, quibus ita Christus comminabatur *Vt vobis diuitibus: quia hic habetis consolationem vestram.*

Ostendit Deus dilecto suo discipulo D. Ioan. tremendum Babilónis (& omnis confusiois theatri) vltimum finem, qua ratione cælo indicante, descendit ignis eam consumpturus. Videbat in ea mercatores, & habitatores, qui ibidem quondam lætabantur: *Elentos, ac logentes. Apoc. 18. & dicentes: Va, va, ciuitas illa magna, quæ amica erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis, quoniam vna hora desinita sunt ton. & diuitia. Ita totus infelix mundus consumetur. O si hæc considerares, & si attenderes, quem finem hæc omnia fortientur, quæ modo tanquam deos adoras idololatra. Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint (addit Diuus Petrus) quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus, & pietatibus: &c. Attende, quanti illa sint facienda, quæ sic consumentur: congruum iudico, vt illis causam salutem, quæ tuam componas, per elemosynas, operaque pietatis. Sequetur postmodum resurrectio vniuersalis. Citabit enim Deus cunctos Adæ filios, dabit autem, siue per se, siue per Archangelum Michaelem, sonoram illam terribilemque vocem, quæ tubæ superet clangorem: *Surgite mortui, venite ad iudicium:* Christi verbum implebitur: *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei.* Audient vocem illam diuinam, omnipotentem. Articulus ille resurrectionis vniuersalis, gentilibus non probabatur, quinimo vt impossibile commentum explodebatur: non enim perspectam habebant diuinæ vocis cuncti potentiam: Verumtamen nobis nihil creditu facilius, qui eius vires probè nouimus: quæ à D. Paulo vocantur: *Tuba Dei (&), Nouissima tuba,* referens hoc, *Nouissima tuba,* ad primam quæstatim D. Petri in mundi primordio audiebatur. *Tuba* (inquit Chrys. D. Petrus Chrysológus) *quæ in principio mundi creatur ex nihilo, ipsa in nouissimo mundi tempore reuocabit ex perditio: & quæ in prim. pio vultu,**

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hominem suscitavit ex nihilo. ipsa in fine hominem resuscitabit ex pulvere. Vteur Dominus Angelorum ministerio; quos idem Apostolus dicit: Angelus virtutis eius, ad hoc, quod ipse Christus signavit, nimirum; ut tum temporis Angeli colligant omnium cineres, hoc est boni Angeli, bonorum, & demones peccatorum.

I. Hec qualis tum anima peccatoris, quando coram se viderit corpus suum maledictum, fœdum, horribile, grave, male olens, vermibus scarens, viventibus corrosum flammis. O corpus reprobum, tunc illud, quod ita dilexi, quod ut Deum colui? tunc, ob cuius gratiam pelagi pisces episcabantur, montes venationibus molestabantur, texebantur ferica, acu pingebantur plumaria, coquebantur fercula; molles sternebantur lecti, hyssus candefiebat? O faciem execrandam, diris deponendam, tunc illa, quam toties cerullo fucis que delinui? O iure dissecanda manus, vosne illæ, ob quas pretiosissimi constabantur annuli? Conclamant omnes, iustum est traditor, cum tunc temporis meorum fueris particeps delictorum, sis & medio tormentorum. Ingredientur igitur animæ infelices invitæ quidem, unaque que proprium sibi corpus; fetida erunt corpora foetore oppleta & vermibus, ardentibus corrosa ignibus, omnium infirmitatum morborumque collegium, inquam omnium, quos nunquam vel infirmus est passus, vel medicus imaginatus: afflictabuntur podagra, calculo, auribus verminosis, ischiade obonalgia, spasmate, ardentissimis febribus, & quotquot in hac vita defectibus laborarunt.

II. Inquit D. Augustinus, quæ ætate eniglabunt, & num resurgent reparatis suppletisque defectibus, quos eorum aliqui ihic pertulerunt? An cæcus, resurget clarè videns? An qui truncus manibus natus est, resurget illis dotatur? Quantum ad iustos, certum est, resurgeturos in ætate perfecta triginta annorum, absque vllis defectibus: supplebit enim illos Deus, quos hic habuerunt. At quid de damnandis? Disputat D. August. nunc in hanc, modo in alteram partem. Vnde dicendum primò. Resurgent peccatorum corpora integra, omnibus suis partibus, sensibus potentijs constantia, licet hic fuerint, aut cæca, aut surda, aut muta, aut clauda. Ita respondet D. Thom. a. sic quoque D. August. b. variis locis: Incorruptis quidem (ait quodam loco) resurgent, integritate membrorum Resurgent (ait & alio loco) ad illam perennem integritatem: nam integra erunt corpora

Quo ita tu corpora resurgent. l. 22 de civ. Dei c. 19. In Enchirid. c. 87. a l. c. 15. ad Cor. 1. lect. 8. an finem c. 4. dist. 44. q. 3. a l. bD. AvO. Epist. 446. ad Consensium. Esfer. 121. de divers. cap. 20.

impiorum. Hanc autem dat rationem: quia sic convenit ut integerrimo & perfecto luant supplicio: si illis enim aliquod deesset membrum, vel sensus, iam illa carerent potius, quam in tali, vel obivalem possent tolerare. Verbi gratia: si ecce forent; non eos demonum, aliorumque horrendorum aspectus cruciaret. Si surdi, non auditus, terribilium clamorum, tam eorum qui pœnis his affliguntur, quam qui eas inferunt, carnicum etc. Ita quoque è contrario corpora iustorum omnibus membris, ac sensibus integra resurgent, ut in omnibus integrâ, perfectaque gloria perfrauentur. Nihil immutatum in eis apparebit, sed ad penam erit integritas corporis.

Secundò: dicendum resuscitanda impiorum corpora illas omnes malas habentia passiones, quibus in vita cruciabantur, passibilitatem, gravitatem, obscuritatem, podagras, ischiades, asthma, ventris fluxum &c. Erunt igitur corpora illa graua, obscura, passibilia, infirmitatibus quibus hic torquebantur, oppressa. Podagra, eius qui illa in vita laboravit erit dolorosissima, ichias rabidis affliget pœnis. Asthma non sine summo, ac vehementiore anhelatione impedieta spirationem &c. Et quid hoc adeo multum? Cum credam impiorum corpora resuscitanda velut omnium infirmitatum xenodocheum, podagra, odontalgia, spasmatis, Asthmatis, cephalææ, venter fluxus, febrium &c. O bone Deus, si vna harum infirmitatum tam illo quod durat tempore, tot remedijs, tot copedijs suffulta & cum adit qui tibi ad votum seruit, ita te cruciat? quis cruciatus, quis erit dolor, cum simul & in perpetuum in his contorquebente? tot carnificibus circumstantibus, vbi non alio lecto decumbas, quam flammis, ardentibus, consumentibus. Hanc doctrinam probat D. Augustinus multis in locis. Ex verbis hat D. Augustinus multis in locis. Ex verbis hat D. Paul. que in eisdem rei confirmationem expendit D. Ambrosius in illud psalm. Non resurgent impij &c. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Videtur ait D. Ambrosius Apostolus tangere verba illa mysterosa Iob: Exspecto, donec venis immutatio mea. Que est ista quam Iob sperat, immutatio? Ea est, inquit, quam exponit Apostolus: Oportet corruptibile hoc induere incorruptibilem & mortale hoc induere immortalitatem. Hæc mutatio in omnibus resuscitandis non inveniatur: Non omnes immutabimur: tanquam modo in istorum corporibus, que quicquid reponatur mutata, non in substantia, sed in quantitate, in

corrupti- 14

corruptibilia: clara impassibilia: & c. Porro peccatorum corpora non mutabuntur, quia potius omnibus his infirmitatibus afflicta, & peueris qualitatibus obruta patientur. illis inquam, quibus in hac lachrymarum valle premebantur, & his quidem in hoc miserando statu accrescentibus, quæ ab ipso resurrectionis die augetur.

¶ Vnica hæc superest difficultas, num eorum corpora sint futura corruptibilia: si enim sunt passibilia, & in illis qualitates contrarias suum sint effectum habitura: caloris adentis, ignis, gelu, verberum, vulnerum, mortus serpentinæ, quis non dicat, quod corpora illa aut immutabunt, aut corruptent, redigentque in nihilum? Hanc difficultatem olim perpendit Theologus, & eandem ventilat D. Thom. quem sequuntur moderni. Lactantius Firmianus opinatur, quod corpora illa ex vna parte semper corrumpentur, cum ignis ardore, tum contodontibus vermibus, verumtamen ex alia parte restaurabuntur: simile quid fluxere Poeta de Prometheo; quem Iupiter ob celo ereptum ignem & in terras delatum, rursus affiguit, cuius secus ad cor vultur perpetuo corroderet, & corrosa vna parte, alia corrodienda recresceret, quale hoc tormentum: hoc vos diiudicatis. Verumtamen non videtur huic Apostolos consentire, dicit enim de cunctis mortuis: Mortui surgent incorrupti & gratior longè erit eorum vera pœna, quam illa couicta Prometheri. Hic enim ea in parte, quæ corrodenda erat, eo tempore quo non reparabatur, dolorem non patiebatur: nisi semper patientur in omnibus suis partibus, sensibus ac corporeis potentis. O Horrendum est qui iugiter fieri poterit, ut illud corpus non consumatur: in quod immortales ignes / cuius consideratione fulgurum flamma habentur ve præta / totis viribus operantur? quis dicat illa passibilia corpora non in puluerem, aut illumque redigi, tot verberibus a demoniis attrita, tot plusquam mortalibus faucibus vulneribus: si admittat ea esse & corruptibilia & immutabilia? Notat D. August. rationem, subrepti suo ingenio perpendens, in corpore corruptibili duo esse consideranda. Primum: quod in illud operentur, illudque immutentur qualitates contrarie, quæ ei repugnant, & imprimuntur, ac recipiuntur in illo. Ignis suo ardore, gelu suo frigore &c. Secundum: quod illis corpus conterant, & consumant. In illo miserando statu, erunt damnatorum corpora corruptibilia, quantum ad primam partem: realiter enim ignis suum vilius implinet ardorem, & gelu

torum suum frigus, serpentes omne suum effundent, venenum, daemones omnes suos ietus: non corruptibilia erunt, quantum ad secundam partem: dabit enim Deus infausis illis corporibus fortitudinem tantam, ut destrui, seu corrumpi non possint.

¶ Proinde, monet D. Augustinus, non eam vocemus incorruptionem, quam inauspicata illa illa corpora habebunt, sed naturæ firmitatem. Erunt in eis quedam, ut ita dicam, firmities corporis, corruptis firmities: quia ubi dolor esse poterit, non potest dici non esse corruptio, quamuis non deficiat illo firmities in doloribus, ne dolor ipse moriatur. Nota verba hæc: Corruptibilia firmities: quasi diceretur: corruptio incorruptibilia. Hoc indicat, ait D. Augustinus. Vates Isaias, dum de eorum loquitur doloribus. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Vermem vocat corruptionem, quæ erit in carne, ignem vero vocat, dolorem illum, quem in illa causa hic ignis, & reliqua inferni tormenta: Nam ipsam corruptionem nomine vermis prophetice significatam, non incongrue credimus, & ipsum dolorem nomine ignis: quia firmities tanta erit, ut nec doloribus cedat in mortem, nec ad incorruptionem, in qua nullus dolor est, immutetur. Quod si dixeris, hoc te capere non posse, respondet D. Augustinus dum agit de modo quo materialis ignis inferni, cum sit corporalis daemones excruciet, qui sunt immateriales spiritus: dicit enim. Fat miris sed veris modis, licet nunquam a nobis intellectis.

¶ Attramen siue illo, siue alio fiat modo, concludit D. Augustinus, & hanc expedit difficultatem parum nobis (inquiens) refert, cum sciamus illos resuscitandos modo supremis tolerandis cruciatibus maxime convenienti. Neque scire nos debet eorum habitudo, & quorum est certa, & sempiterna damnatio. Miseros hos resuscitatos, daemones capillis attripient, protrahent, & in vallem Iosaphat adducunt iudicandos. E contra vero qualis erit beatorum anima quando Angelus eius custos ad manum paratum corpus proferet, iam dispositum, remissum, defectum omni ambare fragrantius? O corpus meum, amice fidelissime, dilectissime comes, tu mihi vires ad iustitiam coronam præbisti, tu fame & sit, & ieiunio laborasti, tu verbera disciplina, tu tabularum duritiam, pro molli lectulo, tu ciliis asperitatem perituli: iustum est, ut in gloria sis particeps, quod factum fuisti particeps in doloribus.

¶ Tantalus tu illo anima, & resuscitabitur, & plebit

plebit Deus omnes præteritos corporis defectus; manuum, pedum, oculos: hoc enim (teste D. August.) significat Apostolus his verbis: *Resurgens: In virum perfectum, in mensuram ætatis, in plenitudinem Christi.* His igitur iustus instar solis fulgebis clarissimi, eritque hoc quod veritas ipsa profert: *Fulgebunt iusti, tanquam sol in regno patris eorum.* Illo, igitur corpore glorioso circumamictæ animæ, alacres, comitantibus Angelis procedent ad vallem Josaphat. Omnibus igitur illic congregatis prædibit supremus inquisitor præcedente eum glorioso ætæis vexillo: *Tunc apparebit signum filii hominis.*

Matt. 24. 30. Expendunt hæc verba SS. Patres, dicentes, quod crux apparebit mille solibus illustrior, mille legionibus Angelorum circumcincta. Ita D. Epiph. Tract. de his quæ post cæcem, sunt reuelanda: Item D. Hippolytus Martyr: *Apparebit signum filii hominis cum multitudinis exercitus Angelorum universam terram illuminans, à finibus usque ad fines, super claritate solis, aduentum Domini annuntians.* Hanc cum iusti viderint, positis genibus cernui cæleste cantabunt euphonia. *Salus crux sancta, salus mundi gloria, vera spes nostra, vera fœtus gaudia.* Mali vero, ait Christus, stertus & ciulatus ad sidera mittent, præ nimia confusione: considerantes quam inauspicato, nescierint sibi præsidio allumere arborem hanc vitæ & omnis virtutis originem: *Tunc plangent omnes tribus terra.* Confectum officium pascoris exequetur arbiter: *Separabit enim oves ab hædis, statuet oves, videlicet iustos, oves mansuetas, viles, laniferas, obedientes ad dexteram; malos autem hædos lascivos, inquietos, petulosos, suarum voluptatum amatores ad sinistram suam; ut mundi finis eiusdem conveniat principio.* Quando enim Deus creavit mundi prima fundamenta; vidit non bene interficere aquas cæli, aquis terræ: creavit firmamentum, quod illas divideret: *Fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis.* Pariter contingeret in mundi occælu. *Aque signant homines: Aque multa, populi sunt.* Duas istarum aquarum species numerat Apostolus, quasdam scilicet terrenas, quæ naturam sequuntur corruptam, inclinationem, terrenam hominis terreni Adam. *Qualis & terrenus, tales & terreni:* alias vero cælestes, quæ originem trahunt de cælo per gratiam, ibi fixa sunt eorum desideria, homini cælesti Christo conformes. *Qualis cælestis, tales & cælestes.* Non convenit, ambas has intermisceri aquas: quis eas segregabit? Firmamentum, cælum super-

num & stellatum. *Fiat firmamentum, & dividat aquas ab aquis.* O bone Christe, diuinum firmamentum. *Dominus firmamentum meum.* Et Ps. 124. *erit firmamentum in terra.* Canit David: *Illud dividet aquas ab aquis.*

Porta Templi, quam vidit Hieremias, in medio fixa, dividebat inter se ficus bonas, & malas, ad vnam manum segregabat: *Bonæ fœnas valde & ad alteram: Ficus malas, malu valde.* Non erit ficus, quæ sit mediocre bona, sed bonæ, bonæ erunt in superlativo: *Ficus bonas bonas valde, & malas (scilicet) malas valde.* tunc enim boni, boni erunt valde, optimi. Dicunt Philosophi, tunc qualitatem aliquam esse in summo gradu, quando nullum gradum habet contrarij. Non habebunt boni quidquam nec parvum, nec magnum, nec minus, tunc enim capillum mali seu peccati: omnia bona erunt: corpus, anima, caro, ossa, potentia, sensus, virtus semel imo bis confirmata: *Bonæ bonas valde,* id est in summo gradu: eum enim affluentes bonis gratiæ & gloriæ. Tunc nulle eos angustabant infirmitates, nec fames, nec sitis, nec fatigatio, nec mors, nec timor, nec paupertas, nec dolor. *Et mors ultra non erit neque iustus, neque clamor,* &c. Similiter mali, male erunt in summo gradu, cum nihil habeant boni, nec in corpore, nec in anima, nec in sensibus, nec in potentiis. Cunctis opprimentur malis, fame, siti, morte, fatigatione, igne, gelu, omni generis tormentis; & hoc est duplex malum: *Malus, malus;* quia obstinati erunt & in malo obfirmati in æternum. Hanc faciet divisionem præclara illa porta templi gloriæ Christi, inquam, qui de se sic testatur: *1. 10. Ioan. 10. 1. sum ostium.* Separabit enim quosdam ad dexteram, alios vero reuertet ad sinistram: *Separabit eos ab invicem.* O mortalibus, tremendam divisionem!

Huius divisionis quandam multis ante annis imaginem, & primâ lineamenta Propheta Ofsecas conspicatus contremisit, cor illi palpitavit, viscera lacerantur. *Consolatio abscondita est ab oculis meis, quia ipse inter fratres dividet.* Quid erit videre, eos ab invicem separari, qui tam coniunctim vixerunt, ut maritus & vxor: maritum, cum lascivus hædis reiecti in sinistram, ad damnationem, mulierem autem patientem, ut ovem mansuetam ad dexteram collocati? *Quis dolor fratri, dum à se diuelli cernit fratrem ad dexteram statuentum, se vero in sinistram reuertendum.* Præcinit David iustos vellent familias statuentes; *Resistit, sicut oves famulas.*

52

Hier. 24.

Matt. 24.

1. 10. Ioan. 10. 1.

Ps. 124.

1. 10. Ioan. 10. 1.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

Ps. 124.

hos. Christus ait etiam malos, ut fasciculos al-
 ligandos. *Colligite primum zizania, & alligate*
ea in fasciculos ad comburendum. Quod & sic
 explicat D. Augustin. *Ligate in fasciculos, hoc*
est rapaces cum rapacibus, adulteros cum adu-
teris, fornicatores cum fornicatoribus, homicidas
cum homicidis, auaros cum auaris, iracundos cum
iracundis, fures cum furibus, derisores cum deri-
soribus, similes cum similibus. Superbos reges cum
 Pharaone, iniustos iudices cum Pilato, vltiores
 iniuriarum cum Esau, proditores cum Iuda,
 gulosos cum Heliogabalo, crudeles cum Ne-
 rone, luxuriosos adulteros cum Herode, Actium
 cum discipulis suis, Mahomet cum omnibus
 Turcis, Lethærum cum suis sequacibus. Alliga-
 te ea: colligati erunt: ita Christus: *Ligatis ma-*
nibus ac pedibus. Idem erit ignis, quem Deus
torquendis demonibus creauit inextinguibilem:
 illi eos tenebit contractos: *Angelos vero &c.*
vinculis aternis sub caligine seruauit. Erit enim
 realiter verus ignis, ut probat D. Gregor. qua
 ratione, quæris, torquetur hic diabolus? *Fit ma-*
ris, sed vixis modis. Dicit tu illis, ut igne exi-
 liaut, comentis se eripiant, se liberent hoc erga-
 stulo. Audiamus D. Gregor Nazianz. *Hunc ar-*
gum, quas me abigere poterat, nec ipse recedere, nec
mouere manus: Inuicem colligati erunt, quin-
 imo cum ipsis demonibus D. August. & Bernard.
 tractant de huius supplicij grauitate: erunt tam
 crudelibus inimicis colligati, qui illis etiam sa-
 culis constringentur: sunt enim quidam da-
 mones, qui homines tentant ad luxuriam, alij ad
 odium, alij ad furta, sicut Sancti cum Angelis
 sociabuntur.
 Optimè vero dicit alligandos ut falces, *Al-*
ligate ea in fasciculos: non cum poterunt dam-
 nati sese ulterius mouere ad faciendâ opera pec-
 catorum, vel boni aliquid. Similiter & iusti, ut
 ouium greges congregabuntur: *Fofius sicut oues*
familias. Patriarchæ cum Abraham, Prophetæ
 cum Ioanne Baptista, Apostoli cum S. Petro,
 Martyres cum D. Stephano, Episcopi cum D.
 Martino, Religiosi cum suis fundatoribus, D.
 Benedictus, D. Bernardus cum suis monachis,
 D. Bruno cum suis Carthusianis, D. Domini-
 cus cum suis zelosis prædicatoribus, D. Fran-
 ciscus cum suis humilibus minoribus, D. An-
 tonius cum suis Eremitis, D. Catharina Mar-
 tyr cum Virginiibus, D. Magdalena cum peni-
 tentibus, D. Anna cum sanctis vxoribus. Non
 arunt alligati, sed liberi, ut in pratis aguelli:

Egrediuntini, & salietis sicut vituli de armento, Malach.
 ait Dominus, & subtiliter declarant Septuagin-
 ta: *Salietis sicut vituli de vinculis relaxati.* Et
 tu, ô hominum insauillissime, cui horum co-
 gitas collegio te sociandum? ad quam ex his
 sanctis, quædis familiam te recursum? qua
 ratione tua cum illis conueniat vita? quid in
 te repetimus laudabile, quo Patriarchis, seu
 Prophetis &c. connumereris? Tunc implebitur
 Scriptura Spiritus sanctus, ait D. Augustin.
Tunc stabunt iusti in magna constantia aduersus In Ps. 29
eos, qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt la-
bes eorum. Stabunt iusti, non dicit, stabunt no-
 ad Boni-
 biles, seu Principes, seu diuites, sed *iusti, illi facium.*
 enim soli, felices erunt in die illa, hi soli sit-
 mi, securi, exultantes omni timore sublato:
Stabunt aduersus eos, qui se angustiauerunt, op-
 ponent se illis à quibus opprobria passi, & eo-
 rum labores contemptui habiti sunt. Quam
 non vociferabitur contra diuitem epulonem La-
 zarus, qui sibi panis micæ negauit inhumani-
 uus: quas non effundet querelas D. Vincentius
 contra Dacianum, qui tor eum tortis crucia-
 mentis? Quas voces Innocentes in Herodem,
 qui tam crudeli eos manu trucidauit? Quas
 insurget, inquit D. Augustinus contra im-
 pium Achab innocens Naboth: qui, ut ei an-
 ferret vineam, vitam abstulit? Quas contra
 diuitem sanguisugam, paup' oculos, qui se ad
 tam miserum coegit statum. Et quam animo
 suspensi miseriam illi? *Uidentes turbabuntur*
timore horribili. (Quam emphaticum illud?)
Et mirabuntur in subitaneâ in sperare salutis,
dicentes: Et sunt, quos aliquando habuimus in
derisum, & in similitudinem improperij &c. Nos
insensati vitam illorum estimabamus insaniam,
& sine illorum sine honore: Ecce quomodo com-
putati sunt inter filios Dei, & inter sanctos for-
illorum est. Et in se ipsos furentes, & vitibus
 incipient ciuilibus sibi capillos enellere, fac-
 cies dilacerare unguibus, suum plangentem in-
 fortunium, eo quod agant seram & sine fru-
 ctu penitentiam: *Penitentiam agentes, &*
pro angustia spiritus gementes. Vitam suam
 perueriam deplorabunt, errores suos, disso-
 lutiones suas, annos malè vitis impensos,
 lamentabuntur transactas voluptates, præsen-
 tes penas, inferni aternitatem, quæ ipsos
 manet infelices. Suam desebunt iustitiam,
 quod pro momentaneis deliciis tanti boni se-
 cerint iacturam irreparabilem, & iam clarè
 cognoscant, quanta poruerint facilitate sum-
 mo illo bono percipi. Tantoque accepto malo

Stulti sapient, sed scio Phryges: Ergo errauimus a via veritatis &c. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias asperas, viam autem Domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia? Aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa sicutum umbra &c.

S. 14. Venite benedicti. Iustificabit Dominus iustos, dauidus enim regnum: illud enim omnium primum creatur.

54 Tunc dicit Rex his qui a dextris eius erunt. Sententiam daturus in eis supremus, primum sese conuertet ad bonos, stantes a dextris eius: vt omnibus testetur, summum sibi placere, misericordiam exercere, bonisque premiare: quin etiam, vt sentit D. Bernardus in ma-

D. BER. Serm 8. in Psal 90. Qui habet.

343. 6.

Es. 43. 24.

Num. 6. 26.

Gen 47. 15.

Ps 89. 16.

L. 20. de ciu. 4. 27.

Malach. 3. 17.

TER. TVLL. L. de iud. Dom. D. GREG. Naz. Tract. in illud. Quod vni benedicti Patris mei, percipite regnum &c. Quis ex minimis.

Tract. in illud. Quod vni benedicti Patris mei, percipite regnum &c. Quis ex minimis.

Euge, dilectissimi filii, vos mihi proximis volo, amici fidelissimi: accedite propius, properate iustorum amantissimi amici, brachiis me constringite: benedicti. Quam tristes gemit filiolus, dum mater in probam amorem, quasi a se eum reicit, atque amarior: Vade, non te volo, sed istum Aegyptium; & alium amplectatur, mille recreat blanditijs amoris iudicijs: quam non teneret plangit filiolus? Quam non acriter assiliret puerulus? Accidit, dum eum vultu sereniori, credoque compellat, accurre fili mi, dilecte vni mei matrem amplectere, anima mea; tu mihi filius charissimus, tibi mea seruantur vbera: fugio, quale gaudium?

Appellans placentis verbis sua iussa secutus. Quam hilans subit: quam consolatus accurret: Quam anxiebatetur Iosephi fratres, dum ab ipso veperegrini ignoti regni insidiatores excipiuntur? Cum autem vultu ad omnem amicitiam composito, brachijs dilatatis, ad illatos, osculum præbet pacis: Dixit clementer. Accedite ad me, Ego sum frater vester, nolite pauere.

Quæ consolatio tam inexpectata, quod gaudium tam inopinatam? Matris, laudat illi: Latus explicat, D. Chrysost. Quibus bonis hoc non men compensari potest, vt benedictus sis, & a patre ipso benedictus? His, cum crederis iustus, contentus gaudebat Dauid, vnde & illud reperit, dum rogat: benedicat nos Deus, Deus noster, benedecat nos Deus. Nota enim est illa: Spiritus sententia: Benedicito Domini diuites facit, nec facia vitur eis afflictio.

Nullum maius bonum, sibi pertinebat Dauid, optare se posse ciuibus labe Galaad, ob benenolam misericordiam impensam Saul, dum eius corpus tradunt sepultoræ: quam illud: Benedicite vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc vni Domino vestro Saul. Magis benedicti Patris mei.

Antiquitus dabatur cum benedictione paterna ius hereditatis & primogenitura: vt patet in benedictione Isaac concessa Iacob, proinde cum vocat illos: Benedictos Patris mei, perinde est ac si dicat, Vos, vos estis heredes regni, quia Patris mei obtinistis benedictionem. Ea erit benedictio: de qua Sapiens.

Benedictio illius, quasi flumens inundauit. Erit bonorum omnium inundans fluminus, qui illos conuoluet, & de capite ad calcem benedictionibus irrigabit. Benedicite vestra ieiunia, benedictæ vestrae penitentia, benedictæ vestrae elemosynæ, benedictæ vestrae vigilie, benedictus dies, quo Deo nati estis, benedicta vita vestra, benedicta mors vestra, benedicti oculi vestri, benedicta lingua vestra, benedicta anima vestra, benedictum

Am corpus vestrum, benedicti vos omnes; Amplius: Possidete paratum vobis regnum. Nolo minus vobis largiri, quam omnes vos Reges create, & Reges regni cœlorum.

1. Reg. 18. *Perfectè in illis adimplebitur illud Sapientis vaticinium. Accipient regnum decore & diadema sicut, de manu Domini. Nihil habet Rex, quod amplius addet, quam proprium regnum. Dixit Saul, vt felicem videt Davidis progressum:*

Quid ei superest, nisi solum regnum. Visum est Herodi se quidquam non posse dare in promissum regule magnificentius, quam dimidium regni: ita enim offert puellæ salatricæ, vt beneficium aliquod peteret, se ei concessurum, quid quid petisset: Licet dimidium regni mei. Quis Rex privato cuidam tale præstitit vnquam beneficium? Possidete regnum. Et quale regnum? Paratum vobis à constitutione mundi. His verbis includi: Christus, & suam in nos misericordiam, bonitatemque manifestat. Primum, etenim quod creatus mundum præparauit, fuit regnum cœlorum hominibus in possessionem & gloriam. Iam nunc, inquit D. Augustin. capio

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

Ad hoc propositum exponit D. Clemens Papa & ait: Ex ore Domini Verbi, quem sequuntur Origenes Theodoret. Magister sententiarum & alij, Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. I,

prima illa verba Genesis: In principio creavit Deus cœlum & terram. Quid intelligit per cœlum, & quid per terram? Cœlum empyreum, hoc est cœlum; moles illa, & globus terræ, & aqua tenebrosa, est terra, quia legitur, quod cœlum stellatum & alios cœlorum orbes creauerit secundo die. Fuit firmamentum, id est octauum cœlum. Ita vt primum fuerit cœlum empyreum; & inferior moles, de qua, diebus subsequentibus alias eduxit creaturas, inferior cœlo empyreo. Primum condidit æternam illam domum in habitaculum homini, vbi æternum regnaret beatus, & deinde istam temporalem, in qua sese diuinâ gratiâ præpararet, ad aliam sempiternam: quia quod Deus mundum creauerit, fuit in hominis summum bonum vtque se illi communicaret. Non decet summum bonum, ex primaria intentione perdere & castigare. Hoc fuit primum, quod Deus condidit D. Bonaventura ait (apud Cornelium à Lapide) hanc In cap. 1. esse communem Sanctorum opinionem, Ita vt Gen. in primum intentum Dei, quoad creationem mundi fuerit, create hominem, & prætentio, quam in hoc habuit, cum esset summum bonum, cui proprium est seipsum aliis communicare, ea fuit, seipsum homini communicare, & dare cum omnibus suis diuitiis. Non creavit mundum, vt hominem perderet, ac condemnaret. Nequaquam: Non enim posuit nos Deus in iram, 1. Thessal. 2. sed in acquisitionem salutis, ait Apollolus, sed vt cum illo regnaret, statumque æternæ salutis obtineret. Proinde primum omnium creavit regnum & locum supremum cœlorum, vbi ipse principaliter sedem suam statuit, suæque bona communicat. Non creavit nos ad gehennam (inquit D. Chryllostom.) nec homini destinavit infernum nec ignes illos æternos, sed diabolis; & ita de iis loquitur: Qui paratus est diabolo & Angelis eius: ait vero de homine: Paratum vobis regnum à constitutione mundi. Viden' quam tibi Deus optet regnum cœlorum, cum enim vltimum tibi hoc sit dandum, omnium tamen primum creauerit. Adesse, charissimi, possidete illud regnum. Domine, & ob quid? Esurius & dedisti mihi manducare. Sitiui &c. Attendit D. August. a ex quo sumpsit D. a Ser. 15. Bernard. b quod non sit dicturus D. Stephano de temp. Veni benedixte &c. quia ob mei gratiam fuisti lapidatus: D. Laurentio, quia pro mea fide fuisti in craticula affatus: nec D. Antonio, quia in mei gloriam tua omnia bona reliquisti &c. habuit. II. Non profert maiora Sanctorum facinora, tantum Cur tam-

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

Ad hoc propositum exponit D. Clemens Papa & ait: Ex ore Domini Verbi, quem sequuntur Origenes Theodoret. Magister sententiarum & alij, Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. I,

prima illa verba Genesis: In principio creavit Deus cœlum & terram. Quid intelligit per cœlum, & quid per terram? Cœlum empyreum, hoc est cœlum; moles illa, & globus terræ, & aqua tenebrosa, est terra, quia legitur, quod cœlum stellatum & alios cœlorum orbes creauerit secundo die. Fuit firmamentum, id est octauum cœlum. Ita vt primum fuerit cœlum empyreum; & inferior moles, de qua, diebus subsequentibus alias eduxit creaturas, inferior cœlo empyreo. Primum condidit æternam illam domum in habitaculum homini, vbi æternum regnaret beatus, & deinde istam temporalem, in qua sese diuinâ gratiâ præpararet, ad aliam sempiternam: quia quod Deus mundum creauerit, fuit in hominis summum bonum vtque se illi communicaret. Non decet summum bonum, ex primaria intentione perdere & castigare. Hoc fuit primum, quod Deus condidit D. Bonaventura ait (apud Cornelium à Lapide) hanc In cap. 1. esse communem Sanctorum opinionem, Ita vt Gen. in primum intentum Dei, quoad creationem mundi fuerit, create hominem, & prætentio, quam in hoc habuit, cum esset summum bonum, cui proprium est seipsum aliis communicare, ea fuit, seipsum homini communicare, & dare cum omnibus suis diuitiis. Non creavit mundum, vt hominem perderet, ac condemnaret. Nequaquam: Non enim posuit nos Deus in iram, 1. Thessal. 2. sed in acquisitionem salutis, ait Apollolus, sed vt cum illo regnaret, statumque æternæ salutis obtineret. Proinde primum omnium creavit regnum & locum supremum cœlorum, vbi ipse principaliter sedem suam statuit, suæque bona communicat. Non creavit nos ad gehennam (inquit D. Chryllostom.) nec homini destinavit infernum nec ignes illos æternos, sed diabolis; & ita de iis loquitur: Qui paratus est diabolo & Angelis eius: ait vero de homine: Paratum vobis regnum à constitutione mundi. Viden' quam tibi Deus optet regnum cœlorum, cum enim vltimum tibi hoc sit dandum, omnium tamen primum creauerit. Adesse, charissimi, possidete illud regnum. Domine, & ob quid? Esurius & dedisti mihi manducare. Sitiui &c. Attendit D. August. a ex quo sumpsit D. a Ser. 15. Bernard. b quod non sit dicturus D. Stephano de temp. Veni benedixte &c. quia ob mei gratiam fuisti lapidatus: D. Laurentio, quia pro mea fide fuisti in craticula affatus: nec D. Antonio, quia in mei gloriam tua omnia bona reliquisti &c. habuit. II. Non profert maiora Sanctorum facinora, tantum Cur tam-

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

Ad hoc propositum exponit D. Clemens Papa & ait: Ex ore Domini Verbi, quem sequuntur Origenes Theodoret. Magister sententiarum & alij, Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. I,

prima illa verba Genesis: In principio creavit Deus cœlum & terram. Quid intelligit per cœlum, & quid per terram? Cœlum empyreum, hoc est cœlum; moles illa, & globus terræ, & aqua tenebrosa, est terra, quia legitur, quod cœlum stellatum & alios cœlorum orbes creauerit secundo die. Fuit firmamentum, id est octauum cœlum. Ita vt primum fuerit cœlum empyreum; & inferior moles, de qua, diebus subsequentibus alias eduxit creaturas, inferior cœlo empyreo. Primum condidit æternam illam domum in habitaculum homini, vbi æternum regnaret beatus, & deinde istam temporalem, in qua sese diuinâ gratiâ præpararet, ad aliam sempiternam: quia quod Deus mundum creauerit, fuit in hominis summum bonum vtque se illi communicaret. Non decet summum bonum, ex primaria intentione perdere & castigare. Hoc fuit primum, quod Deus condidit D. Bonaventura ait (apud Cornelium à Lapide) hanc In cap. 1. esse communem Sanctorum opinionem, Ita vt Gen. in primum intentum Dei, quoad creationem mundi fuerit, create hominem, & prætentio, quam in hoc habuit, cum esset summum bonum, cui proprium est seipsum aliis communicare, ea fuit, seipsum homini communicare, & dare cum omnibus suis diuitiis. Non creavit mundum, vt hominem perderet, ac condemnaret. Nequaquam: Non enim posuit nos Deus in iram, 1. Thessal. 2. sed in acquisitionem salutis, ait Apollolus, sed vt cum illo regnaret, statumque æternæ salutis obtineret. Proinde primum omnium creavit regnum & locum supremum cœlorum, vbi ipse principaliter sedem suam statuit, suæque bona communicat. Non creavit nos ad gehennam (inquit D. Chryllostom.) nec homini destinavit infernum nec ignes illos æternos, sed diabolis; & ita de iis loquitur: Qui paratus est diabolo & Angelis eius: ait vero de homine: Paratum vobis regnum à constitutione mundi. Viden' quam tibi Deus optet regnum cœlorum, cum enim vltimum tibi hoc sit dandum, omnium tamen primum creauerit. Adesse, charissimi, possidete illud regnum. Domine, & ob quid? Esurius & dedisti mihi manducare. Sitiui &c. Attendit D. August. a ex quo sumpsit D. a Ser. 15. Bernard. b quod non sit dicturus D. Stephano de temp. Veni benedixte &c. quia ob mei gratiam fuisti lapidatus: D. Laurentio, quia pro mea fide fuisti in craticula affatus: nec D. Antonio, quia in mei gloriam tua omnia bona reliquisti &c. habuit. II. Non profert maiora Sanctorum facinora, tantum Cur tam-

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

Ad hoc propositum exponit D. Clemens Papa & ait: Ex ore Domini Verbi, quem sequuntur Origenes Theodoret. Magister sententiarum & alij, Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. I,

prima illa verba Genesis: In principio creavit Deus cœlum & terram. Quid intelligit per cœlum, & quid per terram? Cœlum empyreum, hoc est cœlum; moles illa, & globus terræ, & aqua tenebrosa, est terra, quia legitur, quod cœlum stellatum & alios cœlorum orbes creauerit secundo die. Fuit firmamentum, id est octauum cœlum. Ita vt primum fuerit cœlum empyreum; & inferior moles, de qua, diebus subsequentibus alias eduxit creaturas, inferior cœlo empyreo. Primum condidit æternam illam domum in habitaculum homini, vbi æternum regnaret beatus, & deinde istam temporalem, in qua sese diuinâ gratiâ præpararet, ad aliam sempiternam: quia quod Deus mundum creauerit, fuit in hominis summum bonum vtque se illi communicaret. Non decet summum bonum, ex primaria intentione perdere & castigare. Hoc fuit primum, quod Deus condidit D. Bonaventura ait (apud Cornelium à Lapide) hanc In cap. 1. esse communem Sanctorum opinionem, Ita vt Gen. in primum intentum Dei, quoad creationem mundi fuerit, create hominem, & prætentio, quam in hoc habuit, cum esset summum bonum, cui proprium est seipsum aliis communicare, ea fuit, seipsum homini communicare, & dare cum omnibus suis diuitiis. Non creavit mundum, vt hominem perderet, ac condemnaret. Nequaquam: Non enim posuit nos Deus in iram, 1. Thessal. 2. sed in acquisitionem salutis, ait Apollolus, sed vt cum illo regnaret, statumque æternæ salutis obtineret. Proinde primum omnium creavit regnum & locum supremum cœlorum, vbi ipse principaliter sedem suam statuit, suæque bona communicat. Non creavit nos ad gehennam (inquit D. Chryllostom.) nec homini destinavit infernum nec ignes illos æternos, sed diabolis; & ita de iis loquitur: Qui paratus est diabolo & Angelis eius: ait vero de homine: Paratum vobis regnum à constitutione mundi. Viden' quam tibi Deus optet regnum cœlorum, cum enim vltimum tibi hoc sit dandum, omnium tamen primum creauerit. Adesse, charissimi, possidete illud regnum. Domine, & ob quid? Esurius & dedisti mihi manducare. Sitiui &c. Attendit D. August. a ex quo sumpsit D. a Ser. 15. Bernard. b quod non sit dicturus D. Stephano de temp. Veni benedixte &c. quia ob mei gratiam fuisti lapidatus: D. Laurentio, quia pro mea fide fuisti in craticula affatus: nec D. Antonio, quia in mei gloriam tua omnia bona reliquisti &c. habuit. II. Non profert maiora Sanctorum facinora, tantum Cur tam-

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

Ad hoc propositum exponit D. Clemens Papa & ait: Ex ore Domini Verbi, quem sequuntur Origenes Theodoret. Magister sententiarum & alij, Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. I,

prima illa verba Genesis: In principio creavit Deus cœlum & terram. Quid intelligit per cœlum, & quid per terram? Cœlum empyreum, hoc est cœlum; moles illa, & globus terræ, & aqua tenebrosa, est terra, quia legitur, quod cœlum stellatum & alios cœlorum orbes creauerit secundo die. Fuit firmamentum, id est octauum cœlum. Ita vt primum fuerit cœlum empyreum; & inferior moles, de qua, diebus subsequentibus alias eduxit creaturas, inferior cœlo empyreo. Primum condidit æternam illam domum in habitaculum homini, vbi æternum regnaret beatus, & deinde istam temporalem, in qua sese diuinâ gratiâ præpararet, ad aliam sempiternam: quia quod Deus mundum creauerit, fuit in hominis summum bonum vtque se illi communicaret. Non decet summum bonum, ex primaria intentione perdere & castigare. Hoc fuit primum, quod Deus condidit D. Bonaventura ait (apud Cornelium à Lapide) hanc In cap. 1. esse communem Sanctorum opinionem, Ita vt Gen. in primum intentum Dei, quoad creationem mundi fuerit, create hominem, & prætentio, quam in hoc habuit, cum esset summum bonum, cui proprium est seipsum aliis communicare, ea fuit, seipsum homini communicare, & dare cum omnibus suis diuitiis. Non creavit mundum, vt hominem perderet, ac condemnaret. Nequaquam: Non enim posuit nos Deus in iram, 1. Thessal. 2. sed in acquisitionem salutis, ait Apollolus, sed vt cum illo regnaret, statumque æternæ salutis obtineret. Proinde primum omnium creavit regnum & locum supremum cœlorum, vbi ipse principaliter sedem suam statuit, suæque bona communicat. Non creavit nos ad gehennam (inquit D. Chryllostom.) nec homini destinavit infernum nec ignes illos æternos, sed diabolis; & ita de iis loquitur: Qui paratus est diabolo & Angelis eius: ait vero de homine: Paratum vobis regnum à constitutione mundi. Viden' quam tibi Deus optet regnum cœlorum, cum enim vltimum tibi hoc sit dandum, omnium tamen primum creauerit. Adesse, charissimi, possidete illud regnum. Domine, & ob quid? Esurius & dedisti mihi manducare. Sitiui &c. Attendit D. August. a ex quo sumpsit D. a Ser. 15. Bernard. b quod non sit dicturus D. Stephano de temp. Veni benedixte &c. quia ob mei gratiam fuisti lapidatus: D. Laurentio, quia pro mea fide fuisti in craticula affatus: nec D. Antonio, quia in mei gloriam tua omnia bona reliquisti &c. habuit. II. Non profert maiora Sanctorum facinora, tantum Cur tam-

quid intellexerit Spiritus S. quando dixit. Prior omnium creata est sapientia. Quæ est hæc sapientia? Ne hoc intelligas, inquit, de filio Dei, quem vocat Apollolus: Dei sapientiam, hæc enim non fuit creata, qui potius per ipsam creata sunt omnia: Non vtiq; illa sapientia & atri Deo plane coæterna, & æqualis, per quam creata sunt omnia. De illa sapientia domo, vbi perfectissimè Deus suam communicat, quæ ipsa est gloria. Vocatur Romæ Sapientia, domus extructa ad docendum, schola studiosorum sapientia. Hæc illa est sapientia, gloriæ domus omnium primogenita, & primicentia creaturarum; quam D. Augustinus his verbis depingit: O beata & sublimis creatura creaturarum maximè beata. (Et inferus:) O domus Dei luminosa, & speciosa, locus habitationis gloriæ Domini Dei mei, possessoris & fabricatoris tui. Illa est, inquit, quæ prior omnium creata est. Primum enim omnium creavit Deus supremum hoc gloriæ domicilium, vt se hominibus communicaret. Non creavit Deum orbem propter terram, nec propter plantas, nec animalia, nec aquas, nec aërem, nec quidem propter cœlos ipsos, sed propter hominem. Propter nos sciscitum seculum, & omnia, quæ in eo continentur, ait Eudras.

rum opetium verò illa vulgaria, vt mali videant, quam facile illis fuerit. hoc ipsum prœmium adipiscisci. Non enim à te reposcit, amice, vt carnem tuam disciplinæ verberibus dilaceres, vt S. Dominicus: nec noctibus iungas dies in oratione cum D. Francisco: nec te spelæo concludas captiuum, vt D. Paulus primus Eremitæ cultor: nec tibi pectus lapidum iectibus distumpas, velut alter Hieronymus: absit, sed illud quod minime potes facere labore, quale est, fame perevnti succurrere, panis fructum elargiri mendicanti, vile pallium viduæ pauperi, gressum vnicum ad infirmorum hospitale &c. *Quod Abel passus sit* (ait D. Petrus Chrysologus in illud. *Beatus Chrysostomus, qui intelligit &c.*) *Quod servavit mundum* Noë, quod Abraham fidem suscepit, quod Moyses legem tulit, quod crucem Petrus resupinus ascendit, Deus tacet, & hoc solum clamat, quod comedit pauper.

D. P. CHRYS. Serm. 14.

56 D. Ch. Ho. 22 in 1o. ad sin. To. 3.

D. P. CHRYS. Pf. 40. R.

Voluit illo Deus significare (ait D. Petrus Chrysostomus.) hoc quod toties vobis dicimus: vobis nullam esse sperandam gloriam, nisi misericordiarum operibus & eleemosynis faciendis. (v. n. potueritis, incumbatis: *Is vasa oleum colligamus, dum hanc vitam vivimus, quod nobis neque post hinc migrationem amplius, neque nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, si cum sponso ingredi volumus: sin minus, excludemur. Impossibile enim, impossibile, inquam est, & si innumera facias bona, sine eleemosyna, celestis regni, vel vestibulum quidem attingere.* Et maturè expendit D. Petrus Chrysologus hæc verba Christi. *Esurium, sitium &c.* dicens, his impleri Davidis vaticinium: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* Audi verba hæc. *Esurium & dedisti mihi manducare.* Verbis, o Domine? An non ille erat peregrinus pauper? pupillus fame confectus? An illa non erat, quæ ad me accessit vidua desolata? *Non dixit esurium pauper, & dedisti mihi manducare, sed esurium ego, & dedisti mihi manducare, sibi datum clamat, quod pauper accepit, se manducare dicit, quod comederit pauper.* Vt cum videris pauperem oculis corporis, oculos attollas animæ, & in illo Christi personam consideres, eoquæ te beatum existimes, dum pauperem vides ostis tuis imminentem: hoc enim est: *Intelligis super egenum.*

Hinc patet id quod Christus dixit, vt facias eleemosynam tuam in abscondito, ipse illam in publicum adducet & ipse in propatulo reddet ti-

bi: & quod præfatus est Spiritus sanctus: *Pauperi porrige manum tuam &c. Gratia dati in con. Eccl. 7. speliu omnis viventis. I pauperi porrige, ego te certum reddo, eleemosynam, quam tunc ab absconditam à Deo exponendam in totius mundi conspectu & quotquot in eo sunt, oculis reuelandam. Venite, &c. Possidete &c. Esurium &c. Tunc, (ait D. Bernardus) quodlibet verbum velut sic quædam, malorum transfodiet viscera, cum visuri sint, quam facili manu poterunt tanti boni sibi lucrum facere eleemosynarij: Quis mæror diuiti qui vestes suas tunc potius corrumpi, quam dari pauperibus, passus est? Quis horror epuloni, qui mensa assidebat tot repletæ ferculis, vt in ea pluribus cupidus non daretur locus, nec tamen bolus vnicus dandus reperiebatur fame deficienti &c.*

Stupet attonatus D. Gregorius Nyssen, & ait. *Tristis quod eius auribus excidere non poterat, semper illud: que resonabat illud: Quod vni ex minimis meis fecistis: Qui semper audire videbatur in auribus suis tinnitum illorum verborum, itaque tractatum particularem edidit, in quo hæc verba ad amissum enucleat: addit, nihil esse de quo magis admittetur, quam quod Christiani, & audientes, & credentes hæc verba, pauperes vltio non inquirant, prostrati: in ædes suas non recipiant, & cum Abraham eorum pedibus humiles non prouoluantur.*

§. 15. Ite maledicti. Præsternet malos illis verba, quibus eos pœnis æternis damnandos adiudicabit.

Conuertet se demum iudex ad eos qui ad sinistram consistant, vultu commoto, excandescens, rugiens vt Leo, bilis suæ futuri que euomens impetum, qualem depingit Hieremias. *Ecco turbo Dominice indignationis egredietur, & non possit erumpens, super caput impiorum venies, & non reuertetur super Domini. Usque dum facias, & usque dum compleat cogitationem cordis sui.* Hortesco reterens. Egredietur turbo Dominice indignationis quasi rupto muri repagulo, vt super impios iruat furiosus. Continuit & quasi conclusit Deus iram indignationis suæ: obstaculo patientiæ suæ multis annis, tunc verò diffringeretur, eritque prout diluuij tempus. *Omnes fontes abyssi magna ruperunt, & catarracta*

cali aperta sunt. Omnes enim ira lux fontes dirumpet, & indignationis super impios aperiet caracidas. Heu infelices, quis vobis animus. Graphicè eos describit vates Isaias:

Ma. 13. 8. Omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis consabescet, & contoretur, toriones & dolores tenebunt, quasi parturientis dolentis, unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combussa vultus eorum. Aut quis eos horror inuadet, quando iudex conuertet vultum suum: conuertet enim vultum suum contra eos, sed ferocem, inflammatum, horribilem ardentissimas euomens flammam indignationis? Hæc

L. de Re. pr. 148. Malach. 3. 2. considerat Propheta Malachias (inquit Diuus Chrysostomus) & ait: Quis stabis ad videndum eum, ipse enim quasi ignis conflagrans. Liquefaciens ignis, in cuius conspectu, æs liquefcit, & ipsæ rupes dissoluntur. Non credo grauioribus hoc posse verbis declarari, quàm quæ lego apud

Ma. 30. 17. Isaiam. Ardens furor eius, & grauis ad portandum: Labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius, quasi ignis deuorans. Totus videtur ignis, flamma, furor, ardor, bilis, indignatio, ira; labia præ furore tremiscunt; lingua vt gladius igneus, anceps. Et audiam facies Domini gloriam veetis sue, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris, & flammam ignis deuorantis, allidet in turbine, & in lapide grandinis

Ad hæc verba tinniunt ambæ aures, plena sunt mysterijs; in vltimis verò alludit ad id quod ipse dixit: Eris sicut nox sanctificata solemnitatis. Fuit enim nox illa, quando eduxit Dominus de Aegypto filios Israel; Dum enim eos reducturus insequitur Pharaon, ecce apparet Deus in columna ignis, medius inter Aegyptios & Israelitas; his splendidos, claros, gratos, alacres effundebat lucis radios, quibus eos in alteram maius oram saluos & incolumes traduxit: At contra Aegyptios fulgura, tonitrua, horrendos ignes, molares, grandines, & petras durissimas euomebat, quibus eos maris fluctibus demersit inuolutos. O bone Deus: si dum vel semel apparet dilecto suo Ioanni, veniens, non contra illum habens aliquid, sed negligentias quorundam Episcoporum reprehensurus, quibus nihilominus fieret misericors, visus sit vultus eius, velut sol, oculi eius vt flamma ignis, gladius in ore eius vtrâque parte acutus: actutum vt illum vidit ait: Cecidi ad pedes eius, tanquam mortuus. Quid

hæc tunc erit, quando tempore vindicæ aderit,

igneos exsufflans radios? Inflammata ignis sanstirepro-vindicam. Quæ tonitrua? quæ fulgura? quæ borum flammæ verba hæc: Discedite à me maledicti, exponi in ignem æternum. Optimè dictis quadat illud tur. Job: Cum vix paruam stillam sermonis eius au- 2. Thessal. dierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri. 1. 7. 1ob 26. 14.

Gratiter expendit verba hæc D. Gregorius & varia circa hoc adducit loca S. Scripturæ, tandem concludit, illud ponderans quod Christo Domino accidit, eo tempore quo mansuetudinis ac misericordiae eius clariora patebant indicia: cum enim esset, non in forma iudicis, sed rei: non in suprema indicaturus maiestate, sed in profundissima iudicandus condemnandusque humilitate: iam iam à Iudæis captiuandus, illis obuiam prodit, interrogat: Quem Ioan. 18. 5. queritis? Responderunt ei Iesum Nazarenum: dicit eis Iesus: Ego sum. Dulce verbum, amicum, blandum, humile, quo se illis offert vt agnum lupis; nihilominus tanta fuit huius efficacia verbi, vt hoc audientes: Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Stupidi, elumbi, exanimis. Quid facturus quando præclara radians maiestate, vt leo rugiens, vt horribile tonitru vociferabitur: Discedite à me maledicti? Si quando, vt ouis parata ad victimam, sese immolandum obtulit, vnico tam suauiter, teneoque balatu sic exterruit inimicos: quid acturus, quis eius furor, quis bilis impetus: quando velut A. D. GRÆ. rabidus leo tremendum hoc eiaculabitur tonitru. Discedite maledicti &c. Leo rugiet, quis e. 11. non timebit? Cum moriturus diceret, quem queritis? & vocem solummodo mississima responsionis ederet, dicens: Ego sum, armatos persecutores suos proximus in terram prostrauit; quid ergo facturus est, cum iudicaturus venerit, qui vna voce hostes suos percussit, etiam cum iudicandus venit? Quod est illud iudicium, quod in mortales agit; qui in vna voce non potuit ferri moriturus? Quis eius iram toleret, cuius non potuit, & ipsa mansuetudo tolerari?

Congruè dixit Sophon. (teste Diuo Grego. Sophon. 1. 14.) Vox dei Domini amara tribulabitur ibi fortis. Quis viribus tam potens, qui flammam has consumentes audiat videatque inconcussus: Discedite à me maledicti? Discedite traditores, hinc vos abripite, ad malas aues, inimici: ne vos videant oculi mei scedifragi: Vox dei Do. D. GRÆ. mini amara. Ponderat, Diuus Gregorius cor. L. 1. Epist. rectionem illam, qua Diuus Petrus Ananiam & Saphiram arguit mendacij, quemque illorum nans. C. 4. cellar.

O o 2

separatim, quã audita exemplo mortui cor-
ruerunt. Quis non erit effectus vocis Domini,
de quo Isaias. Spiritus laborum suorum interfi-
ciet impium: Regis irati vox quã horribilis?
Prou. 16. 14. O Iniquatio Regis nuntij mortui. Quot vidi-
mus, ad acerbiorem Regis corruisse correptionem,
quã distumpbantur? Si ergo non vales
verba ferre pulueris (Diuus Gregorius argumen-
tatur.) Quid facturus es ad iudicium condito-
ris? Heu verba formidanda nimis. Discedite à
me, scdisfragi, peccati, inimici proditores, Blandi-
tus vos vocavi, & vt ad me veniretis rogavi:
Venite ad me, & venite nolastis: ergo Discedi-
te. Crucem ascendi, apertisque brachijs lon-
ganimis expectaui vos, vt vobis darem ample-
xum amicitissimum: caput inclinaui, vt pacis of-
ferrem vobis osculum, pectus meum aperui,
supplicans veniretis, in illud securi ingredere-
mini: *Tota die expandi manus meas, & venire
contempistis. Igitur discedite à me maledicti.*
Salutari vos benedictione, illam spreuistis, nec
voluistis: modo maledictione obruentini: *Ma-
ledicti: Maledicta vestra natiuitas, maledicta
vestra pecunia, maledicti honores, voluptates,
lingua vestra, oculi vestri, maledicta vita ve-
stra, maledicta mors vestra, maledicta anima
vestra, corpus vestrum maledictum. Quò ituri
Domine à facie vestra eliminati? Horum
quilibet dicat, sed maiori ratione, cum Caino.*
Gen. 4. 14. *Eccce eiecisti me hodie à facie terra & à facie tua
abscondar: omnis igitur qui inuenerit me, occi-
det me. Si sis ò Domine, omne bonum, quo fu-
gient, vt qui illis benefaciat, inueniat? In ig-
nem. O qualem lectum! O quale habitaculum!*
Isa. 33. 14. *Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiter-
nis? Et quamdiu? aeternum. Ignis aeternus, in
aeternum. Et quibuscum? cum demonibus. In
ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & Ange-
lis eius. Non vobis creauit gehennam, sed da-
monibus: voluistis eorum parti adherere: co-
habitabitini in eorum societate, tormentis, & ignis do-
loribus aeternis. In ignem aeternum.*

§. 15. In ignem aeternum: Dei particu-
laris carnis, est ignis aeternus, omnes-
que suas contrarios vires exerent crea-
turae.

DVas hic Christus declarat penas hac fen-
dentia: In ignem aeternum. Prima: pe-
na damni, quã est quãdam à Deo se-
paratio & aeterni boni aeterna perditio. Secun-
da est: pena sensus ignis. Duo agit omnis pec-
cator. Primum, deserit Deum, eique terga ver-
tit. Secundum, conuertit se ad creaturas eis-
que sese coniungit. His correspondunt duae pe-
nae, quarum prima damni, Dei in aeternum per-
ditio, tanti est cruciatus, quanti ipsa perditio:
quid est autem Deum perdere? D. Chrysostom.
probat penam damni, multo esse penam sensus
grauiolem. *Hac pena maior est, quam cruciatus
ille flammarum: Noni quãdã probatissimi pertime-
scunt gehennam: ego tamen illius gloria amis-
sionem multo amarior, quã ipsius gehenna, di-
co, esse supplicium. Si id non possum sermone de-
monstrare, nihil est omnino mirandum, neque
enim nouimus illorum beatitudinem praetiorum,
vt infelicitatem quoque de illorum amissione scire
possimus. Nos autem hanc absque dubio discimus
cum experimento caperimus doceri. Itaque tunc
aperientur oculi, tunc auferetur velamen, tunc
cum ingenti dolore impij videbunt, quid inter bo-
num aeternum & summum, & hac caduca & fra-
gilia discriminis sit. Huic superaddetur pena
damni. Adamo primum Deus abstulit paradisi-
sum, eoque expulit profugum, cum illum sibi à
Deo datum nihil fecerit, deinde è regione Pa-
radisi, quem perdidit ipse spinas & tribulos re-
iecit.*

Vides singularem tortorem quem Deus
ea mente creauit vt illo rebelles suos hostes,
diabolo castigaret, & quo castigabit pecca-
tores, qui, cum illis similes non sint in na-
tura, similes tamen fuerunt in culpa: In
ignem aeternum, qui paratus est diabolo &c.
Hoc indicauit Diuus Paulus. In reuelatione
Domini Iesu de caelo cum Angelis virtutis eius,
in flamma ignis dantis vindictam istis, qui non no-
uerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio.
Arbitror Apostolum occinere rationi illi Ec-
clesiastici. Vbi asserit, quòd sicut Deus, mul-
ta creauit in beneficium, voluptatem & bo-
norum consolationem, ita quoque alia quã-
dam

dam in carnifices, malorumque tortores, non enim suspicari debet peccator, quod eius Deus dimittet nequicias impunitas. Amorum autem refert catalogum: *Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmaverunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent virtutem & furorem eius, qui se fecit, placentur; ignis, grando, fames, & mors, omnia hac ad vindictam creata sunt.* Bestiarum dentes, & scorpj & serpentes, & romphæa vultus in exterminium impios, mandatis eius epulabuntur &c. Et in temporibus suis non praterient verbum. Singula verba plena sunt Sacramentis.

Creavit (inquit) Deus, & ad nutum suum ordinavit spiritus, ut carnifices, & suorum vltiores iniuriarum: hi vero sunt, ignis, grando (sub quo nomine comprehendit fulgura & grandinem) fames, mors, crudelium bestiarum dentes, scorpiones & serpentes, gladij accipites. Has creaturas vocat Spiritus; non quod ipse tales sint, cum omnes sint valde materiales, sed ut significet, id, quod sana docet Theologia, quod licet omnes istæ creature in se sint, & in nos procedant, ut causæ seu agentia naturalia, nullâ prædite voluntate: tamen respectu Dei tam sunt obedientes ad nutum, sicut ipsi spiritus Angelici, & ad eius implendam voluntatem tanta accurrunt promptitudine, quantâ ipsi spiritus Angelici: Ratione huius ipsdem verbis, quibus David declarat illorum obedientiam respectu verbi Dei exponit sapiens istarum obedientiam creaturarum; & sicut de ipsis Angelis dicit: *Facientes verbum illius, ad audendam vocem sermonum illius, de illis hoc idem dicit: Ignis grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.*

Et quia statim oritur dubium: si Deus has creaturas creavit in carnifices, malorumque tortores, quomodo hoc non faciunt? Nec enim impios adurit ignis nec grando constringit, nec serpentes mordent, nec scorpiones iusticiunt, quinimo quis dicat ah his iustos potius cruciari. Comburit ignis D. Laurentium, consumit D. Apolloniam; & vertit in cineres corpus eius, quo maior inter natos mulierum non surrexit, nimiram D. Ioannis Baptistæ. Gelu adeo vehementi & non tolerabili frigore constringuntur Sancti quadraginta Martyres, ut eius vi vnus eorum superatus resisterit. Fame torquentur Apostoli, discerpunt leones D. Ignatium; commordent D. Christinam scor-

piones; gladius caput diffidit D. Paulo; lapides præfocant D. Stephanum; Ut dubio huic satisfaciamus, ait Spiritus Sanctus quod in die iudicii circa mundi finem omnes hæ creature: *In tempore consummationis effundent virtutem.* Quo tempore durat mandus, detinet illas Deus quasi refrænatas, ne illud agent, ad quod eas creavit, scilicet, ne puniant peccatores. Quamobrem dicit Apostolus quod eas Deus captivas habeat, vanitati subiectas: *Vanitati creatura subiecta est.* Id autem vocatur vanum, quod finem non consequitur, in quem ponitur. Videtur quod omnes illæ creature dependant querelas, ut in vanum creatæ in hoc mundo: dum illis Deus, locum, tempusque non concedit, puniendi peccatores, & quælibet contra eos agendi, in quem finem sunt conditæ.

Verum enim vero (respondet Spiritus Sanctus) poenam, quam indignare deberent, in mundi termino scito intelligendam; tunc enim Deus illis dabit libertatem. *Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis.* Inuadent impios, in illos omnes suas exerent vires, effundentque summum rigorem. *In tempore consummationis effundent virtutem.* Quidquid autem modo faciunt, & operantur: noneris hoc totum esse quasi quandam picturam, nec secundum totam suam nocent virtutem. An non opinatis, magnas illas fuisse ignis vires, qui supercecidit Sodomis, qui ut fulgur eos in momento redegit in puluerem? An non fulguris illa vis magna, quod turres in ictu oculi deiicit, æneasque campanas liquefacit? An non terribilis illa grandinis, lapidumque virtus, quibus Egyptiæ oppressi, prostrata animalia, arbores, graminia? An non iudicas rabidum illud venenum, quod serpentes dipsades Israelitis murmuratoribus infuderunt, quod confestim ardentissima sui caloreque tabescebant? Parua sunt hæc omnia: non enim totam virtutem tortores extendebant: at in die iudicii cunctipotentem: *Effundent virtutem.* Tunc omnibus operabuntur potentis: effundet ignis omnem suum ardorem, serpentes omne suum venenum, scorpiones omnem suam rabiem, gelu totum suum rigorem. Et hoc inuicit Spiritus. S. quod illis Deo hoc præcipiente, tanta illud voluptate exequentur, quasi epulis lautissimis assiderent; *In mandatis eius epulabuntur.* Quis hanc non stupeat loquendi formulam: significat autem id quod cum D. Paulo attendebamus; quod modo creature vim quandam patiantur, & earum sit virtus, quasi

ligata, atque captiua: non enim dat Deus locum deliciis & huius seculi bonis, vt ea bonos recreent pro quibus illa creauit: *Bonis bona creata sunt.* Nec illis, quas malas, & molestas dicimus: vt crucient impios. Tunc autem soluet illis Deus mandabitque, id faciant ad quod sunt conditi; itaque tanta virtute, voluptate, & animo impios aorientur, quasi cuiuslibet earum hoc foret opiparum ferculum. *In mandatis eius epulabuntur.* Ibi pascuntur serpentes in corde, colubri in pectore, scorpiones in ventre, dracones in humeris, bufones in oculis, araneæ & noxia reptilia per totum corpus, & particulariter flammæ desolatoria: velut dum leo fame rabidus escam summa voluptate arripit, quando ei ad hoc datur occasio.

II. Cur dicatur infernus locus tormentorum. Luc. 16. 28.

Hinc intelliges rationem, ob quam diues epulo vocauerit infernum: *Locum tormentorum.* Hic enim locus est, vbi creatura, quas Deus in hostium suorum condidit cruciatum, potenter omnibusque neruis illo funguntur officio, & hoc tanta animi voluptate, quasi conuiuio recrearentur popinali. Ita vt hinc tibi sit perspectum, quod respectu eius quod efficiunt, ardentissimos Babyloniam, ac Sodomorum ignis, frigus sit, gelu vero rigidissimum: calidum, ferocissimi colubri sunt mansueti, serpentes veneno potentissimi, vt picti, & imbecilles: hoc enim in tempus illud diemque seruat, quod nullus posterior. Huic nixus fundamento liceat mihi dicere, ad earum poenarum explicationem, omnes coacervatos, quantumcumque martyrum cruciatus, non æquare eius poenas quas in inferno damnatorum minimus patietur. Perlege Flores Sanctorum, expende tantos cruciatus, quos infernalis inuenit feritas tyrannorum: attende hos illo modo, alios altero diuersimode contritis, dein omnes simul considera, omnes hi nec vel minimi inter condemnatos tormentum exæquabunt. Insuper hac ratione fulcus sol Theologiae D. Thomas asserit, nec Christi tormenta, passionemque licet acerbissimam, damnatorum exæquate cruciatus. De quibus forsitan alias.

3 p. q. 46. a. 6.

§. 17. In ignem æternum. Habet hic ignis particulares proprietates, illo igne descriptas, quo Deus punitur Aegyptios.

1261 Licet autem multum, variazque sint creaturae, quas Deus in tortores suorum creauit inimicorum, ex intentione tamen particulari ad hoc ignem præparauit infernalem: *Qui*

paratus est diabolo &c. Ille enim erit tortor, inter ceteras sensus poenas, acerrimus, proinde de illo nominatim memorat Christus: *In ignem æternum,* cui etiam Spiritus S. primas cedit, dum tortores enumerat. *Sunt spiritus ad vindictam &c. Ignis, grando &c.* Licet autem dixerit diues ille epulo, esse infernum, vbi cruciabatur: *Locum tormentorum,* indicat nihilominus, ignem esse carnificem ceteris acerbior: *Crucior in hac flamma.* Quæ omnia conueniunt. Verbo Apostoli, de quo supra. *In flamma ignis datus vindictam.* Huius ignis qualitates naturamque subtiliter exposuit Spiritus S. libro Sap. quod melius captius, id quod ex I. Ecclesi. paulo superius retulimus. Præsupponit, omnes mundi creaturas, vt opera Dei, pro eius stare honore, & vindices iniuriarum, quæ contra Deo debitum honorem committuntur: idque seruentiori zelo, quam serui vestri fidelissimi sese vos calumniantibus opponunt defensores. *Vindex est orbis inferni.* Torus prodit orbis in vindictam contra iustorum Dei mandatorum transgressores, cuiusque ac sanctorum inimicos: *Et hoc ipsum eodem li. prædixerat tibi. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum:* eos enim aduret ignis, frigus constringet, nubes ardentissimos emittent in eos radios: eos serpentes corrodent, scorpiones mordebunt, defringent dracones, pungent diplades, & hoc tanta voluptate, virtute tanta, quantâ significant verba præcedentia: *Effundent virtutem: & epulabuntur.*

Verumtamen exponit, quod principalis tortor, erit ignis, vt pote inter corporales creaturas maximè actiuus: vt verò hoc explicet, renocat in memoriam flagella plagasque, quibus olim Deus Aegyptios aturiti lux voluntati refractarios: inter hos verò, ignis præ ceteris fuit acerbior, & celesti sapientia describit huius ignis qualitates omnes maximè demitandas, quibus vltima modum affligebat peccatores, vt aduertit Iansen. Episcopus. Quas licet in Exodo Moyses non referat, eos tamen non tacuit Spiritus Sanctus. *Quodam tempore mansuetobatur ignis, ne comburentur, quæ ad impios immiserant animalia; & quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardescere vidique, ut iniqua terra nationem exterminaret. Nix autem & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant &c.* Creatura enim tibi factori deserviens, exardescat in tormentum aduersus iniustos. Erat ignis ille expresse creatus à Deo, in hostium suorum flagellum; quocirca singulares habebat qualitates, quibus eos acerbis cruciaret. Prima

Ecclesi. 33. Luc. 16. 28.

Cap. 16. 1. 1. 1. 1.

Sap. 5. 18.

62

In e. 16. Sapientia

Sapientia 16. 18.

ma erat, cum esset ardentissimus, vivacissimus, & fortissimus, & fulgoris excederet radios; in altera tamen parte (hoc enim significat: *Quodam tempore*) erat moderatior, ardoremque suum recolligebat, ne illa combureret animalia, quæ Deus in tormentum immiserat Ægyptiorum.

Immiserat Deus, ut flagellum & tormentum rebellium istorum ranas, bufones, serpentes, aspidem, vespas, crabrones, & mille reptilia & venenata animalia, quæ illos ad mortem torquebant amariis, & talia quidem, ut musculum morsus illos præ dolore conficerent: quid ergo erat de ipsis serpentibus & scorpionibus dicendum? Nullum horum lædebat aut interficiebat ignis, quinimo, adeo illis erat mansuetus, ut inter ipsos ignis ardore conferrentur, vigorem recipere, ut vehementer eructarent, & inderent Ægyptios: Ita ut circumquaque ignibus miserabilis Ægyptius cingeretur, viveret inter colubros horrendos, crudeles serpentes, dracones terrificos, bufones expauescos, diplades rabiosas, quorum tamen animalium nullum tam vehemens ignis eneruabat, quin potius suo calore au mabat: Hoc est, *Mansuetabatur ignis, ne combureretur, quæ ad impios immissa erant animalia*. O flammam admirandas!

Secundâ proprietâs: licet ex vna parte ardentissimus & fortissimus esset ignis, quo nec ipsum fulmen ardentius, ex altera tamen parte vivacissimæ eius flammæ tanto gelu, grandine, niue abundabant, ut quantum ex vna parte calore suo comburerent, tantum ex altera gelu suo contringerent: & ipse summus calor, ipsum frigus intendeat, ut in supremo gradu frigus faceret, & ipsum frigus intendeat calorem, ad eundem gradum, ita ut, quod si ex vna parte adureret, si mulx altera frige faceret: & ipse calor viam aperiret, quæ frigus vsque ad ossium medullas penetraret: in tantum, ut ipse Ægyptius inextinguibili ardens calore, pariter contremisceret, & dentes præ nimio frigore collideret; frigus enim gelidissimo actabatur. Terra proprietâs: erat ille ignis, ut animal vnum, & operabatur, quasi habuisset voluntatem, & passiones: ab vna enim parte reddebat se mitem, ut prædicta conseruaret animalia, & quasi illa sinu suo fouebat, ab alia vero parte, exardescerebat, & fremebat ira, & vires lumbabat, ut Dei holles torqueret angeretque feueriâs. Hæc subtili suo ponderat ingenio D. Chrysof. ubi expendit verba D. Rom. *Pauli secundum suam electionem. Et ignis ira, in illud, qui aduersarios denotaturus est, vim eius denotan-*

di declarat, quasi cum animatum reddidisset, cum ait: Et ignis ira, qui deuoratus est aduersarios. Quemadmodum enim fera bestia concitata, & vehementer fera, & ferox nunquam finem facit, dum aliquos rapiat, & deuoret: sic ignis ille non aliter, ac qui ipsam ira incitatus, quidquid comprehendit, non amittit, sed consumit & dispergit: Etiam secundum nostram lectionem, ignis amulati. Zelus ignis amulus: sumptâ metaphora à filio fideli ac Zeloso, vel seruo, qui in defensionem progreditur contra eum qui patrem vel dominum suum calumniatur. Ita describit David, ignis ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius, ut videatur pollere iudicio, cunctos enim percurrens, solis nocetibus inimicis.

Hoc significant hæc verba: *Mansuetabatur, exardescerebat*: Sicut enim fidelis seruus contra eum qui te offendit, exardescit, ita & ignis exardescet. *Creatura enim sibi factori deseruiens exardescit in tormentum aduersus ministros, & lenior fit &c.* Hæc modo loquendi solet Spiritus Sanctus in S. Scriptura declarare vim quæ creaturæ, quas in carniâs condidit impijs castigandis, hoc faciunt, quando illis præcipit, ut id faciant. Quando decreuerat punire pro demeritis tyrannum illum Sifarâm, exercitum eius, milites eius, iussit stellis suis ut illos inuaderent, & quasi milites vni fuissent, ita contra illos exarduerunt, ut ad vnum omnes interemerunt. Ut autem hoc iudicet Spiritus Sanctus, illud diuina quidam phrasi ex ore prophetissæ Debboræ *Iud. 5. 7. declarat. De caelo dimicatum est contra eos, stel. 20. la manentes in ordine suo aduersus Sifarâm pugnanturunt.*

Mouet hic a duas quæstiones: *Quid stelle 63. egerint. Videntur enim eas Spiritus S. statueret a Abulenfi quasi viuos milites, qui se in figuram castrorum in e. 5. aciei disponunt, & animosi, ut aduersarios, ex-lud. 7. 6. pugnent, & illa manent in ordine & cursu &c. & 7. Adducit autem multas opiniones, ut hoc exponat; sic autem exponitur: quod si cælis & stellis inesset vita, sensus, & intellectus, vehementiori non incandescerent cholera, & ut talia se ut accensa, vehementerque commota exhiberunt, sicut qui stomachabundus incalcescit irâ, & frendet indignatione; quocirca tam ardentis flammæque miserunt influentias, ut aera replerent cometis, & fulgetris tam horrendis, ut illis euerterent Deo rebelles inimicos. Attende, quæso, ignem Babilonis adeo incensum, ut eius flammæ ad quadraginta novem cubitos suelsum ascenderent in aera, quam micis appar-*

ad tiebr. 10. v. 10. luna- rie pec- cansi- bus no- bis, quæ habet- tur post- exposi- tionem Epistole ad Hebr. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Ep. 69. 3.

Iud. 5. 7.

stel. 20.

63. e

a Abulenfi

in e. 5.

ex-lud. 7. 6.

& 7.

ut accensa,

exhiberunt,

frendet indignatione;

quocirca tam ardentis

flammæque miserunt influentias,

ut aera replerent cometis,

fulgetris tam horrendis,

ut illis euerterent Deo rebelles inimicos.

Attende,

quæso,

ignem Babilonis adeo incensum,

ut eius flammæ ad quadraginta novem cubitos

suelsum ascenderent in aera,

quam micis appar-

uit, quam infirmus, quam blandus charissimis Dei seruis, ut ne vestium filum attingeret; quin potius, quasi vltus fuisset ratione pro ipsis, ardore suo tantum vltus est, ut illis vincula combureret, solueretque liberos: an non vim virtutis sua oblitus est ignis: ut seruis Dei non adferret vel minimam molestiam? *Vim virtutis sua oblitus est ignis*: camque conuertit in ventum torris flantem, qui illis nedum noceret, sed et eis foret refrigerio. Attamen, quando ei Deus concessit ut infideles inuaderet Chaldaeos, actutum emisit flammam suas eos apprehensurus, tanto furore ut fornax media dirumperetur, vbi conclusus tenebatur, & prosiliit inquisituras, ut inuentos in cineres redigeret. Ut autem hoc indicet Spiritus sanctus posuit hæc verba. *Eruptit & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldaeis.* Notate verba: *Eruptit, incendit, reperit.* Ipse idem fornacem dirupit, aperuitque flammis suis ostia, *Eruptit*: quasi iudicio polletet, requisit Chaldaeos, quos & reperit: *Reperit*, repertos autem, tanto infecutus est furore, ut viuos concremarit; *Incendit*. Hinc intellige, quid egerit ignis ille, quem Deus immisit contra Aegyptios, & ex eo considera, quid cum eo facturus sit, quem parauit in tormentum demonibus & peccatoribus. O horrendum ignem! o tremendum ignem! O ignem expauescendum! O ignem vltorem Dei iniuriarum. O ignem, qui primo replebitur serpentibus, scorpionibus, bruchis, ranis, dipladibus, bufonibus, & quibuslibet infectis venenatis, quæ possit quispiam imaginari. Deinde non tantum hæc suo non interficiet ardore, sed fouebit calore fac irritabit, ut acerbius, & rabidore spiculo hostes Dei mordent, quam olim diplades, seu igniti serpentes ingratos Israelitas.

Hinc deduco, talis cum sit ignis ille, non tamen ipsos consumet condemnatos: non enim ignis est consumens, qui paratur ad tormentum, **D. Bern.** *Sic ignis ibi consumit* (inquit D. Bern.) *ut semel. L. medita. per reseruet, sic tormenta aguntur, ut semper renouentur: ardebunt miseri in igne aeterno, in aeternum.* O mirabilem ignem, qui nec ipsa tormentia animalia, nec infaustos consumet peccatores. Ita iunctim calore extremo & hortendo gelu cruciabit, ut sicut ex parte hac in gradu aduret superlatio, ita ex illa parte frigore constringet intensissimo, ardore igitur flammarum rabiem excitabit, & pariter tanto constringet frigore, ut nihil ibidem audias nisi horribilem quendam tremorem, stridorisque dentium: de quo ita Christus: *Ibi erit fletus & stridor den-*

tium. Ignis, qui tandem ut viuos carnis & quasi draco famelicus, in peccatores exardescens, se pascet inter eorum carnes, ossa totumque corpus, omnes illius inuadens partes, ut vorax & heluo molossus: ideoque à Spiritu S. vocatur: *Ignis deuorans*: & implebitur in eis maxima illud Isaia vaticinium: *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & eibus ignis.* Verba hæc *eibus ignis*, (&) *ignis deuorans*. Clarissime manifestant, id quod prædiximus Epulo. Si terrenis hic ignis, qui in comparatione illius gelu dicitur, adeo te conturbat, quando inauspicato vel extremum digiti tui tangit: ut in caelum vocifereris: quid in illo horrendo æge igne, qui te totum & vndeque contrahis illis qualitatibus torquetur circumiectum?

§. 18. *Ibunt in supplicium; & spera am & incurabilem eius credit salutem D. Basilii, quem prædicit non mouent. Mateant vos.*

Pronunciata igitur sententiâ diffinitiuâ, nullo recurſu seu appellatione admittâ: *Ibunt in supplicium aeternum, nisi autem in vitam aeternam.* Ascendet Christus comitibus sanctis aeris superna glorioso triumpho, cælesti melodia cantantibus angelis, *In vitam aeternam*: vitam Dei, vitam gloriosam, vitam omnium bonorum aggregatione ditissimam, vitam ab omni generis malis liberrimam: Impij vero in puteos demergentur sempiternos, aeternum cruciandi. *In supplicium aeternum.* Dirumpetur sub eorum pedibus terra, digluciet, & illos & demones, omnibus tumultuariè ac coarceuati in fornacem illam gehennalem cotruentibus: iuxta illud. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem; in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Et ad litteram implebitur, sic opinante D. Ambr.) illud Isaia, qui postquam retulit, quæ ratione homines & Angeli indicabuntur, tandem concludit loquens de peccatoribus ac diabolis. *Et congregabuntur, in congregatione vnus factis in lacum, damnati simul & demones.* Omnes intermixtim alligati, durissimis ignis catenis, cum omnes in nequitias inter se fuerint alligati, deficientur omnes pariter (teste D. Ioanne) *In stagnum ignis & sulphuris. In torcular viui furoris ira Dei omnipotentis.* Præcipites in puteum interitus, sic huius præcius David: *Tu vero Deus deduces eos in puteum interitus.* Verba, præclaris facta mysteriis. *Ibunt* (igitur) *in supplicium aeternum.* In sepulchra sua sempiterna, cum

Zach. 5. cum vase illo Zachariae, cui locum praefigunt in
10. Babylone: *Ut stabilietur & ponatur ibi super ba-
10. sim suam.* Et prout ille ex loqui amicis praedi-
xit, hic peccator impius. *Lues, qua fecit om-
nia &c. Et demorabit eum ignis, qui non succen-
ditur; affligetur reliquum in tabernaculo suo.* Cu-
rios carminum lectores videant de hoc Tertul-
lianum.

En peccatores finis vester, in quem devenie-
tis, & pertinabitis *In aeternum* maledicti, caelo
crules, gloriæ Dei exheredes, confociati, col-
ligati infernalibus monstris, tortoribus & ussi-
mi: maledicti æternis ignibusq; voracibusq; flammis.
Ite maledicti in ignem paratum, O exilium, o
maledictio, o ignis, o aeternitas! o demones,
o homines. o sensus, o ratio, o cor humanum!
An credo, te hæc credere? Num fabulæ, num
inventiones? fieri ne potest vt hæc credens, sic
vivas vt vivis? vt tantum aduertens periculum,
hæc non maturè consideres? Si hoc (sic credit

D. BAS. Basil) te non permoueat efficacius, nihil
superest, nisi vt te tibi velut desperatum relin-
quamus, nos autem à prædicando desistamus: e-
tenim liquidò couolat cor tuum ipsis esse lapi-
dibus insensibilibus. *Quibus, inquit, verbis te cre-
dabo? Quomodo loquar? Regnum Dei non curas,
gehennam non times: quam anima tuae medicinam
idoneam inueniam? si enim horribilia non metuis,
clara insuper, & pulchra despicis: dispusamus cum
corde lapideo. Iacta est alea: actum est de te.*
Quis credat fieri posse, vt hæc te verba non mou-
ueant, cor tuum non mansuefaciant: *Venite be-
nedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum:*
Quis dicat, his te non terret: *Discedite à me ma-
ledicti: in ignem aeternum.* Disputamus cum corde

D. C. N. C. N. solebant Gentiles: Christianos esse aut menda-
c. s aut stultos: quia vel ea quæ dicunt credunt,
vel non. Si non credunt, mendaces sunt, quia se
ea credere protestantur. Si credant, stulti sunt:
non enim euidentior potest esse stultitia, quam
cum tali fide, viuere tam socordes, sicut viui-
mus, & nostros sequi appetitus sicut animalia, &
nostros tantum indulgere voluptatibus: quasi
numquam actionum nostrarum rationem esse-
mus reddituri, idque non tantum Deo, sed nec
alicui hominum. *Incredulos ita non commoueri,
non mirum, sed nos qui credimus, maxime obli-
pescendum est, vt ita viuamus.*

Hinc valde conforme est, dictum cuiusdam
viri cordati. Duos esse debere carceres apud Chri-
stianos, vnum Sancti Officij Inquisitionis, al-
terum ergastulij Nosocomij: vel enim hoc cre-
Hieron. Bapt. de Lanuza, Tom. I.

dis vel non credis. Si hoc non credas; trahunt
te ad carcerem Sanctæ Inquisitionis, & viuam
flammis exurunt. Si verò credas, & viuus, vt
viuis, ad compedes traheris stultorum: quæ e-
nim stultitia stolidior, quam talia credentem,
tam inertem viuere, tam incurium Deum offen-
dere? Perpendit D. Greg. quam angat quem-
piam processus, in quo de eius vita disputatur:
quas noctes patitur non insonnes: huius exitus
ignorantiâ suspensus, & necessaria cum sit coram
Rege, vel summo Pontifice comparatio? Si ali-
quis vestrum cum suo aduersario, causam auctu-
ritatis in meo iudicio die crastino esset exhibendus, to-
tam forse noctem insonnem duceret, quid sibi dicit
posset, quid obiectionibus responderet, secum sollicita
& astuante mento verjaret ne me inuenires aspe-
rum, vehementer metueret: ne apud me apparet
noxius, formidaret. Et quis, aut quid ego? Nimi-
rum non longè futurus post hominem vermis, si quo
post vermem puluis. Si ergo tanta cura pertimesci-
tur iudicium pulueris, qua intentione cogitandum
est, quo formidare prouidendum tante iudicium
maiestatis: Hoc ipsum dixerit D. Chrysol. de
hoc admiratus, quod eum sciat vit Christianus
se coram summi iudicis manifestandum in tribu-
nali, non se tamen præparet strictissima red-
dendæ rationi. *Dic mihi, homo, cum sistendus sis ad finem
ante tribunal Christi, quæuis potius, quam de eo
loqueris. Cum sit tibi apud iudicem, sape verbis
tenus, non notis, non interdum, non aliquo temporis
momento, non hora al qua aliquid aliud loqueris,
sed perpetuo de re illa: de tota autem vita tua ratio-
nem redditurus, & iudicium subiturus, ne eos qui-
dem toleras, qui hoc iudicium tibi in mentem re-
uocant. Christi sequamur consilium: Quis Rex
iturus committere bellum aduersus alium regem,
non sedens prius cogitat si possit eum decem milibus
occurrere et qui cum viginti milibus veni ad se?
Alioquin aliove illo longè agente, legat onem mirt-
ens, regat ea, quæ paci sunt. Huic consilio obsecuti
sunt iusti: hæc cogitatio perpetuis premebat instu-
Iob terroribus in omnibus suis operibus: Verebar
omnia opera mea. Timor ille continuus David eo-
culis eliciebat lachrimas: s'horror ille speleo inclu-
sit Antonium: hæc D. Hier. in deserta egit me-
ditatio, vbi solis ardoribus aestuabat. Iudicij me-
rus ad imperuias solitudines silentiaris compu-
lit Anachoritas. Equi erant animosi callrati, de
quibus Dominus: *Procul odoratur bellum.* Bel-
lum sanguinarium, ad quod se prudentius præ-
parabant. Illos imitemur (sic nos horatur D. D. Cyr.
Cypr) *Securitati & vita, dum licet, provide. L. ad De-
re.* Sic quoque hoc nobis suadet Deus ex ore metriam,*

D. GRÆ.
Hom. 26.
in Euang.

D. CHRY.
Hom. 2. in
2. ad Theff.
ad finem
Tom. 4.

Luc. 14. 34

Iob 9. 28

Iob 39. 25

Vatis Iaelis, præmissis enim multis iisque gra-
uioribus diei iudicij considerationibus, tandem
Iael 2.12. his terrificis verbis finit: *Magnus dies Domini,*
& terribilis valde, & quis sustinebit eum? cuius
hæc ea est mens, vt præueniamus, & tam hor-
renda damna fugiamus: quocirca addit: *Nunc*
ergo dicit Dominus: *Conuertimini ad me in toto*
corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu &c.
Dominus igitur, vt ita faciamus nobis suam
concedat gratiam superfluentem, vt illa mu-
niti, in die illo tremendo audire mereamur. *Veni-
nite Benediciti &c. Amen.*

S V M M A R I V M

HOMILIAE SEPTIMAE SEQUENTIS.

n §. 1.

b §. 2.

c §. 3. 4. 5.

d §. 6.

e §. 7.

f §. 8. 9. 10.

g §. 11. 12.

h §. 13. 14.

i §. 15.

k §. 16.

l §. 17.

STENDIT nobis præsens Euangelium duo impleta, olim prædicta per
Vatem Habacuc, quæ Christi miraculorum lux clarissima efficeret.
Primum: cælos obnubilare. Secundum: terram illuminare a. Pri-
mum patet: illustrioribus enim Christi miraculis excæbatur sacer-
dotes, & Doctores, quos cælos dixeris, ob status sui excellentiam, &
obtenebrabantur, dum inquirunt, *Quis est hic?* b. & mentis inuidencia seipfos depaf-
cuntur, Christi que gloriam student obnubilare c. Secundum patet in eo, quod po-
pulus (id est terra) iisdem Christi miraculis ita illustratur, vt eorum conuincat nequi-
tiam d & iniquitatem, quam paulo aute perpetrarant, dum eum morti adiu-
cant e. iisque declarat; hanc sententiam illis vertendam in perditionem f. Ingressus
Christus ciuitatem, congruenter recta tetendit ad templum g. vbi malitia Religio-
nem mutauerat in sacrilegium h, & sub titulo Dei, ac sacrificiorum, furta committe-
bantur i: Ibi Christus omnes curauit infirmos: est enim domus eius, domus salu-
tis k. Maximumque operatus est prodigium, à Dauide præcantatum, nimirum lau-
des puerorum l.

§. 1. Impletur hic prophætia Habacuc, quod
lux Christi oprit cælos, & illuminat ter-
ram.

§. 2. Aspernatoria fuit hæc Iudæorum interro-
gatio. *Quis enim proprium est querere.*
Quis est hic?

§. 3. Fornax inuidiæ pectus est diaboli, pro-
inde illam non vidit D. Ioannes inter ea,
quæ sunt in mundo.

§. 4. Inuidia peccatum est occultum: Ex duo-
bu cognoscitur effectibus, cordis & lingua
commotione. *Quis est hic?*

§. 5. Videre est in Saul binos hos effectus in-
uiciæ, quem spiritus nequam exerucia-
bat.

§. 6. Populi dicebant. *Per ignorantem po-*

pulum confundit Deus sapientes, & trans-
mutat cælos, & terram.

§. 7. Populi dicebant. *Conuincit Deus ex*
ore populi Principes, vt iniquos iudices. Sic
autem iudex, vt sponse nasus.

§. 8. Hic est Iesus, præmonet Principes ore
populi Dominum, quod si Christum perde-
rent, & vitam suam perderent.

§. 9. Propheta. In memoriam reuocat Deum
his Principibus, ex ore plebæ; id quod de
Christo per M. ysen prædixerat.

§. 10. Hoc egit Deus Principibus per os po-
puli, id quod egerat per os asina cum Ba-
laam.

§. 11. Intrauit in Templum Recta tetendit
Christus ad templum, veniebat enim sacri-
ficiandus.